DOKUMENT TAL-BAĠIT

2016

MALTA
EKONOMIJA B'SAĦĦITHA

Ministeru għall-Finanzi

Dokument tal-Baġit 2016

Ministeru
għall-Finanzi
12 ta' Ottubru, 2015

Dejta tal-katalogar tal-pubblikazzjoni

Dokument tal-Baġit 2016 : Ministeru għall-Finanzi, 2015.

ISBN: 978-99957-58-04-2

F'dan id-dokument intużaw is-simboli li ġejjin:

. . .	biex jindika dejta mhux disponibbli;
0	biex jindika li l-figura hija zero;
-	biex jindika li d-dejta m'humiex applikabbli jew ma jistgħux jiġu determinati;
—	biex jindika li l-figura hija negliġibbli.

L-estimi tal-Kontijiet Nazzjonali u statistika oħra li jidhru f'dan id-dokument huma proviżorji u suġġetti għal reviżjoni. Meta jingħaddu flimkien il-figuri jistgħu ma jġibux it-total eżatt minħabba l-approssimazzjoni.
Dan id-dokument huwa bbażat fuq informazzjoni statistika disponibbli sa Settembru 2015.

Mitbugħ fl-Istamperija
tal-Gvern
Prezz: **€5.00**

WERREJ

1. Prospetti Ekonomiċi	1
2. Finanzi Pubbliċi	16
3. Miżuri tal-Baġit 2016	27
A. Politika Fiskali	27
B. Inkomplu Ninkoraġġixxu x-Xogħol	50
C. Ninvestu f'Edukazzjoni u Taħriġ	58
D. Ninvestu Biex Intejbu l-Produttivita' u Nżidu l-Kompettivita' ta' Pajjiżna	68
E. Ninvestu fl-Ambjent u Fis-Saħħa	93
Ambjent	93
Saħħa	114
F. Nirriformaw u Ninvestu f'Setturi ta' Priorità	123
Traffiku	123
Turiżmu	131
Enerġija	135
Ilma	147
G. Għawdex: Inkomplu Noħolqu l-Ġid	152
H. Nippromwovu l-Isports u l-Kultura	160
I. Sigurta' Nazzjonali	166
J. Noħolqu Soċjetà Ġusta, Ugwali u Inklussiva	175

1. Prospetti Ekonomiċi

Ħarsa lejn is-sitwazzjoni kurrenti u l-prospetti għas-snin li ġejjin

Wara t-tkabbir b'saħħtu li kien irreġistrat fl-2014, l-ekonomija Maltija kompliet tikber b'rata medja ta' 5.1% f'termini reali fl-ewwel nofs tas-sena 2015. Din ir-rata ta' tkabbir hi kważi tliet darbiet iktar mill-medja rreġistrata fiż-Żona Ewro. Matul l-istess perjodu, is-suq tax-xogħol kompla jissaħħaħ, bin-numru tan-nies li jaħdmu jiżdied u bir-rata ta' qgħad tonqos.

Matul l-ewwel nofs ta' din is-sena, l-ekonomija Maltija espandiet b'5.1% f'termini reali. Il-valur miżjud gross żdied b'7% attribwit għal żidiet fis-setturi kollha tal-ekonomija bl-eċċezzjoni għas-settur tal-manifattura li naqas b'0.9%. Dan kien prinċipalment attribwit għat-tnaqqis irreġistrat fil-valur miżjud tal-manifattura tal-kompjuters, prodotti elettroniċi u dawk *optical* matul l-ewwel kwart tas-sena. Madanakollu, fit-tieni kwart ta' din is-sena, kontra dak li ġara fl-ewwel kwart, it-tkabbir tas-settur tal-manifattura kien pożittiv u kiber b'4.9%. Żidiet sinifikanti kienu rreġistrati fis-settur ta' attivitajiet professjonali, xjentifiċi u tekniċi, attivitajiet ta' proprjetà immobbli (*real estate*), fis-settur pubbliku, dak tal-arti, divertiment u rikreazzjoni, fil-*wholesale* u *retail trade*, fis-settur tat-trasport u akkomodazzjoni, fis-settur tas-servizzi finanzjarji, u fis-settur tal-informazzjoni u komunikazzjoni. Matul l-istess perjodu ta' din is-sena, kemm il-kumpens tal-impjegati kif ukoll il-qligħ operattiv gross wasslu għal prestazzjoni pożittiva, li żdiedu b'4.1% u 10.4% rispettivament. Sadanittant, it-taxxi netti dwar produzzjoni u importazzjoni żdiedu b'rata medja ta' 7.5%.

L-ekonomija Maltija mistennija li tibqa' pożittiva fit-tieni nofs ta' din is-sena. It-tkabbir matul is-sena kollha mistenni jilħaq 4.2% f'termini reali, sostnut primarjament minn żviluppi pożittivi fis-settur domestiku tal-ekonomija filwaqt li s-settur estern tal-ekonomija mistenni jikkontribwixxi negattivament għat-tkabbir ekonomiku riżultat għall-qabża fl-importazzjoni ta' materjal relatat mal-investimenti fis-settur tal-enerġija. Il-konsum privat mistenni jiżdied b'3.5% f'termini reali, sostnuti bi tkabbir moderat fix-xogħol u t-tkabbir fi dħul disponibbli li min-naħa tiegħu huwa mmexxi minn żieda fil-pagi. L-infiq tal-Gvern mistenni jiżdied b'1% fl-2015, li jirrifletti f'żidiet fil-kumpens tal-impjegati u konsum tas-servizzi u oġġetti min-naħa tal-Gvern. L-investiment mistenni jibqa' b'saħħtu matul it-tieni nofs ta' din is-sena u jiżdied b'21.4% fl-2015, dovut għall-proġetti marbuta mas-settur tal-enerġija. L-esportazzjoni mistennija tibqa' fuq l-istess livell tas-sena 2014 filwaqt li d-domanda domestika iżjed qawwija mistennija żżid l-importazzjoni b'1.4%.

Matul is-sena 2016, it-tkabbir ekonomiku mistenni jibqa' għaddej b'ritmu qawwi għalkemm hu mistenni li jimmodera xi ftit. Għalhekk, matul l-2016, l-ekonomija mistennija li tikber bi 3.6% f'termini reali, bil-biċċa l-kbira tat-tkabbir dovut għas-settur estern. Il-konsum domestiku mistenni jikkontribwixxi 0.3% għat-tkabbir ekonomiku. Dan minħabba li ż-żieda fil-konsum privat u dak tal-Gvern mistennija jkunu newtralizzati minn tnaqqis fl-investiment. Ta' min jgħid li t-tnaqqis previst fl-investiment matul l-2016 hu kaġun taż-żieda qawwija fl-2015 u li hu relatat ma' nfiq ta' Fond Strutturali tal-UE. Madanakollu, l-investiment bħala proporzjon tal-Prodott Domestiku Gross mistenni jibqa' ta' 19.6% tal-Prodott Domestiku Gross f'termini reali, 1.5% ogħla mill-proporzjon tal-investiment li jikkaratterizza l-ekonomija Maltija mill-2009

'l hawn. L-iżviluppi pożittivi fis-settur estern mistenni jirrifletti l-prestazzjoni b'saħħitha f'bosta pajjiżi li Malta tagħmel kummerċ magħhom. Il-waqa' fil-valur tal-munita Ewro kontra l-muniti oħra wkoll kellha effett pożittiv dirett fuq Malta kif wkoll indirett minħabba li din għenet l-ekonomija taż-Żona Ewro li magħhom Malta tagħmel kummerċ. Setturi oħrajn li huma *export-oriented* mistennija jirreġistraw żidiet moderati fl-esportazzjoni filwaqt li s-settur tal-elettronika mistenni jirkupra matul is-sena 2016, minkejja li għadu qed jirreġistra tkabbir b'rata baxxa.

It-Tabella 2.1 tirrappreżenta l-indikaturi makroekonomiċi prinċipali għas-snin 2012 sa 2016. Il-figuri tal-perjodu 2012-2014 huma bbażati minn dejta maħruġa mill-Uffiċċju Nazzjonali tal-Istatistika, l-NSO taħt il-*European System of National and Regional Accounts* (ESA 2010) filwaqt li l-figuri ppreżentati għas-snin 2015 u 2016 huma bbażati fuq l-*autumn forecasts*.

L-Indikaturi Makroekonomiċi Prinċipali

Tabella 1.1

	2012	2013	2014	2015[1]	2016
Tkabbir fil-Prodott Domestiku Gross (PDG) tal-prezzijiet kurrenti tas-suq (%)	4.5	4.6	5.4	6.5	6.2
Tkabbir fil-PDG *chain linked volumes* (2010) prezzijiet (%)	2 2.5	2.6	3.5	4.2	3.6
Komponenti tan-Nefqa tal-PGD taċ- *chain linked volumes* (2010) prezzijiet (%)					
Nefqa fuq il konsum finali fil-privat[2]	-0.2	1.9	2.9	3.5	2.9
Nefqa finali u ġenerali tal-Gvern	6.3	0.2	7.5	1.0	1.9
Formazzjoni ta' kapital fiss gross	4.5	-0.7	9.1	21.4	-8.0
Esportazzjoni ta' oġġetti u servizzi	7.0	-0.2	-0.3	0.0	3.9
Importazzjoni ta' oġġetti u servizzi	5.2	-1.2	0.6	1.4	1.7
Kontribuzzjoni għal tkabbir tal-PDG (%)					
Domanda Domestika	1.9	1.0	4.7	6.1	0.3
Inventarji	-2.4	0.0	0.1	0.0	0.0
Esportazzjoni Netta	3.0	1.7	-1.3	-1.9	3.3

Rata ta' Inflazzjoni (%)	3.2	1.0	0.8	1.0	1.8
Tkabbir fix-Xogħol (Kunċett ta' popolazzjoni tar-residenti, definizzjoni ta' LFS) (%)	2.2	3.3	3.1	1.9	2.0
Rata ta' Qgħad (Definizzjoni armonizzata) (%)	6.3	6.4	5.9	5.8	5.6

(1) Previżjonijiet mis-sena 2015 'il quddiem

(2) Tinkludi nefqa finali fil-konsum tan-NPISH

Il-Qafas li Fuqhom mibnija l-Proġezzjonijiet

Il-previżjonijiet makroekonomiċi ppreżentati fil-Pjan tal-Baġit huma bbażati fuq numru ta' suppożizzjonijiet. Dawn huma:

- L-attività ekonomika tal-pajjiżi li magħhom Malta tagħmel l-iżjed kummerċ mistennija tiżdied b'1.5% u 2.0% fl-2015 u 2016, rispettivament.
- Il-prezzijiet taż-żejt mistennija jonqsu għal US$57.1 kull barmil fl-2015 u jiżdiedu għal US$63.0 kull barmil fl-2016.
- Ir-rata tal-interessi fi żmien qasir mistennija tkun f'medja ta' 0.05% fl-2015 u tibqa' l-istess fis-sena ta' wara. Min-naħa l-oħra, ir-rata tal-interessi fit-tul mistennija tkun f'medja ta' 1.6% fl-2015 u tibqa' l-istess fl-2016.
- Ir-rata nominali effettiva tal-kambju mistennija tinżel għal medja ta' 0.975 fl-2015, li tirrifletti d-deprezzament tar-rata tal-kambju tal-Ewro kemm għad-Dollaru kif ukoll għall-Isterlina u se jiżdied b'mod marġinali għal 0.9502 fl-2016. Speċifikament, ir-rata tal-kambju tal-USD/EUR mistennija tkun f'medja ta' 1.0897 fl-2015 u ta' 1.0718 fl-2016 filwaqt li r-rata tal-kambju tas-STG/EUR mistennija tkun f'medja ta' 0.7103 u 0.7075 fl-2015 u fl-2016, rispettivament.
- Huwa mistenni li n-nefqa tal-Gvern timmodera għat-tieni nofs ta' din is-sena.

- Tibdil fl-inventarju mhux mistenni jikkontribwixxi materjalment għal tkabbir fil-Prodott Domestiku Gross.

Riskji għal Prospetti

Il-prospetti ekonomiċi għal dan il-Pjan tal-Baġit huwa iżjed pożittiv milli kien mistenni fir-rebbiegħa tas-sena 2014. Dan huwa attribwit għal rata ta' tkabbir ekonomiku ogħla milli kien mistenni li kien irreġistrat fl-ewwel nofs ta' din is-sena flimkien ma' prospetti favorevoli fir-rata tal-kambju. Madanakollu, hemm element ta' prudenza f'dawn il-prospetti. Dan ifisser li r-riskju huwa primarjament wieħed favorevoli. Filwaqt li l-votalità tal-investiment jista' jkun fattur ta' riskju, dan ir-riskju huwa limitat minħabba r-rabta li għandu mal-importazzjoni. Dan ifisser li f'każ li dan l-investiment ma jseħħx kollu, l-impatt fuq il-Prodott Domestiku Gross mistenni jkun wieħed minimu.

Għas-sena 2016, il-bilanċ tar-riskju hu magħmul minn riskji relatati ma' kundizzjonijiet esterni li jistgħu jkunu iktar moderati milli mistenni filwaqt li min-naħa tal-front domestiku huwa probabbli li l-andament ikun aħjar minn dak mistenni. Dan minħabba li l-previżjoni tat-tkabbir għas-sena 2016 huwa bbażat fuq tkabbir relattivament moderat fil-qasam tax-xogħol li tikkuntrasta ma' prestazzjoni riċenti. Element iktar b'saħħtu fit-tkabbir tax-xogħol flimkien ma' kunfidenza ogħla min-naħa tal-konsumatur flimkien ma' rata baxxa ta' interess, jista' jissarraf f'konsum privat iktar minn dak previst. Hemm ukoll iċ-ċans li l-investiment privat ikun iżjed b'saħħtu milli mistenni. Ta' min wieħed jinnota li dawn il-previżjonijiet jinkludu l-impatt pożittiv tal-prezzijiet iżjed baxxi tal-enerġija fuq investiment privat li jistgħu jwasslu għal iżjed investiment.

Prospetti tal-Impjiegi

Il-Labour Force Survey (LFS) jindika li r-rata ta' nies li jaħdmu fit-tieni kwart ta' din is-sena kien ta' 63.9%, żieda ta' 1.4% meta mqabbel mal-istess kwart tal-2014. It-tkabbir mistenni jibqa' b'saħħtu u jiżdied b'1.9% fl-2015. Min-naħa l-oħra, it-tkabbir huwa mistenni li jibqa' l-istess fl-2016, b'rata ta' 2%. Konsegwentement, ir-rata ta' qgħad (ibbażata fuq definizzjoni armonizzata skont il-Eurostat) mistennija tonqos b'0.1 punti perċentwali għal 5.8% fl-2015 u tkompli tonqos għal 5.6% fl-2016. Dan huwa ferm inqas mir-rata medja tal-Unjoni Ewropea u tirrifletti progress fil-politika attiva fis-suq tax-xogħol.

Fl-2015, il-biċċa l-kbira tas-setturi huma mistennija li jirreġistraw rati pożittivi fin-numru ta' impjiegi. Din il-prestazzjoni pożittiva mistennija tkun issapportjata permezz ta' rata ogħla fost impjegati nisa, li tirrifletti l-isforzi mill-Gvern sabiex tiżdied il-parteċipazzjoni tan-nisa fid-dinja tax-xogħol kif ukoll flessibbiltà iktar fil-kundizzjonijiet tal-impjieg. Fit-tieni kwart ta' din is-sena il-parteċipazzjoni tan-nisa żdiedet b'3.0 punti perċentwali meta mqabbla mal-istess kwart tal-2014.

Inflazzjoni

Ir-rata ta' inflazzjoni tal-HICP (medja ta' tnax-il xahar) li matul is-sena 2014 kienet ta' 0.8% baqgħet tonqos matul l-ewwel nofs ta' din is-sena prinċipalment minħabba rati negattivi fil-prezzijiet tal-enerġija. L-inflazzjoni mistennija li tiżdied b'mod marġinali ta' 0.2% fl-2015 sabiex tilħaq il-1.0%. Filwaqt li l-prezzijiet taż-żejt mistennija jiżdiedu b'mod relattiv għal din is-sena u r-rata tal-kambju tal-USD/Ewro mistennija tibqa' l-istess, l-inflazzjoni mistennija tiżdied għal 1.8% fl-2016.

Paragun mal-*iSpring Forecast* tal-Kummissjoni

L-i*Spring Forecasts* ippubblikati mill-Kummissjoni Ewropea jistennew li r-rata ta' tkabbir f'Malta tkun ta' 3.6% fl-2015 u ta' 3.2% fl-2016, bid-domanda domestika tibqa' bħala l-mutur ewlieni ta' tkabbir għas-sentejn imsemmija. Għalhekk, il-previżjonijiet għall-iżvilupp tal-Prodott Domestiku Gross reali ppreżentati f'dan il-pjan tal-baġit huma 0.6% u 0.4% ogħla minn dak previst mill-Kummissjoni. Dan huwa attribwit minn kontribuzzjoni ogħla mid-domanda domestika għall-2015 filwaqt li għall-2016, il-kompożizzjoni tat-tkabbir hija differenti peress li l-Kummissjoni qed tistenna li t-tkabbir ikun iġġenerat iktar min-naħa domestika tal-ekonomija. Min-naħa l-oħra, il-Ministeru għall-Finanzi qed jistenna li t-tkabbir se jkun ġenerat iktar min-naħa esterna tal-ekonomija fl-2016.

Tkabbir nominali tal-Prodott Domestiku Gross ippreżentat minn dan il-pjan tal-baġit qed jipprevedi li jkun 6.5% u 6.2% rispettivament għall-2015 u l-2016. Għas-snin 2015 u 2016, dan jirrappreżenta tkabbir ogħla ta' 1.5% u 1.4% rispettivament fuq dak ippreżentat mill-Kummissjoni fl-i*Spring Forecast*. Il-Kummissjoni Ewropea se taġġorna l-previżjonijiet tagħha fil-ġimgħat li ġejjin fl-*Autumn Forecasts* tagħha.

Tkabbir tal- Potenzjali Ekonomiku

It-tkabbir medju fil-potenzjal tal-ekonomija matul il-perjodu 2006-2014 kien ta' 2.4%. Matul il-perjodu 2015-2018, tkabbir fil-potenzjal mistenni li jżid gradwalment. Fil-fatt, dan mistenni jkun ta' madwar 3.4%, primarjament xprunat minn investiment iżjed b'saħħtu, tkabbir pożittiv fl-impjiegi, rati ogħla ta' parteċipazzjoni fis-suq tax-xogħol, kif ukoll progress fil-fattur totali tal-produttività.

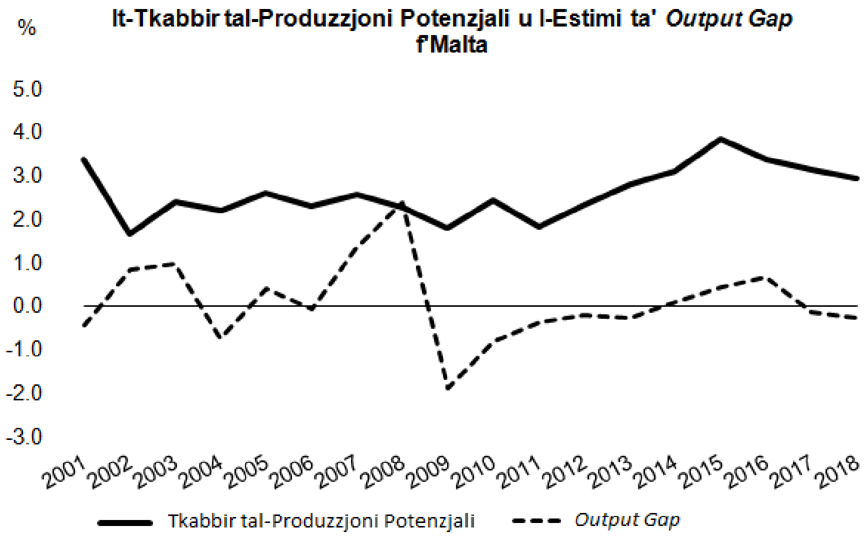

Previżjonijiet Makroekonomiċi

(Suppożizzjonijiet Bażiċi)

Appendiċi tat-Tabella 0.i

	2014	2015	2016
Rata ta' interess fi Żmien Qasir[1] (medja annwali)	0.18 ***	0.05	0.05
Rata ta' interess fit-Tul (medja annwali)	1.70	1.60	1.60
Rata tal-kambju ta' USD/€ ((medja annwali)	1.3043	1.0897	1.0718
Rata tal-kambju ta' STG/€ (medja annwali)	0.7965	0.7103	0.7075
Rata ta' kambju nominali effettiva	1.0552	0.9750	0.9502
Tkabbir tal-Prodott Domestiku Gross reali tal-*partners* prinċipali tal-kummerċ	1.20	1.50	2.00
Tkabbir nominali tal-Prodott Domestiku Gross tal-*partners* prinċipali tal-kummerċ	3.20	3.30	3.10
Volumi globali ta' importazzjoni, eskluża l-Unjoni Ewropea	...	...	...
Prezzijiet taż-Żejt (Brent, USD/barmil)	99.02	57.11	63

[1] Suppożizzjonijiet purament tekniċi

* 0.25 b'effett mit-13/Nov/2013

* 0.15 b'effett mill-11/Ġun/2014

* 0.05 b'effett mill-10/Sept/2014

Previżjonijiet Makroekonomiċi

(Prospetti makroekonomiċi)

Appendiċi tat-Tabella 1.a		**€000s CLV 2010 Prezzijiet**		**rata ta' bidla**	
	Kodiċi tal-ESA	**2014**	**2014**	**2015**	**2016**
1. PDG Reali	B1*g	7,343.0	3.5	4.2	3.6
Li minnhom					
2. PDG Potenzjali			3.1	3.8	3.4
3. PDG Nominali	B1*g	7,941.3	5.4	6.5	6.2
Komponenti tal-PDG reali					
4. Nefqa fuq il-konsum final privat	P.3	4,108.4	2.9	3.5	2.9
5. Nefqa fuq il-konsum finali tal-Gvern	P.3	1,530.3	7.5	1.0	1.9
6. Formazzjoni ta' kapitali fiss Gross	P.51	1,305.7	9.1	21.4	-8.0
7. Tibdil fl-inventarji u akkwisti netti ta' oġġetti ta' valur (% tal-PDG)	P.52+ P.53	-20.9	-0.3	-0.3	-0.3
8. Esportazzjoni ta' oġġetti u servizzi	P.6	11,015.0	-0.3	0.0	3.9
9. Importazzjoni ta' oġġetti u servizzi	P.7	10,605.0	0.6	1.4	1.7

Kontribuzzjonijiet għal tkabbir tal-Prodott Domestiku Gross reali					
10. Domanda domestika finali		6,944.6	4.7	6.1	0.3
11. Tibdil fl-inventarji u akkwisti netti ta' oġġetti ta' valur	P.52+ P.53	-20.9	0.1	0.0	0.0
12. Bilanċ estern ta' oġġetti u servizzi (% tal-PDG Nominali)	B.11	410.0	-1.3	-1.9	3.3

Previżjonijiet Makroekonomiċi

(Żviluppi tas-Suq tax-Xogħol)

Appendiċi tat-Tabella 1.c		**€000s**	**rata ta' bidla**		
	Kodiċ i tal-ESA	2014	2014	2015	2016
1. Xogħol, persuni[1]		181.4	3.1	1.9	2.0
2. Xogħol, sigħat maħduma[2]		390,129.1	4.5	1.9	2.0
3. Rata ta' Qgħad (%)[3]			5.9	5.8	5.6
4. Produttività tax-Xogħol, persuni[4]		40,479.6	0.4	2.3	1.6
5. Produttività, sigħat maħduma [5]		18.8	-1.0	2.3	1.6
6. Kumpens għall-Impjegati	**D.1**	3,561.8	5.4	4.7	5.3
7. Kumpens għal kull impjegat		19,635.3	2.2	2.7	3.2

[1] Xogħol totali, il-kunċett tal-popolazzjoni tar-residenti, definizzjoni tal-labour force survey

[2] Definizzjoni tal-kontijiet nazzjonali.

[3] Definizzjoni armonizzata, Eurostat; livelli.

[4] PDG reali għal kull persuna impjegata.

[5] PDG reali għal kull siegħa maħduma.

Previżjonijiet Makroekonomiċi

(Bilanċi settorjali)

Appendiċi tat-Tabella 1.d **% PDG**

	Kodiċi tal-ESA	2014	2015	2016
1. Self nett (*net lending/borrowing* meta mqabbel mal-bqija tad-dinja	B.9	...	...	...
li minnhom:				
- Bilanċ ta' oġġetti u servizzi		6.4	4.4	8
- Bilanċ ta' dħul primarju u trasferimenti		...	...	...
- Kont kapitali		...	...	...
2.Self nett (*Net lending/net borrowing*) tas-settur pubbliku	B.9	...	...	...
3.Self nett (*Net lending/net borrowing*) tal-Gvern inġenerali	B.9	...	...	...
4. Diskrepanza fl-istatistika		...	...	...

Previżjonijiet Makroekonomiċi

(Żviluppi fil-Prezzijiet)

Appendiċi tat-Tabella 1.b		Indiċi	rata ta' bidla		
	Kodiċi tal-ESA	2014	2014	2015	2016
1. Deflattur tal-Prodott Domestiku Gross		108.1	1.9	2.3	2.5
2. Deflattur tal-konsum privat		106.0	-0.1	0.8	2.0
3. HICP		121.0	0.8	1.0	1.8
4. Deflattur tal-konsum pubbliku		105.3	1.4	1.8	3.2
5. Deflattur tal-investiment		114.8	2.8	4.4	1.9
6. Deflattur tal-prezz ta' esportazzjoni (oġġetti u servizzi)		107.7	0.4	2.5	1.7
7. Deflattur tal-prezz ta' importazzjoni (oġġetti u servizzi)		107.1	-0.3	2.4	1.3

2. Finanzi Pubbliċi

2.1 Nikkoreġu d-Defiċit Eċċessiv

Malta ħadet azzjoni effettiva biex tnaqqas id-defiċit tal-Gvern taħt il-livell ta' 3% sal-aħħar tas-sena 2013. Sussegwentement, il-Gvern kompla fit-triq ta' konsolidazzjoni fiskali li tiffavorixxi t-tkabbir ekonomiku u dan wassal biex id-defiċit kompla jonqos minn 2.6% fl-2013 għal 2.1% tal-PDG fl-2014. Dan ifisser titjib annwali ta' 0.5% ben id-defiċit u l-PDG. Dan it-tnaqqis ġie rifless fid-dejn, hekk kif id-dejn bħala perċentaġġ mill-PDG niżel minn 69.2% fl-2013 għal 68.3% fl-2014.

Dawn ir-riżultati pożittivi wasslu biex il-Kummissjoni Ewropea f'Ġunju ta' din is-sena toħroġ lil Malta mill-proċedura tad-defiċit eċċessiv li dħalna fiha fl-2013 meta d-defiċit tal-2012 kien tela' għal 3.6%.

Il-ħarġa ta' Malta mill-proċedura tad-defiċit eċċessiv mistennija tgħin biex tissaħħaħ l-kredibbilità ta' Malta kemm fl-Unjoni Ewropea kif ukoll mal-istituzzjonijiet internazzjonali bħall-Fond Monetarju Internazzjonali. Dan ir-riżultat se jgħin ukoll biex tittejjeb il-klassifikazzjoni tal-kreditu tal-pajjiż u dan għaliex is-sostenibbilità tal-finanzi pubbliċi hija, flimkien ma' indikaturi oħrajn, waħda mill-kriterji prinċipali li fuqhom dawn l-istituzzjonijiet jibbażaw il-klassifikazzjoni tagħhom. Barra minn hekk, meta jitnaqqas id-defiċit, jibda jgħin biex jitnaqqas id-dejn, b'hekk parti akbar mid-dħul tal-Gvern tkun tista' tintnefaq f'setturi ta' prijorità.

2.2 Defiċit

2.21 Is-sitwazzjoni fil-fond konsolidat

Simili għal kif kien ipproġettat fil-miri fiskali tal-Gvern, fl-ewwel tmien xhur ta' din is-sena, id-defiċit fil-fond konsolidat naqas bi €68.9 miljun, biex b'hekk niżel minn €209.9 miljun fil-perjodu Jannar sa Awwissu fl-2014 għal €141.0 miljun. Dan it-tnaqqis irriżulta prinċiparjament minn żieda sostanzjali fid-dħul partikolament minn taxxi diretti u indiretti li rriflettew it-tkabbir ekonomiku aktar robust, żieda akbar fil-profitti tal-intrapriżi u fl-impjiegi kif ukoll żieda fl-effiċjenza fil-ġbir tad-dħul minn Jannar sa Awwissu ta' din is-sena.

Tabella 2.1 - Finanzi Ċentrali tal-Gvern, Jannar-Awwissu 2014-2015

	Jan-Aww 2014 Attwali € 000s	Jan-Aww 2015 Attwali € 000s	Varjanza € 000s
Dħul Rikorrenti	1,986,801	2,222,430	235,629
Dħul mit-Taxxi	1,733,182	1,918,470	185,288
Dħul mit-Taxxi Indiretti	680,667	781,113	100,446
Dwana u Sisa	96,905	160,222	63,317
Liċenzji, Taxxi u Multi	161,313	180,307	18,994
Taxxa fuq il-Valur Miżjud	422,449	440,584	18,135
Dħul mit-Taxxa Diretta	1,052,515	1,137,357	84,842
Taxxa tad-Dħul	629,051	693,976	64,925
Sigurtà Soċjali	423,464	443,381	19,916
Dħul Ieħor	253,619	303,960	50,341
Drittijiet ta' Uffiċċju	25,175	29,154	3,979
Ħlas lura lid-Dipartimenti	14,738	15,413	675
Korporazzjonijiet Pubbliċi	0	0	0
Bank Ċentrali ta' Malta	37,000	36,000	-1,000
Kera	20,145	21,515	1,370

Profitti minn Investimenti	4,306	9,273	4,967
Interessi fuq self mogħti mill-Gvern	1,031	132	-899
Għotjiet Barranin	135,485	159,424	23,939
Mixxellanju	15,739	33,050	17,311
Nefqa Totali	2,196,700	2,363,432	166,732
Nefqa Rikorrenti	1,790,803	1,939,290	148,487
Emolumenti Personali	427,035	450,174	23,140
Operat u Manutenzjoni	84,745	102,103	17,358
Programmi u Inizjattivi	1,106,197	1,189,199	83,002
Kontribuzzjonijiet lill-Entitajiet tal-Gvern	172,827	197,814	24,987
Pagamenti tal-Interessi	151,788	152,739	951
Nefqa Kapitali	254,109	271,403	17,294
Bilanċ Ċentrali tal-Gvern	-209,899	-141,002	68,897

Sors: Government Finance Data, NSO

2.22 Dħul Rikorrenti

Matul l-ewwel tmien xhur tal-2015, id-dħul rikorrenti żdied b'€235.6 miljun sabiex b'hekk laħaq €2,222.4 miljun. Dan

irrifletta ż-żidiet sostanzjali kemm fid-dħul mit-taxxi kif ukoll minn dħul ieħor.

Id-dħul mit-taxxi żdied b'€185.3 miljun minn Jannar sa Awwissu ta' din is-sena u b'hekk tela' għal €1918.5 miljun. Il-kontributur prinċipali wara din iż-żieda kien id-dħul mit-taxxi indiretti li fl-istess perjodu żdied b'€100.4 miljun. Dan irrifletta ż-żieda ta' €63.3 miljun fid-dħul mid-dazju u s-sisa li kien riżultat ta' żieda fid-dħul mid-dazju fuq is-sisa mill-*petroleum* hekk kif l-Enemalta qed tkompli tħallas l-arretrati tagħha kif ukoll dħul minn dazju fuq is-sisa ta' sigaretti u siment.

Kien hemm ukoll ż-żieda ta' €19.0-il miljun f'liċenzji, taxxi u multi kif ukoll żieda ta' €18.1-il miljun fid-dħul mit-taxxa fuq il-valur miżjud fejn iż-żieda f'tal-aħħar irriflettiet kemm żieda fil-konsum tal-familji Maltin kif ukoll żieda fl-infiq mit-turisti hawn Malta.

Kontributur importanti ieħor wara din il-prestazzjoni pożittiva fid-dħul, kien id-dħul mit-taxxi diretti. Infatti, matul l-ewwel tmien xhur ta' din is-sena, id-dħul mit-taxxi diretti żdied b'€84.8 miljun sabiex b'hekk tela' għal €1,137.4 miljun. Din iż-żieda rriflettiet iż-żieda fid-dħul kemm mit-taxxi tad-dħul ta' €64.9 miljun kif ukoll mill-kontribuzzjonijiet tas-sigurtà soċjali li żdiedu b'€19.9 miljun fl-istess perjodu. Dan it-tkabbir fid-dħul jirrifletti ż-żieda fil-profitti li rreġistraw il-kumpaniji barranin u lokali f'Malta. Irriżulta wkoll miż-żieda sostanzjali fin-numru ta' impjiegi fis-suq domestiku partikolarment iż-żieda fir-rata tal-parteċipazzjoni ta' nisa li ġiet megħjuna minn miżuri li jħeġġu u jinċentivaw in-nisa biex jidħlu fis-suq tax-xogħol.

Dħul ieħor żdied b'€50.3 miljun fl-ewwel tmien xhur ta' din is-sena, meta mqabbel mal-istess perjodu tas-sena l-oħra sabiex

b'hekk laħaq it-€304.0 miljun. L-akbar żieda kienet irreġistrata minn dħul minn għotjiet mill-Unjoni Ewropea liema dħul għandu effett pjuttost newtrali li għal-fini tad-defiċit l-għaliex l-infiq kapitali imbagħad jiżdied bl-istess ammont. Kien hemm ukoll żidiet sostanzjali fid-dħul minn dħul ieħor, profitti minn investiment u drittijiet tal-uffiċċju.

2.23 Nefqa Rikorrenti u Kapitali

Min-naħa tal-infiq, fl-ewwel tmien xhur tal-2015, l-infiq totali tal-Gvern li jinkludi fih infiq rikorrenti u kapitali, kif ukoll il-pagament fuq l-interessi fuq id-dejn, żdied b'€166.7 miljun u ammonta għal €2,363.4 miljun. Dan primarjament irrifletta ż-żieda fl-ispiża rikorrenti u dik kapitali.

L-infiq rikorrenti żdied b'€148.5 miljun fuq l-istess perjodu tas-sena l-oħra fejn l-ikbar żieda kienet irreġistrata fil-programmi u inizjattivi li żdiedu b'€83.0 miljun. Dawn irriflettew żieda fl-infiq fuq diversi miżuri u inizjattivi f'setturi ta' prijorità fosthom s-sigurtà soċjali, l-edukazzjoni, is-saħħa, it-turiżmu u l-pagamenti tal-*own resources* bħala kontribuzzjoni għall-baġit tal-UE. B'mod iktar speċifiku fis-sigurtà soċjali kien hemm żieda fl-infiq fuq pensjonijiet tal-irtirar, il-*one-time additional bonus* li tħabbar fil-Baġit tal-2015 u żieda fil-kontribuzzjoni tal-istat fis-sigurtà soċjali. Fis-settur tas-saħħa, kien hemm żieda fl-infiq ta' mediċini u materjal kirurġiku. Fl-edukazzjoni nsemmu fost oħrajn il-kontribuzzjoni lill-iskejjel tal-knisja kif ukoll il-proviżjoni ta' servizzi ta' *childcare* b'xejn.

Fl-istess perjodu, kien hemm ukoll żieda ta' €25.0 miljun fil-kontribuzzjonijiet lejn entitajiet tal-Gvern li tirrifletti fosthom allokazzjonijiet akbar fuq edukazzjoni post-sekondarja u terzjarja u allokazzjonijiet lejn l-ekonomija kreattiva u xi sptarijiet. Fl-istess perjodu, kien hemm ukoll żieda ta' €23.1

miljun fil-pagi u s-salarji li rriflettew iż-żidiet irreġistrati fl-impjiegi u s-salarji primarjament mis-setturi tas-saħħa u l-edukazzjoni. L-infiq fuq l-operat u l-manutenzjoni żdied bi €17.4 miljun primarjament minħabba allokazzjonijiet akbar fuq servizzi kuntrattwali tas-saħħa u kura tal-anzjani u anke żidiet fil-kiri u transport fis-settur tal-edukazzjoni.

L-infiq kapitali żdied bi €17.3 miljun sabiex b'hekk laħaq €271.4 miljun f'Awwissu ta' din is-sena. Iz-żieda fl-infiq kapitali irrifletta ammont akbar mis-sena l-oħra ta' proġetti infrastrutturali u soċjali.

Fl-istess perjodu, l-interessi fuq id-dejn żdied b'mod marġinali b'€0.9 miljun għal €152.7 miljun.

2.24 Id-defiċit fis-snin li ġejjin

Il-Gvern huwa kommess li jkompli jnaqqas id-defiċit b'mod sostennibbli fis-snin li ġejjin. Il-miri baġitarji tal-Gvern huma ppreżentati f'Tabella 2.2. Kif huwa muri fit-tabella, kull sena huwa stmat li d-defiċit jonqos b'medja ta' 0.5 punti perċentwali. Dan ifisser li din is-sena, id-defiċit huwa pproġettat li jonqos għal 1.6%, filwaqt li s-sena d-dieħla d-defiċit huwa pproġettat li jkompli jonqos għal 1.1%. Filwaqt li fl-2015, it-tnaqqis antiċipat tad-defiċit mistenni jkun ibbażat fuq id-dħul, appoġġjat minn tkabbir ekonomiku, il-konsolidazzjoni fiskali fl-2016 hija primarjament ibbażata fuq l-infiq. B'dan il-mod, id-defiċit mistenni li jinżel għal ammont marġinali ta' 0.2% fl-2018 u jinqata' fis-snin ta' wara. F'termini strutturali, id-defiċit mistenni jirreġistra titjib ta' 0.5% tal-PDG f'termini strutturali kemm din is sena kif ukoll fl-2016

IL-QAGĦDA FISKALI 2014 - 2018

	2014 Attwali € '000		2015 Rivedut € '000		2016 Estimi € '000		2017 Estimi € '000		2018 Estimi € '000	
Fond Konsolidat										
Dħul minn Taxxi	2,953,689		3,126,520		3,279,838		3,458,650		3,608,682	
Dħul Ieħor	433,520		503,618		333,406		403,986		406,415	
Dħul Totali		3,387,209		3,630,138		3,613,244		3,862,636		4,015,097
Nefqa Rikurrenti		2,857,050		3,054,039		3,205,598		3,306,558		3,416,898
Nefqa Kapitali		420,369		501,034		376,756		440,938		441,549
Bilanċ qabel l-Imgħax	109,790		75,065		30,890		115,140		156,650	
Ħlasijiet ta' Imgħax		231,096		232,375		226,890		230,340		234,850
Bilanċ / (Żbilanċ) Rikurrenti	299,063		343,724		180,756		325,738		363,349	
(Żbilanċ) fil-Fond Konsolidat		**(121,306)**		**(157,310)**		**(196,000)**		**(115,200)**		**(78,200)**
Finanzjament										
Ħlas lura dirett ta' Self	*(367,504)*		*(349,377)*		*(474,489)*		*(372,926)*		*(391,694)*	
Kontribuzzjonijiet għas-Sinking Funds - Lokali	*(3,261)*		*(3,261)*		*(3,261)*		*(3,261)*		*(1,631)*	
Kontribuzzjonijiet għas-Sinking Funds - Barranin	*(6,465)*		*(6,465)*		*(6,465)*		*(4,665)*		*(59)*	
Kontribuzzjonijiet għas-Sinking Funds Specjali MGS	*(50,000)*		*(50,000)*		*(50,000)*		*(50,000)*		*(50,000)*	
Akkwist ta' Equity	*(28,735)*		*(44,159)*		*(14,584)*		*(2,600)*		*(2,600)*	
EFSF / ESM Credit Line Facility	*0*		*(4,480)*		*(4,500)*		*(4,500)*		*(4,500)*	
Ħlas Lura ta' Self Mogħti lill-Gvern	*0*		*40,002*		*11,986*		*2*		*2*	
Bilanċ mis-Sinking Funds ta' Stokk Konvertit	-		-		-		-		*82,897*	
Bejgħ ta' Ishma / Assi	-		*700*		*889*		*889*		*889*	
		(455,965)		*(417,040)*		*(540,424)*		*(437,061)*		*(366,696)*
Ħtieġa ta' Self		*(577,271)*		*(574,350)*		*(736,424)*		*(552,261)*		*(444,896)*
Self Barrani		-		-		-		-		-
Bilanċ fil-Fond Konsolidat fl-1 ta' Jannar	*(95,106)*		*(23,536)*		*(97,886)*		*(234,310)*		*(186,571)*	
Self Lokali	*648,841*		*500,000*		*600,000*		*600,000*		*500,000*	
		553,735		*476,464*		*502,114*		*365,690*		*313,429*
Bilanċ fil-Fond Konsolidat fil-31 ta' Diċembru		*(23,536)*		*(97,886)*		*(234,310)*		*(186,571)*		*(131,467)*
(Żbilanċ) fil-Fond Konsolidat		**(121,306)**		**(157,310)**		**(196,000)**		**(115,200)**		**(78,200)**
Aġġustamenti tal-Gvern Estiż		**(47,304)**		**23,310**		**94,000**		**58,200**		**58,200**
(Żbilanċ) tal-Gvern Estiż		**(168,610)**		**(134,000)**		**(102,000)**		**(57,000)**		**(20,000)**
Prodott Domestiku Gross	**7,941,342**		**8,458,759**		**8,983,418**		**9,438,144**		**9,896,536**	
(Żbilanċ) tal-Gvern Estiż bħala % tal-Prodott Domestiku Gross	**-2.1%**		**-1.6%**		**-1.1%**		**-0.6%**		**-0.2%**	

2.25 Id-dejn

Id-dejn bħala perċentaġġ mil-PDG niżel minn 69.6% fl-2013 għal 68.3% fl-2014. Fis-snin li ġejjin, il-proporzjon tad-dejn gross ġenerali tal-Gvern mistenni jkompli jonqos b'1.7 punti perċentwali tal-PDG fl-2015 u b'1.3 punti perċentwali fl-2016, sabiex b'hekk jinżel għal 65.2% tal-PDG. It-tnaqqis se jkun riżultat tat-tkabbir nominali u l-bilanċ favorevoli primarju previsti li se jkun akbar mill-piż tal-imgħax u l-aġġustament fl-*istock-flow* . Aktar dettalji jinsabu f'tabella 2.3.

Tabella 2.3 – Il-Bilanċ tad-Dejn tal-Gvern

					€ '000
	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
***Stocks* tal-Gvern**	4,828,017	4,945,475	5,094,497	5,289,472	5,416,342
***Bills* tat-Teżor**	140,440	250,000	387,424	339,685	284,581
Self Lokali ma' Banek Kummerċjali	56,379	56,379	-	-	-
Self minn Barra	40,389	29,759	19,350	8,938	1,073
***EBU's* / Kunsilli Lokali**	114,043	110,968	110,968	110,968	110,968
Munita	59,629	66,685	75,346	84,562	95,515
EFSF (Debt Re-Routing)	181,794	171,189	171,189	171,189	171,189
Dejn tal-Gvern Estiż	5,420,691	5,630,455	5,858,774	6,004,814	6,079,668
Prodott Domestiku Gross	7,941,342	8,458,759	8,983,418	9,438,144	9,896,536
Dejn bħala % tal-Prodott Domestiku Gross	68.26%	66.56%	65.22%	63.62%	61.43%

2.4 Konklużjoni

Fl-2014, id-deficit niżel għal 2.1% tal-PDG filwaqt li d-dejn niżel għal 68.3% tal-PDG. Għal din is-sena, iċ-ċifri tal-fond konsolidat għall-ewwel tmien xhur juru li l-Gvern qiegħed fid-direzzjoni t-tajba sabiex jerġa' jilħaq il-miri fiskali tiegħu. Madanakollu, il-Gvern huwa kommess li jkompli moniteraġġ fuq il-finanzi pubbliċi sabiex b'hekk jiżgura li d-deficit u d-dejn ikomplu neżlin fis-snin li ġejjin.

3. Miżuri tal-Baġit 2016

A. Politika Fiskali

3.1 Aġġustament fir-rata tat-Taxxa tad-Dħul

Għal darba oħra, il-Gvern se jnaqqas l-*income tax*. Bħalma ġara fil-Baġit preċedenti, kull min jaqla' dħul minn impjieg jew pensjoni li ma jeċċedix il-paga minima se jerġa' ma jħallasx taxxa.

Barra minn hekk, kull min ma gawdiex mit-tnaqqis fl-*income tax* ta' sentejn ilu, se jgawdi issa.

It-Tabella tirrappreżenta l-kumputazzjoni ġdida tat-taxxa li se tiġi użata kemm għal dawk b'dikjarazzjoni singola, ir-rati tal-miżżewġin u r-rati fuq dikjarazzjoni tal-ġenitur.

Rati Singoli

Minn (€)	Sa (€)	Rata	Tnaqqis (€)
0	9,100	0.00%	0
9,101	14,500	15.00%	1,365
14,501	19,500	25.00%	2,815
19,501	60,000	25.00%	2,725
60,001	u l-fuq	35.00%	8,725

Rati Miżżewġin

Minn (€)	Sa (€)	Rata	Tnaqqis (€)
0	12,700	0.00%	0
12,701	21,200	15.00%	1,905
21,201	28,700	25.00%	4,025
28,701	60,000	25.00%	3,905
60,001	u l-fuq	35.00%	9,905

Rati Ġenitur

Minn (€)	Sa (€)	Rata	Tnaqqis (€)
0	10,500	0.00%	0
10,501	15,800	15.00%	1,575
15,801	21,200	25.00%	3,155
21,201	60,000	25.00%	3,050
60,001	u l-fuq	35.00%	9,050

Iż-żewġ tabelli ta' taħt juru t-taxxa ffrankata u n-numru ta' nies li jibbenefikaw.

Tnaqqis ta' Taxxa f'€	Rati Singoli	Rati tal-Ġenituri	Rati tal-Miżżewġin
Persuni fis-sistema ta' 0% (Massimu)	90	105	120
Persuni fis-sistema ta' 15%	90	105	120
Persuni fis-sistema ta' qabel ta' 25%	90	105	120
Persuni fis-sistema ta' qabel ta' 25% *(limitu) sa (f'€)*	19,500	21,200	28,700

Numru ta' Benefiċjarji	Rati Singoli	Rati tal-Ġenituri	Rati tal-Miżżewġin
Persuni f'is-sistema ta' 0%	2,930	686	3,869
Persuni fis-sistema ta' 15%	44,871	6,752	19,914
Persuni fis-sistema ta' qabel ta' 25%	23,698	6,594	7,739
Numru Totali ta' Benefiċjarji	71,499	14,032	31,522

3.2	**Kumpens Għall-Għoli tal-Ħajja** Il-kumpens għall-għoli tal-ħajja s-sena d-dieħla se jkun ta' €1.75 fil-ġimgħa.
3.3	**Taxxa tad-Dħul imnaqqsa għal 7.5% għall-atleti u plejers ta' kull sport** Fil-baġit ta' sentejn ilu konna daħħalna rata ta' taxxa mnaqqsa ta' 7.5% għall–plejers tal-futbol. Is-sena l-oħra estendejna dan il-benefiċċju għall-plejers tal-waterpolo ukoll. Minn din is-sena qegħdin niftħu dan il-benifiċċju għall-plejers u atleti ta' kull sport, li b'hekk ikunu jistgħu jgawdu mir-rata favorevoli ta' 7.5%. Dan il-benefiċċju qiegħed jiġi estiż ukoll għall-kowċis.
3.4	**Rata ta' VAT imnaqqsa (7%) fuq faċilitajiet sportivi** Se titnaqqas ir-rata ta' VAT minn 18% għal 7% fuq kull faċilita' sportiva, inklużi l-gyms, *fitness centres, footbol nurseries* u faċilitajiet sportivi oħra sabiex inkunu qegħdin ninċentivaw l-isport u s-saħħa.

3.5	**Ħin Żejjed Maħdum mill-Pulizija ntaxxat b'rata ta' 15%** Kif wegħedna qegħdin inkomplu ntejbu l-kundizzjonijiet tax-xogħol tal-pulizija. B'effett mill-1 ta' Jannar 2016, il-ħlas li jingħata lill-pulizija għal xogħol *extra duty* li hu xogħol li jsir minn pulizija għal organizzazzjonijiet, individwi u kumpaniji se jibda jkun intaxxat separatament b'rata ta' taxxa ta' 15%.
3.6	**Estensjoni tal-Benefiċċju 'In Work'** F'dan il-Baġit, il-Gvern irid issa jirrikonoxxi dawk il-familji magħmula minn koppja fejn persuna waħda biss tkun fl-impjieg bi dħul baxx u fejn hemm ulied dipendenti li għandhom inqas minn 23 sena. Għalhekk, il-benefiċċju ta 'In-Work' se jkun qed jiġi estiż għal dawk il-familji b'persuna waħda li taħdem bi qligħ ta' bejn €6,600 u €12,700. Il-benefiċċju massimu se jkun ta' €150 għal kull wild. Madwar 3,700 familja u kważi 5,000 tifel u tifla, li ħafna minnhom jinsabu f'riskju ta' faqar, se jibbenefikaw minn din il-miżura. L-inċentiv li t-tieni ġenitur jidħol jaħdem se jibqa'. Fil-fatt fejn iż-żewġ ġenituri ikunu f'impjieg, il-benefiċċju jogħla għall-massimu ta' €1000 kull wild.

3.7	**Pensjoni Minima Nazzjonali Garantita** Il-ħidma fuq il-Pensjoni Minima Nazzjonali Garantita se tissokta mill-1 ta' Jannar li ġej, meta 12,000 anzjani se jgawdu minn żieda fil-pensjoni. Għas-sena d-dieħla, l-anqas pagament ta' pensjoni kontributarja u *bonus* għal min għandu ħlas suffiċjenti , se jkun ta 7,280 ewro fis-sena jew 140 ewro fil-ġimgħa. Ħlas *pro-rata* jingħata għal min għandu ħlas insuffiċċjenti ta' bolol. Iż-żieda fil-pensjoni għal dawk li se jibbenefikaw minnha tkun ta' medja ta' €8.92 fil-ġimgħa għal dawk ta' 75 sena 'l fuq u ta' €8 għal dawk taħt il-75 sena. Għal dawk il-miżżewġin li bħalissa qed jirċievu l-pensjoni minima tal-miżżewġin u ma jiġux affettwati mill-miżura ta' hawn fuq se tingħata wkoll żieda wara l-ħlas tal-COLA li flimkien tammonta għal €4.15 fil-ġimgħa. Minn din il-miżura se jgawdu 'l fuq minn 12,000 persuna.

3.8	**Pensjoni tar-Romol** Miżura oħra li se titwettaq hija dik li r-romol li kienu jaħdmu u kellhom dritt għall-pensjoni tal-irtirar iżda tilfuha meta romlu għax bdew jieħdu l-pensjoni tar-romol. Mis-sena d-dieħla se jibdew jirċievu l-pensjoni sħiħa tal-konjugi tagħhom u mhux aktar 5/6 kif jiġri sal-lum. Il-Gvern jemmen li b'dan il-mod dawn ir-romol ikunu qed jiġu kkumpensati xi ftit għal kontribuzzjonijiet li jkunu ħallsu matul ħajjithom u li għalihom ma jkunux qed jieħdu pensjoni. Din il-miżura fl-2016 se tiswa €1.7m.
3.9	**Pensjoni tal-Wens** Iż-żewġ skemi li hemm preżenti, jiġifieri il-Pensjoni tal-Wens (*Carers Pension*) u l-Għajnuna Soċjali għal *Carers* (*Social Assistance for Carers*), se jiġu riveduti u amalgamati f'qafas wieħed. L-eliġibbilità tal-iskema l-ġdida wkoll se tiġi riveduta u miftuħa iżjed ħalli iktar nies li jieħdu ħsieb anzjani d-dar ikunu jistgħu jibbenifikaw minn din ir-reviżjoni u b'hekk ngħinu biex aktar anzjani jibqgħu jgħixu fi djarhom.

3.10	**Krediti ta' Bolla għal min ikun waqaf mix-xogħol biex irabbi uliedu** Żewġ proposti oħra tal-pensjonijiet li se jiġu mwettqa huma dawk marbuta mal-għoti ta' krediti ta' bolla lil dawk il-ġenituri li jkunu waqfu mix-xogħol biex irabbu 'l uliedhom. Prattikament se jiġu rduppjati il-krediti għal dawk li twieldu mill-1952 'il quddiem u b'hekk se jkunu qed igawdu b'mod speċjali ħafna ommijiet li se jirnexxilhom jieħdu pensjoni aħjar għall-futur. Ġenituri li twieldu bejn l-1952 u l-1961 se jingħataw sentejn ta' krediti għal kull wild waqt li ġenituri li twieldu wara se jingħataw 4 snin ta' krediti għal kull wild sa massimu ta' 12-il sena. Mhux se tibqa' aktar ir-rabta li hemm illum li l-ġenitur irid ikun ħadem wara għal perjodu ekwivalenti biex jieħu dawn il-krediti. Però ġenituri li twieldu mill-1962 'il quddiem jieħdu sentejn ta' krediti oħra addizzjonali mir-raba wild 'il quddiem bil-kundizzjoni li wara li jkunu rabbew lit-tfal ikunu ħadmu għal perjodu ekwivalenti ta' żmien daqs kemm jingħataw krediti kif inhi llum.
3.11	**Studju, Taħriġ u l-Pensjoni** Għall-ewwel darba se jidħol il-kunċett tal-krediti tal-bolla għal perjodi ta' bla impjieg għal min ikun baqa' jistudja u jispeċjalizza u kif ukoll għal min ikompli għaddej jitħarreġ f'korsijiet fit-tul ta' *life-long learning*. Dan għandu jservi biex jiġi żviluppat u msaħħaħ il-kapital uman. Il-krediti li jistgħu jingħataw jingħaddu

flimkien għall kull Livell MQF li l-persuna tkun laħqet u jingħataw fil-perjodu tal-istudju.

Dawn il-krediti se jkunu qed jingħataw skont kif jidher fit-tabella ta' taħt:

	Min twieled bejn 1952-1961	Min twieled fl-1962 jew wara
Livell MQF	Krediti ta' bolla	Krediti ta' bolla
Lifelong Learning	5 bolol kull sena ta' studju	5 bolol kull sena ta' studju
Livell 5	9 bolol kull sena ta' studju	9 bolol kull sena ta' studju
Livell 6	13-il bolla kull sena ta' studju	26 bolla kull sena ta' studju
Livell 7	13-il bolla kull sena ta' studju	26 bolla kull sena ta' studju
Livell 8	26 bolla kull sena ta' studju	52 bolla kull sena ta' studju

3.12	**Sostennibilita' fil-Pensjonijiet** Sabiex is-sistema tal-pensjoni f'pajjiżna tibqa sostennibbli rridu nkunu attenti kif nibbilanċjaw il-piżijiet mal-obbligi. Il-Gvern jibqa' kommess li ma jgħollix l-eta' tal-irtirar u li ma jgħollix ir-rata tal-bolla. Pero il-Gvern jemmen li għandu jkun stabbilit bilanċ ġust u xieraq bejn l-ammont ta' snin li wieħed idum jikkontribwixxi u l-ammont ta' snin li wieħed ikun mistenni jdum jirċievi l-pensjoni, liema prinċipju għandu jgħin biex niggarantixxu s-sostennibbiltà tas-sistema tal-pensjoni. Fl-istess waqt, nemmnu li rridu ninċentivaw aktar nies biex b'mod volontarju u bi qbil ma' min iħaddihom jibqgħu fid-dinja tax-xogħol. Għal dawk li jibqgħu jaħdmu u ma japplikawx għall-pensjoni meta jkollhom dritt għaliha, għal kull sena se nkunu qed intuhom inċentiv.

3.13	**Inħeġġu lin-nies jinvestu fit-Tielet Pilastru tal-Pensjoni** Persuna li taħdem u li użat l-inċentivi għaliha stess, tista wkoll tikkontribwixxi sa elf ewro iehor fis-sena ghal partner tagħha u tieħu €150 ieħor f'*income tax incentive*. Tista' tingħata wkoll ghal skemi li jsiru f'isem ulied taħt l-eta ta' 16-il sena. *Employers* jistgħu jagħmlu kontribuzzjoni volontarja go skema f'isem impjegat taghhom u jieħdu *tax credit* ghal dik il-kontribuzzjoni (dan ifisser li ghal kull elf li jitfgħu l-kumpaniji jiffrankaw xi €350 f'taxxa s-sena ta' wara).
3.14	**Miżuri oħra li jolqtu l-pensjonanti** Se nkunu qed inniedu miżura sabiex titjieb ir-rata ta' pensjoni ta' numru ta' pensjonanti li bdew il-ħajja tax-xogħol tagħhom f'impjieg b'paga tajba u għalhekk kienu jħallsu kontribuzzjoni għolja, iżda li matul iż-żmien, minħabba ċirkustanzi li setgħu ma kellhomx kontroll fuqhom, ittantaw xortihom bħala *self-employed*, li iżda ma rrendix dħul daqstant tajjeb. Għal din ir-raġuni, dawn il-persuni, kienu kostretti jħallsu kontribuzzjoni baxxa li waslithom jieħdu pensjoni baxxa.

3.15	**Pensjoni mill-ewwel ġurnata** Għall-pensjonanti jew ir-romol tagħhom se jibdew jitħallsu l-pensjoni tibda titħallas mill-għada li jispiċċaw mix-xogħol jew mid-data tal-mewt. Din il-miżura f'sena tolqot madwar 2,800 ruħ.
3.16	**Pensjoni tas-Servizzi** Se nkomplu nallokaw €200 addizzjonali kull sena mill-istima tal-pensjoni tas-servizz għall-fini tal-pensjoni tas-sigurta' soċjali. In-nefqa fuq din il-miżura tlaħħaq €1.6 miljun u tolqot 5000 pensjonant.
3.17	**Pensjoni ta' diżabbiltà** Il-persuni b'diżabbilità meta jagħlqu l-età tal-pensjoni jibdew jitħallsu bir-rata ekwivalenti tal-pensjoni tal-età mhux kontributorja.

3.18	**Anomaliji fil-Pensjonijiet** Matul is-snin inħolqu diversi anomaliji fis-sistema tal-pensjonijiet li laqtu diversi kategoriji ta' ħaddiema, fosthom il-ħaddiema tal-eks-Korpi tax-Xogħol, tal-Electricity Board u oħrajn. Il-Gvern digà indirizza numru minn dawn l-anomaliji. Iżda baqà xi jsir. Dawn l-anomaliji qegħdin jiġu kkunsidrati bil-għan li naslu għal soluzzjoni xierqa u sostennibbli. Għalhekk, il-Gvern irid jerġa' jtenni l-impenn tiegħu li fuq medda ta' żmien raġonevoli, se jieħu l-miżuri neċessarji sabiex jindirizza dawn l-anomaliji.
3.19	**L-Għotja lil anzjani ta' iktar 75** L-anzjani li jkollhom minn 75 sena 'l fuq se jibqgħu jirċievu l-għotja ta' €300 fis-sena.
3.20	**Baħħara ex-Seamalta** Il-Gvern jinsab f'negozjati avvanzati mal-ex-baħħara tas-Seamalta sabiex darba għal dejjem tigi konkluża l-pendenza li huma ghandhom quddiem il-Qrati.

3.21	**Malta Community Chest Fund** Il-kumpaniji li jagħtu donazzjoni ta mhux inqas minn €2,000 lill-Community Chest Fund matul is sena 2015 se jingħataw deduzzjoni mid-dħul tagħhom li hija ekwivalenti ta' 100% tal-għotja tagħhom. B'hekk qegħdin ninċentivaw u nirrikonoxxu l-għajnuna filantropika ta' dawn il-kumpaniji.
3.22	**Fond Pilota għal *Live-In Carers*** Se jitwaqqaf fond pilota ta' miljun ewro li minnu, familji li għandhom anzjan/anzjana dipendenti u li hemm bżonn ta' kura kostanti, se jkun qed jingħatalhom sussidju meta dawn jimpjegaw *carer* kwalifikat, fuq bażi ta' *full* jew *part time*. Dawn se jkunu jistgħu jieħdu sussidju sa nofs il-paga minima nazzjonali. Min jingaġġa lil xi ħadd *part time*, jibbenefika *pro rata*. Mill-fond allokat, huwa stmat li madwar 160 anzjan se jingħatalhom din it-tip ta' għajnuna.
3.23	**Tnaqqis fiż-żmien li hemm bżonn biex tinbiegħ proprjeta' wara wirt** Waħda mir-raġunijiet għall-proprjetà vakanti huwa litigazzjoni bejn il-werrieta. Is-sitwazzjoni llum hija li jekk aktar minn 51% tal-werrieta jaqblu fuq prezz sabiex ibiegħu, u l-werrieta l-oħra ma jaqblux, il-proprjeta' tkun tista' tinbiegħ biss wara għaxar snin jew

	ħames snin li tkun intirtet, jiddependi skont meta intirtet. Għaldaqstant sabiex innaqqsu l-fenomenu tal-proprjetajiet vakanti, ser nkunu qed nnaqqsu dan il-perjodu minn għaxar snin jew ħames snin għal tliet snin fil-konfront tal-proprjetajiet kollha li intirtu u li għad iridu jintirtu.

3.24	**Rata ta' Taxxa mnaqqsa fuq xiri ta' Proprjeta fiż-Żoni *UCA (Urban Conservation Areas)*** Għas-sena d-dieħla, se tkun imnaqqsa r-rata tal-boll li titħallas fuq ix-xiri ta' proprjeta minn 5% għal 2.5% meta l-proprjeta' tinstab *f'Urban Conservation Area* stabbilita mill-MEPA. Fl-2016 se titnaqqas ukoll ir-rata ta' taxxa meta proprjeta' f'dawn iż-żoni tiġi restawrata u mibjugħa, minn 8% għal 5%. Dan biex ninkoraġġixxu n-nies jixtru u jirranġaw proprejta' antika. B'hekk inkunu qegħdin nikkonservaw il-wirt li għandna fil-bini storiku. Dawn il-miżuri qed jittieħdu għal-2016 biss.
3.25	**Eżenzjoni għal-First Time Buyers** L-eżenzjoni mill-boll għal *first time buyers* se tiġi estiża. Dan il-Gvern ħadem u se jkompli jaħdem għal ekonomija b'saħħitha u rridu li ż-żgħazagħ tagħna jgawdu minnha. Għalhekk, qed inġeddu dan il-programm sa tmiem is-sena d-dieħla sabiex iż-żgħażagħ jiffrankaw sa €5,000 fuq l-ewwel dar tagħhom. Dan se jkun b'seħħ b'lura għal konvenji b'seħħ mill-1 ta' Lulju 2015 meta għalaq il-programm l-ieħor. Dawn il-*first time buyers* li laħqu għamlu konvenju u kuntratt wara l-ewwel ta' Lulju se jingħataw rifużjoni tal-boll li ħallsu.

3.26	**Tibdil fil-Kalkolazzjoni tad-Deprezzament** L-industrija tas-servizzi, bħal servizzi finanzjarji u l-*igaming*, maż-żmien ħadet prominenza akbar fl-ekonomija Maltija u madwarha nibtu numru ta' servizzi anċillari, fosthom il-kiri ta' uffiċini. Bil-ħsieb li tingħata mbottatura lill-industrija tas-servizzi kif ukoll lill-operaturi ta' dawn is-servizzi anċillari, mill-2016 dawk l-investituri li jinvestu f'binjiet ġodda bl-iskop li jintużaw bħala uffiċini se jkunu jistgħu jibbenefikaw huma wkoll mil-leġiżlazzjoni eżistenti li toffri l-possibilita` ta' tnaqqis tal-ispiża kapitali bħala deprezzament u li bħalissa huma eliġibbli għaliha binjiet industrijali, il-lukandi u l-parkeġġi.

3.27	**Konsolidazzjoni fiskali (*fiscal consolidation*) fil-liġi tat-taxxa fuq id-Dħul.** Qegħdin naħdmu fuq l-introduzzjoni tal-kunċett tal-konsolidazzjoni fiskali għall- kumpaniji. Dan il-kunċett li huwa rikonoxxut fuq livell internazzjonali għandu jippermetti li gruppi ta' kumpaniji tal-istess sidien ikollhom il-faċilita` li jippreżentaw id-dħul tagħhom b'mod aggregat daqslikieku kienu kumpanija waħda. Dan ghandu jkompli jissimplifika l-proċess tal-komputazzjoni tad-dħul ta' dawn il-kumpaniji u d-dikjarazzjoni tad-dħul tagħhom kemm għalihom kif ukoll għad-Dipartiment tat-Taxxi Interni.

3.28	**Taxxa Mnaqqsa fuq kiri ta' Proprjetà Kummerċjali** Fil-Baġit ta' sentejn ilu konna daħħalna rata ta' taxxa finali ta' 15% fuq dħul minn kera ta' proprjetà residenzjali. B'hekk dan id-dħul beda jiġi intaxxat b'din ir-rata benefiċjali minflok ir-rati normali tat-taxxa li jitilgħu sa 25%. Din ir-rata finali issa se tiġi estiża wkoll għal kera ta' proprjetà kummerċjali u għalhekk mis-sena li ġejja d-dħul kollu minn kera jista' jiġi dikjarat bil-15%. Kumpaniji li huma parti mill-istess grupp ta' kumpaniji u li jikri lil xulxin se jkunu esklużi.
3.29	**Penali fuq Proprjetà Kummerċjali Abbandunati** Il-Gvern jixtieq jgħolli l-livell tal-ambjent li ngħixu fih u l-proprejatà abbandunata hija fattur li tkerrah il-bliet tagħna. Għal dan il-għan il-Gvern se jikkonsulta mal-pubbliku u s-settur tal-proprjeta biex jiġi mfassal pjan biex għall-ewwel darba jiġi stabbilit obbligu fil-liġi li proprjetà tinżamm fi stat tajjeb. L-ewwel fil-mira tal-Gvern se jkun bini kummerċjali bħal *showrooms* li tħallew mitluqa u miftuħa, u f'ċertu każijiet b'mod perikoluż fejn faċilment jista' jweġġa xi ħadd.

3.30	**Rifużjoni ta' VAT imħallsa fuq it-taxxa ta' reġistrazzjoni tal-karozzi** Kif wegħedna matul din is-sena komplejna nagħtu *grant* bħala kumpens fuq it-taxxa ta' reġistrazzjoni li kienet tħallset żejda minn persuni li kienu rreġistraw vettura bejn l- 1 ta' Mejju 2004 u l-31 ta' Diċembru 2008. S'issa ħallasna lura €5.4 miljun f' taxxa fejn matul din is-sena tħallset it-taxxa lura kollha lil min kien irreġistra vettura bejn l-1 ta' Mejju u l- 31 ta' Diċembru 2004. Is-sena li jmiss se jitħallsu lura l-ammont kollu ta' taxxa lil dawk li rreġistraw vettura matul l-2005. Għalhekk matul is-sena d-dieħla se tinħareġ skema oħra għal min irreġistra vettura bejn l-1 ta' Jannar u l- 31 ta' Diċembru 2005 u kien eliġibbli fl-iskema li kienet inħarġet matul l-2014. Dan ifisser li sal-aħħar tas-sena d-dieħla se nkunu ħallasna lura b' kollox madwar €9.7 miljun f'taxxa li kienet inġabret żejda.

3.31	**Miżuri tad-Dħul** Id-dazju tas-sisa fuq il-fjuwil se jogħla bi 3ċ fuq il-petrol u 3ċ fuq id-*diesel*. Minkejja li se jiżdied id-dazju, il-prezzijiet tal-fjuwil se jonqsu minn Jannar 2016 għaliex l-Enemed, ikkonkludiet ftehim li permezz tiegħu l-prezz tal-petrol se jorħos bi 3ċ u tad-*diesel* b'4ċ Se jkun hemm ukoll żieda ta' dazju tas-sisa fuq il-prodotti tat-tabakk manifatturat, iż-żjut lubrikanti u s-siment. L-Eko-kontribuzzjoni li kien hemm fuq il-basktijiet tal-plastik, kontenituri tal-birra, l-inbid, *fermented beverages*, *intermediate products*, xorb alkoħoliku, xarbiet non-alkoħoliċi kif ukoll iċ-*chewing gum* qed titneħħa u għaldaqstant, biex jinżamm il-messaġġ favur l-ambjent filwaqt li s-sistema tkun aktar faċli li tiġi implimentata u tnaqqas l-abbużi, se tiġi sostitwita bid-dazju tas-sisa. Ir-rati jinstabu fid-dokument tad-Diskors tal-Baġit 2016.
3.32	**Programm ta' Ċittadinanza b'Investiment** Mill-Programm ta' Ċittadinanza b'Investiment, sa issa nġabru aktar minn €75 miljun. 70% ta' dawn il-fondi se jkunu għad-dispożizzjoni tal-Fond Nazzjonali għall-Iżvilupp Soċjali li twaqqaf fil-ġimgħat li għaddew. Din hija l-ewwel darba li Malta għandha fond simili li l-għan tiegħu huwa li jħares il-quddiem u jinvesti għall-ġid ta' pajjiżna.

3.33	**Kontribuzzjoni Ambjentali** Pajjiżna miexi sewwa sabiex jibda jospita madwar 2 miljun turist fis-sena u dana bi profitt akbar lis-settur privat. Filwaqt li t-titjib fit-turiżmu qiegħed joħloq ħafna ġid fl-ekonomija, irridu nassiguraw li pajjiżna jkollu l-infrastruttura mixtieqa. Il-Gvern ħa d-deċiżjoni li mill-1 t'April 2016, se tiddaħħal kontribuzzjoni ambjentali li se titħallas mit-turisti kollha, mill-eta' ta' 18-il sena 'l fuq, li jżuru pajjiżna. Din se titħallas bir-rata ta' €0.50 għal kull lejl li t-turist iqatta' Malta, iżda sa massimu ta' €5 għal kull żjara. Għal dan il-għan se jsiru d-diskussjonijiet kollha mal-partijiet involuti dwar it-twettiq ta' din il-miżura. Id-dħul minn din il-miżura, li mistenni jkun ta' madwar €6 miljuni, se jitħaddem mill-Fondazzjoni għall-Iżvilupp Ta' Żoni Turistiċi bil-għan li jsir *upgrading*, titjib u manutenzjoni ta' żoni pubbliċi ewlenin fil-pajjiż.
3.34	**Ir-Riforma tal- Eko-Kontribuzzjoni** Din is-sena twettqet l-ewwel fażi tar-riforma fil-mekkaniżmu tal-eko-kontribuzzjoni. Bit-twettiq tajjeb ta' din ir-riforma, daħħalna wkoll fis-seħħ id-Direttiva tal-WEEE (*Waste Electrical and Electronic Equipment*) li permezz tagħha saħħaħna l-ħarsien tal-ambjent f'pajjiżna. Permezz ta' dan il-Baġit, se nneħħu l-Eko-kontribuzzjoni minn fuq kontenituri tax-xorb, iċ-

	chewing gum u anke minn fuq il-basktijiet tal-plastik. Minflok, dawn se jiġu riflessi fit-taxxa tas-sisa. Issa nħossu li wasal iż-żmien sabiex inwettqu l-fażi finali tar-riforma msemmija. Għalhekk, u wara l-konsultazzjoni meħtieġa ma' kull min huwa involut, il-Gvern biħsiebu jibda l-proċess għat-tneħħija kompleta ta' din it-taxxa, liema proċess mistenni jitlesta sal-1 ta' Settembru 2016.

B. Inkomplu Ninkoraġġixxu x -Xogħol

4.1	***Childcare*** Din is-sena se jitkompla l-programm ta' *Childcare* b'xejn. Malta l-uniku pajjiż fl-Ewropa li joffri dan it-tip ta' inċentiv. Permezz ta dan l-investiment ħafna nisa qegħdin joħorġu jaħdmu għall-ewwel darba, u l-familji qed isibu appoġġ mill-Gvern filwaqt li jiffrankaw madwar €5,000 għal kull wild. Dawn huma flus li qed jibqgħu fil-bwiet tal-familji Maltin u Għawdxin.
4.2	***Childcare Centres* Ġodda** Hu ppjanat li jinfetħu *Child Care Centres* ġodda għat-tfal f'Ħaż-Żebbuġ, San Ġiljan, u Wied il-Għajn.
4.3	**Skema ta' *Paid Study Leave* għall-Għalliema** L-iskema ta' *Paid Study Leave* (*Sabbatical*) għall-Għalliema mħabbra s-sena l-oħra se tiġi estiża u mwessgħa. L-iskema toffri l-opportunità ta' *leave* bi ħlas lill-uffiċjali fil-klassi tal-edukazzjoni sabiex jinvestu fl-iżvilupp professjonali bħal ngħidu aħna biex itejbu l-kisbiet professjonali jew akkademiċi tagħhom.

4.4	***Immigration Work Office*** Qed jiġi studjat ukoll il-kunċett ta' *Immigration Work* Office bl-iskop li tiġi mnaqqsa l-possibbiltà tat-tfittxija ta' xogħol b'mod irregolari mill-immigranti u dan permezz ta' *Job Brokerage Offices* fiċ-ċentri miftuħa tal-Marsa u Ħal Far fejn il-ħsieb idur mal-kunċett ta' PPP li jipprovdu sistema ta' *work vouchers* li tinvolvi kemm lill-impjegat u anke lil min iħaddem.
4.5	***Leave* għall-IVF** Wara li tajna l-*leave* għal ġenituri li jaddottaw issa se nestendu dan il-benefiċċju għall-koppji li jkollhom bżonn li jagħmlu użu mill-faċilità ta' IVF.

4.6	**Aġenzija Żgħażagħ** L-Aġenzija Żgħażagħ se tħejji programm ta' ħidma għall-*Youth Village* u se tibda t-tieni fażi sabiex ikun hemm post residenzjali fejn iż-żgħażagħ ikunu jistgħu jorganizzaw *youth exchanges* u *mobility projects* oħra. Wara l-proġett pilota *Youth Help*, se jitnieda l-proġett ta' *Outreach* u *Detached Work* maż-żgħażagħ fejn se jsir xogħol maż-żgħażagħ fit-toroq ġewwa l-Belt, Birżebbuġa, Wied il-Għajn, iż-Żurrieq u l-Kottonera. Se jkun żgurat li l-iskejjel ikollhom ambjenti sikuri għall-istudenti żgħażagħ LGBTIQ u jkollhom pjanijiet kontra l-ibbuljar li jseħħ fuq studenti LGBTIQ.
4.7	**ETC issir Job Centre Plus** Kif ġie mħabbar, ladarba jkun approvat l-Att Legali ġdid, il-Korporazzjoni għax-Xogħol u t-Taħriġ (l-ETC) se tibda tissejjaħ *Job Centre Plus*. Huwa mistenni li fil-ġimgħat li ġejjin jibda jsir it-taħriġ ma' min iħaddem u min qed ifittex ix-xogħol. Is-sistema se tkun disponibbli għall-użu ta' kulħadd mill-bidu tas-sena d-dieħla.

4.8	**Garanzija taż-Żgħażagħ** Fl-ewwel sentejn li ġiet implimentata l-Garanzija taż-Żgħażagħ, il-qgħad fost iż-żgħażagħ niżel minn 14.0% għal 8.7%. Dan huwa fost l-aħjar tnaqqis li ġie reġistrat fost il-pajjiżi Membri tal-Unjoni Ewropea. Is-suċċess miksub jimliena bil-kuraġġ għaż-żmien li ġej u għaldaqstant din il-garanzija se tkompli tiġi offruta fis-snin li ġejjin.
4.9	***Job Practice Scheme*** Permezz tal-miżura tal-*Job Practice* l-istudenti tal-MCAST se jiġu offruti ċ-ċans li jkabbru l-portfolju tal-ħiliet tagħhom. Dan iwassal biex isibu impjieg li jkun jaqbel mal-linja tal-istudji tagħhom.
4.10	**Aċċess għall-Impjiegi** Matul ix-xhur li ġejjin se jkomplu jiġu mnedija diversi inizjattivi sabiex aktar nies jidħlu fid-dinja tax-xogħol. Issa li l-ETC bdiet tħaddem il-*Work Programme,* fejn 3 operaturi privati se jkunu qed jgħinu billi jsibu xogħol lil dawk li ilhom jirreġistraw, minn Novembru li ġej il-Gvern se jniedi l-*Access to Employment* (A2E). Din l-iskema se tkun qiegħda tipprovdi għajnuna lill-intrapriżi biex tippromwovi opportunitajiet ta' impjiegi fid-dinja tax-xogħol lil dawk li huma fost l-aktar

	żvantaġġjati, mingħajr xogħol jew qegħdin ifittxu xogħol. Din l-iskema hija kofinanzjata mill-Fond Soċjali Ewropew. L-ETC se tkun qiegħda toħroġ il-pagamenti dovuti kull sitt xhur u qed timpenja ruħha li tagħmel dan ftit ġimgħat minn wara li l-ħlas ikun dovut.

4.11	**Prekarjat** Qed isir it-twettiq tal-*pegging* tas-salarji fejn għall-ewwel darba, ħaddiema li jaħdmu f'kuntratti mas-settur pubbliku, u li l-kuntratt tax-xogħol skada jew kien jiskadi matul din is-sena bdew igawdu rata ta' salarju simili għal dak li jgawdu ħaddiema fis-settur pubbliku, se tkompli tiġi mwettqa fil-każ ta' kuntratti għal servizzi ma' dipartimenti jew entitajiet fis-settur pubbliku li se jiskadu matul l-2016. Bil-għan li l-liġi dwar il-kundizzjonijiet tax-xogħol tibqa' tiġi nfurzata, fil-ġimgħat li ġejjin, il-Gvern se jkun qed jingaġġa seba' spetturi tax-xogħol u *staff* ieħor biex ikunu mħarsa wkoll ir-regolamenti tal-Gvern kontra x-xogħol prekarju. Id-Dipartiment għall-Impjiegi u r-Relazzjonijiet Industrijali se jkun qed jippubblika wkoll u jqassam *Charter* bil-kundizzjonijiet bażiċi tax-xogħol f'kull dar f'Malta u f'Għawdex sabiex il-partijiet kollha involuti, inklużi ħaddiema f'setturi vulnerabbli, ikunu mgħarrfa bil-kundizzjonijiet bażiċi li huma jistennew li jkollhom fil-postijiet tax-xogħol rispettivi tagħhom.

4.12	**Kuntratti tax-Xogħol irreġistrati *online*** Bi qbil mal-imsieħba soċjali u wara diskussjoni fi ħdan l-MCESD, il-Gvern qed jeżamina kif jista' jassigura li d-drittijiet bażiċi jkunu inklużi awtomatikament fil-kuntratti tax-xogħol. Il-ħsieb huwa li *templates* ta' kuntratti varji jitpoġġew onlajn fejn ikunu jistgħu jigu mniżżla minn kullħadd. B'hekk nassiġuraw li l-ħaddiema kollha jkollhom kuntratt ta' xogħol li jirrifletti l-kundizzjonijiet kif stabbiliti fil-liġi.
4.13	**Koperattivi** Se tissokta l-konsultazzjoni għal riforma holistika fis-settur tal-koperattivi. Din ir-riforma tinkludi reviżjoni tar-regolamenti li jiggvernaw il-Fond Ċentrali tal-Koperattivi u l-proċess ta' tisħiħ tal-liġi tal-koperattivi, fosthom in-numru minimu ta' ħaddiema membri meħtieg biex titwaqqaf koperattiva.
4.14	**Riċerka fuq is-Suq tax-Xogħol** Se jitwaqqaf *unit* magħmul minn analisti tas-suq tax-xogħol li jwettqu riċerka f'dan il-qasam. L-għan huwa li jkun hemm studju kontinwu tas-suq tax-xogħol biex jiġu identifikati ċertu *trends* u nuqqasijiet u biex dawn ikunu jistgħu jiġu indirizzati b'mod xjentifiku.

4.15	**Saħħa u Sigurtà fuq il-Post tax-Xogħol** L-Awtorità għas-Saħħa u s-Sigurtà fuq il-Post tax-Xogħol, l-OHSA se tkompli taħdem biex tħaffef il-proċess biex min għandu xi obbligu legali jkun jista' jikkonforma ruħu mal-ħtiġijiet tal-liġi b'iktar faċilità. F'dan ir-rigward se jitkompla l-proċess ta' simplifikar ta' regolamenti, u żvilupp ta' iktar għodda li tista' tintuża minn dawk li għandhom l-ikbar numru ta' obbligi legali, iżda li ma jkollhomx ir-riżorsi meħtieġa. B'dan il-mod l-OHSA tkun qed tiffaċilita l-proċess u tnaqqas l-ispejjeż lil dak li jkun biex jikkonforma mal-liġi.
4.16	**Bilanċ bejn ix-Xogħol u l-Familja** Id-dipartimenti governattivi kollha se jiddeterminaw il-*core business hours* tagħhom biex matulhom ikun hemm ir-riżorsi kollha meħtieġa għall-aħjar servizz. B'dal mod ma nkunux biss qed nassiguraw is-servizz, imma wkoll flessibiltà għall-miżuri li jgħinu l-bilanċ bejn ix-xogħol u l-familja, kif ukoll ngħinu li tittaffa l-problema tat-traffiku.

C. Ninvestu f'Edukazzjoni u Taħriġ

5.1	***Tablet* għal Kull Wild** Fir-riċerka tal-proġett pilota, li ġie mniedi f'Marzu 2014 ħarġu 147 rakkomandazzjoni biex l-implementazzjoni ssir fuq bażi nazzjonali u jingħataw l-ewwel *tablets* lill-istudenti kollha tar-Raba' Sena tal-Primarja, kif imwiegħed, sa minn Ottubru tal-2016. Huwa ppjanat li matul is-sena 2016 jibdew jiġu mwettqa r-rakkomadazzjonijiet tar-rapport ta' riċerka, fosthom billi jsiru s-sejħiet biex jinxtraw it-*tablets*, jibda t-taħriġ għall-għalliema li hu ġa mfassal u pprogrammat għal Settembru 2015, tissaħħaħ l-infrastruttura teknika tal-*internet* fl-iskejjel, u jsiru tħejjijiet oħra amministrattivi għall-proġett nazzjonali li jibda minn Ottubru 2016.
5.2	**Inżidu l-Istipendji** L-istipendji se jerġgħu jogħlew b'mod *pro rata* mal-COLA.
5.3	**Nagħtu l-istipendju lill-iStudenti li jidħlu taħt il-klawsola tal-Maturita'** Studenti li jiġu aċċettati taħt il-klawsola tal-maturità, se jitqiesu bħala studenti bil-kwalifiċi kollha neċessarji meta japplikaw għall-istipendju. Dan japplika kemm għal studenti tal-MCAST u kemm għal studenti tal-

	Università.
5.4	**ITS Ġdida** Se jibda wieħed mill-akbar proġetti li qatt saru għar-riżorsi umani fit-turiżmu meta se ninvestu €56 miljun fil-bini ta’ *Institute of Tourism Studies* ġdid fi Smart City. L-ITS ġdid se jkun qed iservi l-ħtiġijiet tal-istudenti Maltin u ħaddiema tal-industrija, kif ukoll sabiex jiġu attirati studenti barranin biex jiġu jistudjaw it-turiżmu u l-ospitalità f’pajjiżna. Ir-rilokazzjoni ser tkun qed tagħti prodott aħjar lill-istudenti u opportunitajiet ġodda. Se tinħareġ sejħa għall-offerti għal post illum okkupat mill-Istitut sabiex ikun hemm proġett ieħor kumplimentari mal-inħawi. Diġa' qed jiġu esplorati wkoll il-possibilta’ ta allejanzi strateġiċi ma’ skejjel internazzjonali u rinomati fil-ġestjoni tal-ospitalità.
5.5	***Grant* ġdid għall-istudenti tal-ITS** Mis-sena skolastika li jmiss, għall-ewwel darba, dan il-Gvern se joffri €233 fi *grant* sabiex parzjalment tkopri l-ispejjeż relatati ma' materjal edukattiv tal-istudenti.

5.6	**Barts and the London School of Medicine and Dentistry f'Għawdex** L-Universita' Ingliża ta' *Queen Mary* se tistabbilixxi kampus barra mill-Ingilterra f'Għawdex għall-ewwel darba. Il-kampus Barts f'Għawdex mistenni jiftaħ il-bibien tiegħu f'Settembru 2016 u ser jkun qiegħed jilqa' mat-300 student fuq perjodu ta' ħames snin.
5.7	**American University of Malta** Is-sena d-dieħla għandhom jibdew isiru l-applikazzjonijiet u eventwalment ix-xogħlijiet fuq l-*American University of Malta*, biż-żewg kampuses ta' Bormla u Wied il-Għajn. Dan il-proġett se jagħti spinta ġdida lin-Nofsinhar tal-pajjiż.

5.8	**Fondi għat-Taħriġ** Se jiġu mnedija għal darba oħra fondi għat-taħriġ mill-Fond Soċjali Ewropew. Wara s-suċċess tat-Training Aid Framework, issa ser ikollna l-*Investing in Skills*. Kif sar matul din is-sena, se jkun qed jitħallas dak dovut lill-*employers* fi żmien ftit xhur u mhux wara snin. Mis-sena d-dieħla se tiġi mnedija *Training Pays*. Permezz ta' din l-iskema u sabiex jiġu nkoraġġiti aktar persuni jieħdu t-taħriġ li għandhom bżonn, kull min ikun qed jieħu t-taħrig ikun jista' japplika sabiex jiġi sussidjat parti mill-ħlas fuq it-taħriġ.
5.9	**Work Exposure u Traineeships.** Għas-7 snin li jmiss il-Korporazzjoni għax-Xogħol u t-Taħriġ se tkun qed toffri 500 *work exposure* u *traineeship* fis-sena sabiex jgħin biex ikompli nieżel l-qgħad għall-inqas livelli li qatt kellu pajjiżna.
5.10	**Skola Mariam Al Batool** Għas-sena d-dieħla wkoll, lill-iskola Mariam Al Batool se nagħtuha allokazzjoni finanzjarja addizzjonali biex jinbena sular gdid biex jilqgħu aktar studenti.

5.11	**Entita' ġdida biex tħares il-kwalita' tas-servizzi li toffri l-Universita'** L-Universita' ta' Malta se twaqqaf entita' ġdida biex tħares il-kwalita' tas-servizzi li toffri minn kull dipartiment, u oħra biex tipprovdi servizz konsolidat għall-akkademiċi bħala għajnuna amministrattiva fuq ir-riċerka. Se tkun qed tibni faċilitajiet ġodda għall-'Post Doc' u se testendi l-bini tal-Matematika u l-Fiżika.
5.12	**Programm ta' *Screening*** Il-Gvern se jniedi programm ġdid ta' *screening* bl-isem ta' 'Lenti fuq l-Iżvilupp ta' Wliedna' fost it-tfal minn eta' bikrija biex jiġu identifikati l-bżonnijiet speċjali tagħhom bla ma jkun tard wisq għat-tfal biex jingħataw is-sapport meħtieġ.

5.13	**Programmi fil-Litteriżmu** Il-Gvern se jkompli jsaħħaħ il-programm bilingwu 'Aqra Miegħi/*Read with Me*' li hu mmirat għal trabi u tfal ta' taħt it-tliet snin u l-ġenituri/kustodji tagħhom. Il-Gvern se jissokta bil-programm 'Aqra kemm tiflaħ' biex ikompli jiżdied il-qari fost it-tfal tal-iskejjel primarji u l-istudenti tal-iskejjel medji. Kull skola li tissieħeb fil-programm tingħata 100 ktieb, 50 bil-Malti u 50 bl-Ingliż għal kull klassi. Se jiżdied u jinfirex aktar is-servizz tal-programm 'Nwar' u permezz ta' dan il-programm fil-litteriżmu se naqtgħu l-*waiting list* tat-tfal li kienu qed jistennew li jingħataw dan is-servizz.
5.14	**Ftehim mal-Universita ta' *Cambridge*** Se jiġi sostnut il-ftehim li għamel il-Gvern mal-Universita' ta' *Cambridge* biex jissaħħaħ l-Ingliż u se nżommu l-impenn tal-Gvern biex iżjed tfal jagħżlu iżjed lingwi u noffru taghlim tal-lingwi iżjed attraenti kif għamilna bil-programm SPA fit-Taljan u ser nifirxuħ għall-Franċiż u l-Ġermaniż.
5.15	***Prince's Trust*** Biex inkomplu noffru alternattiva b'valur miżjud lill-istudenti li għal diversi raġunijiet jaqgħu lura fl-istudji tagħhom, b'kollaborazzjoni ma' HSBC Malta, ser

	nintroduċu f'Malta l-*Prince's Trust* biex ikunu jistgħu jimxu 'l quddiem u jiksbu ħiliet li jgħinuhom jintegraw fis-soċjeta'. Dan il-programm ser joħroġ għall-ewwel darba mir-Renju Unit u ser jibda f'seba' skejjel tal-Istat.
5.16	**Ftuħ tal-ESPLORA** Bħala parti mill-pjan tal-Gvern biex nippromwovu u nippopolarizzaw ix-xjenzi, se jkun qed jinfetaħ iċ-Ċentru tax-Xjenza 'ESPLORA', li ser ikun qiegħed jinkludi programm ikkordinat mal-iskejjel.
5.17	**Għodda għal-Għalliema** L-għalliema tar-raba' sena fl-iskejjel kollha ta' Malta (Stat, Knisja u Indipendenti) se jkollhom it-*tablet* f'idejhom u se jitkompla t-taħriġ tagħhom fuq l-użu tiegħu. Se tiġi żviluppata wkoll *Authoring Tool* għall-għalliema u ser jitnedew tliet kotba diġitali. Se jinxtraw aktar *interactive whiteboards* biex ikun hemm wieħed f'kull klassi u ser jinxtara kompjuter għal ma' kull *interactiveboard*. Se jinbidlu l-*laptops* kollha tal-għalliema u għall-ewwel darba se nagħtu *laptop* ġdid lill-*kindergarten assistants* u lill-*learning support assistants* kollha fl-iskejjel tal-Istat. Ser jinxtraw ukoll *3D scanners* u *printers* għal-laboratorji tad-Disinn u t-Teknoloġija fl-iskejjel medji u sekondarji.

5.18	**Rotot Ġodda Edukattivi** Se jsir reviżjoni tal-*after school programmes* ta' Klabb 3-16 biex jinkludi programmi ta' sapport fil-HW, fil-lingwi, u programmi ta' drama, sports u IT. Se tinfetaħ ukoll skola ġdida fil-Gżira għal studenti ta' 16-il sena li jkunu għaddew minn eżami wieħed biss tas-SEC biex nagħtuhom ċans ieħor li jissoktaw fit-tagħlim jew eventwalment fit-taħriġ u fix-xogħol. Lil dawn l-istudenti se nagħtuhom stipendju. Il-Gvern qed jimpenja ruħu wkoll biex iżid l-investiment rikorrenti tiegħu lill-iskejjel tal-knisja biex ikunu jistgħu joffru suġġetti vokazzjonali fl-iskejjel tagħhom filwaqt li l-għalliema jibbenefikaw minn kundizzjonijiet tax-xogħol li jkunu ekwivalenti mal-kundizzjonijiet tax-xogħol tal-għalliema fl-iskejjel tal-istat.
5.19	**Kunsill Nazzjonali tal-Ktieb** Il-Kunsill Nazzjonali tal-Ktieb se jtejjeb il-kwalita' tal-Premju Nazzjonali tal-Ktieb ħalli jiżdied il-prestiġju u r-rikonoxximent li jingħata lill-kittieba u l-pubblikaturi Maltin. Żdiedet ukoll l-allokazzjoni għan-*National Book Fund*.

5.20	**Tisħiħ tar-Regolatur għall-Edukazzjoni Avvanzata** Se jkun qed isir investiment fil-Kunsill Nazzjonali għall-Edukazzjoni Avvanzata u Ogħla, ħalli tissaħħaħ il-funzjoni regolatorja fis-settur tal-edukazzjoni.
5.21	**MCAST** L-MCAST se jissokta bit-trasformazzjoni tal-istrutturi tiegħu tal-*Foundation College, Technical College u University College*. Dan il-Kulleġġ se jkompli jsaħħaħ u jifrex aktar l-iskema tal-apprentistat filwaqt li jiġu introdotti forom oħra ta' *work based learning* f'livelli differenti. Wara li tlestiet l-ewwel fażi tal-bini ta' kampus ġdid se jitkompla l-bini tal-kampus il-ġdid inkluż il-blokok ġodda tal-Istitut tal-Inġinerija u Trasport, il-Librerija u l-*Learning Support Unit*.
5.22	**Bini ta' Skejjel u Faċilitajiet Edukattivi** Huma ppjanati ukoll numru ta' xogħlijiet u manutenzjoni infrastrutturali fosthom l-estensjoni taċ-ċentru tal-Wardija, il-grawnd fl-iskola ta' Marsaskala, l-iskola sekondarja superjuri f'Ħal Kirkop u f'Ħad-Dingli, u l-bini li kien tat-Teżor għall-użu tad-Dipartiment tal-Eżamijiet. Ser tibda l-ewwel fażi tal-iskola l-ġdida f'San Pawl il-Baħar u fuq l-*isports track* ta' l-Iskola Nazzjonali tal-Isport.

5.23	**National Skills Council** Se jitwaqqaf ukoll in-*National Skills Council* u se jkunu studjati l-bżonnijiet tal-industrija u s-sehem tal-edukazzjoni.

D. Ninvestu Biex Intejbu l-Produttività' u Nżidu l-Kompetittività ta' Pajjiżna

6.1	**Ħinijiet tal-Ftuħ tal-Ħwienet** Hekk kif intemmet il-konsultazzjoni dwar il-*White Paper* dwar il-ħinijiet tal-ħwienet, il-Gvern se jkun qed iħabbar ir-regoli l-ġodda sal-aħħar tas-sena. Fit-teħid tad-deċiżjoni, se nżommu f'moħħna d-drittijiet tal-ħaddiema u l-flessibiltà'.

6.2	**Inċentivi għall-Industrija tal-*Films*** Il-Kummissjoni għal-Films qed tesplora wkoll possibilitajiet t'investiment flimkien mas-settur privat f'*sound stage* u apparat ieħor relatat. Għal dan il-għan se toħroġ espressjoni ta 'interess għal PPP tal-film studios ġewwa l-Kalkara. Permezz ta' fond li twaqqaf apposta għal ko-produzzjonijet, kumpaniji lokali qed jingħataw opportunijiet ġodda sabiex jaħdmu għas-suq internazzjonali. Il-Kummisjoni tal-Films se tkompli tippromwovi lil Malta madwar id-dinja kollha, u għal dan il-għan se jiżdiedu l-fondi allokati għal marketing u PR. Se nkomplu ninċentivaw l-industrija internazzjonali tal-films biex ikomplu joperaw f'Malta, ħalli niġġeneraw l-impjiegi f'din l-industrija u madwarha, kif ukoll noħolqu sors ta qliegħ stabbli minn din l-industrija b'mod kontinwu

6.3	**Settur tal-Avjazzjoni** Il- *Malta Air Traffic Services* (MATS) kompliet bil-ħidma tagħha fuq proġett ta' *Air Traffic Management (ATM) System Upgrade*. Dan l-iżvilupp, illi huwa l-akbar proġett kumpless illi MATS qatt għamlet mit-twaqqif tagħha, huwa mistenni li jiġi kkummissjonat is-sena d-dieħla. Proġetti oħra jinkludu *Air Traffic Control Centre* (ATCC) ġdid; radar ġdid illi se jissostitwixxi dak f'Ħad-Dingli, kif ukoll *Aeronautical Message Handling System* ġdida illi ser tkompli tgħin lill-kumpanija biex timmodernizza l-għodda sabiex twettaq ir-rwoli tagħha b'mod sikur u effiċjenti.
6.4	**Servizzi Finanzjarji** Is-settur finanzjarju f'pajjizna kompla jikber u jissaħħaħ. Issa l-Awtorita ghas-Servizzi Finanzjarji qiegħda tagħmel parti mill-Mekkanizmu ta' Supervizjoni Uniku Ewropew. Dan se jkompli jsaħħaħ u jagħti kredibbilta' akbar lis-settur finanzjarju tagħna.

6.5	**Reġistrazzjoni ta' Kumpaniji b'mod elettroniku** Mis-sena d-dieħla kull min jirreġistra kumpanija b'kapital ta' mhux aktar minn €1500 b'mod elettroniku se jibda' jħallas €100 minflok €250 għar-reġistrazzjoni tal-kumpanija. Permezz ta' din il-miżura l-Gvern, se jkompli jnaqqas il-piż minn fuq il-kumpaniji ż-żgħar.
6.6	**Il-Borża ta' Malta** F'dawn l-aħħar sentejn il-Borża ta' Malta ħadmet fuq inizjattiva biex twaqqaf suq ġdid bil-ħsieb li tiġi ndirizzata l-ħtieġa tal-Intrapriżi Żgħar u Medji (SMEs) għal finanzjament biex jibqgħu jikbru u jiżviluppaw. Dan is-suq ġdid se jkollu struttura ta' *Multilateral trading facility* u hu maħsub biex jipprovdi opportunita' lill-SMEs biex jiksbu finanzjament dirett minn investituri mis-suq, b'mod efficjenti u regolat u mingħajr spejjeż għoljin u fuq kollox b'livell għoli ta' trasparenza u protezzjoni għall-investitur. Dan is-suq jipprovdi ukoll l-infrastruttura biex dawn il-kumpaniji jibdew jaħsbu għall-*Succession Planning*. Bħala operatur tas-suq lokali, il-Borża ta' Malta, flimkien mal-Ministeru għall-Finanzi għaddejin b'taħdidiet permezz ta' Kumitat ta' Esperti stabbilit speċifikament, biex jitħejja *Road Map* dwar l-iżvilupp ta' suq kapitali f'Malta għas-snin li ġejjin partikolarment fil-kuntest tar-regolamenti u direttivi ġodda Ewropej kif ukoll fil-kuntest tad-diskussjonijiet dwar *Capital Market*

	Union li qed iseħħu bħalissa fl-Unjoni Ewropea. Riċentament, il-Borża ta'Malta flimkien mal-Ministeru għall-Edukazzjoni waqfu inizjattiva biex jitjieb l-għarfien dwar l-edukazzjoni finanzjarja f'Malta billi ġie mniedi kumitat li fih membri mil-Borża ta' Malta, mill-Ministeru għall-Edukazzjoni flimkien ma' esperti oħra biex tiġi evalwata mhux biss is-sitwazzjoni finanzjarja edukattiva skond l-kurrikulum nazzjonali, imma ukoll biex jiġi organizzat numru ta' avvenimenti immirati lejn investituri u investituri potenzjali. L-ewwel konferenza għall-investituri se tiġi organizzata fil-jiem li ġejjin.

6.7	**Bank tal-Iżvilupp** Ix-xogħol f'dan ir-rigward jinsab fi stadju avvanzat. L-abbozz ta' liġi biex jitwaqqaf dan il-Bank ser jiġi preżentat fil-Parlament fis-sena li ġejja. Kien hemm diskussjonijiet mal-istituzzjonijiet Ewropej konċernati, bħall-Kummissjoni Ewropea biex niżguraw li l-Bank tal-Iżvilupp ikun konformi mar-regoli tal-Unjoni Ewropea. Kellna wkoll konsultazzjonijiet mill-qrib mal-Bank Ewropew għall-Investiment u ma istituzzjonijiet barranin oħra li offrew assistenza teknika għat-twettieq ta' din l-istituzzjoni importanti.
6.8	**Education Malta** Fid-dawl tal-internazzjonalizzazzjoni fl-edukazzjoni, ser titwaqqaf *Education Malta* biex issir ħidma promozzjonali fuq livell lokali, ewropew u internazzjonali fost operaturi li potenzjalment huma interessati li jinvestu fis-settur, bħalma hija l-Malta Enterprise.

6.9	**Trade Malta Ltd.** Matul l-2015 Trade Malta wettqet b'suċċess Trade Mission fil-Milan Expo. Kumpaniji Maltin wieġbu għas-sejħa pubblika li għamlet Trade Malta u dawn kellhom iċ-ċans jibnu kuntatti ġodda ma' kumpaniji Taljani b'saħħithom. Sakemm qed nagħmlu dan il-baġit għaddejjin il-preparamenti għal żewġ missjonijiet fi swieq internazzjonali importanti: l-Alġerija u t-Turkija. Għexieren ta' kumpaniji wieġbu għal dawn iż-żewġ sejħiet.
6.10	**Yachting Malta Ltd.** Din is-sena twaqqfet din il-PPP ġdida li hi ħidma konġunta bejn ir-Royal Malta Yacht Club u Projects Malta Ltd. Fil-ġimgħat li għaddew, ġie fi tmiemu proċess ta' konsultazzjoni bejn stakeholders ewlenin li għandu jwassal biex tkun ifformulata strateġija ħolistika f'dan is-settur marittimu importanti li ta' kull sena qed jirrendi l-miljuni fl-ekonomija Maltija.
6.11	**Projects Malta** Fl-2016 Projects Malta se tkompli x-xogħol biex tiġi stabbilita PPP għal bini ta' oqbra ġodda fiċ-ċimiterju tal-Addolorata.

6.12	**Infrastruttura (Portijiet) u l-Marittimu Merkantili** Matul is-sena li ġejja, il-Gvern ser ikompli jinvesti fil-portijiet tagħna. Wieħed jista' jsemmi l-proġett tal-*breakwater* għal Marsamxett li bħalissa għadu f'fażi ta studju, però li meta jseħħ mistenni jiġbed aktar investimenti u tkabbir ekonomiku. Hekk naraw li l-impenn tal-Gvern huwa wieħed persistenti. Il-*European Fund for Strategic Investments (EFSI)*, proposta mill-Kummissjoni bħala parti mill-*Juncker Investment Plan for Europe,* tista' tkun għejjun sabiex isiru proġetti aktar sostenibbli u li għandhom impatt pożittiv fuq l-ekonomija, l-ambjent u s-soċjeta in ġenerali. L-istandards dejjem telgħin marbuta mas-sigurtà marittima u l-mod ġdid ta' kif qegħdin nimmaniġġjaw il-bandiera Maltija qed jissarraf f'titjib mhux biss fin-numri ta' vapuri reġistrati, imma anke fejn jidħol l-istanding ta' kumpaniji li qegħdin ifittxu li jirreġistraw il-vapuri tagħhom f'Malta. Dan ser ikompli jsir fl-impenn tal-Gvern li jiġbed aktar klijenti ta' fama u ta' kwalità. Il-Gvern se jkun ukoll impenjat sabiex jassigura li jżid il-livell ta' sigurtà fil-portijiet tagħna u madwar xtutna u l-protezzjoni tal-ibħra u l-infrastruttura kritika.

6.13	**Esplorazzjoni taż-Żejt u Gass u Minerali** Fil-qasam tat-tiftix għaż-żejt il-Gvern qiegħed fil-proċess li jiġbor informazzjoni ġeofiżika ġdida u li jirriproċessa informazzjoni siżmika li nġabret fil-passat. Fl-istess ħin il-Gvern ser ikompli jagħmel tibdil fil-leġiżlazzjoni li tirregola dan il-qasam u ser ikomplu bl-inizzjattivi sabiex informazzjoni tal-passat tinqaleb f'format diġitali.
6.14	**Politika Barranija: Iċ-CHOGM, il-*Valletta Summit* u l-Presidenza tal-Kunsill tal-EU 2017** Ser jibda ix-xogħol ta' restawr u addattament sabiex is-sala, li sa ftit ilu kienet tintuża biex fiha jiltaqa l-Parlament, tiġi attrezzata ħalli fiha jsiru l-laqgħat informali tal-Ministri matul il-Presidenza. L-istudenti tal-Arti tal-MCAST ġew inkarigati biex jiddisinjaw il-logo tal-Presidenza. Il-logo ser jiġi żvelat fl-aħħar ta' l-2016. Apparti minn hekk, fl-2015 Malta ser tospita żewġ laqgħat kbar li huma l-*Valletta Summit* li ser ilaqqa' l-kapijiet tal-istati Ewropej u dawk Afrikani, kif ukoll il-*Commonwealth Heads of Government Meeting,* żewġ avvenimenti li ser iġibu l-lenti tal-midja internazzjonali fuq Malta.

6.15	**Skemi ta' għajnuna għan-Negozji** Bil-għan li tilħaq l-aspettativi ta' firxa aktar wiesgħa ta' setturi u kumpaniji, il-*Malta Enterprise* sa l-aħħar ta' din is-sena ser tkompli tintroduċi aktar skemi intiżi li jgħinu lin-negozji. Dawn l-iskemi ser jingħaqdu ma' dawk l-iskemi ġodda li diġa kienu varati fosthom il-*B-Start*, skemi ta' għajnuna għall-iżvilupp ta' ħwienet tax-xogħol fil-*Crafts Village* ġewwa Ta' Qali u Ta' Dbiegi f'Għawdex kif ukoll l-estenzjoni ta' skemi bħal '*Microinvest*', *Investment Aid, Get Qualified, Research & Development*, *Certify* u *Gozo Transport*.
6.16	**Assistenza biex inkabbru il-parteċipazzjoni tan-nisa fl-imprenditorjat** Sabiex inkattru l-imprenditorjat fost in-nisa ħa jsiru tibdiliet fl-iskema tal-*Micro Invest* sabiex self-employed nisa u negozji li fihom hemm maġġoranza ta' ekwita' ikkontrollata min-nisa, jingħataw massimu ta' kreditu ta' taxxa ta' €50,000 flok €30,000.

6.17	**Assistenza għal-Trasferiment tal-Għarfien fl-Intrapriżi** *Malta Enterprise* ħa tkun qed tniedi skema ta' assistenza biex tgħin fit-trasferiment tal-għarfien fl-intrapriżi. L-għajnuna ħa tkun intenzjonata biex il-ħiliet eżistenti tal-impjegati jkunu jistgħu jiġu trasferiti għall-impjegati ġodda, u biex ħaddiema Maltin jakkwistaw ħiliet ġodda neċessarji biex jinġieb ix-xogħol ġdid lejn Malta. L-assistenza ħa tingħata bħala kreditu ta' taxxa, iżda tista' tingħata ukoll bħala għotja finanzjarja fejn il-proġett ikun ta importanza sinifikanti ghall-iżvilupp tal-kumpanija. Għaldaqstant ħa jittiehed provediment ta' miljun ewro biex ikopri l-assistenza finanzjarja li ħa tinghata permezz ta' din l-iskema.
6.18	**Assistenza għal Intrapriżi Żgħar fis-Settur tal-Manifattura** Il-*Malta Enterprise*, ħa tniedi inċentiv biex intrapriżi zaghar li jikru spazju addizzjonali mingħand il-privat għal skop ta' manifattura, jingħataw kumpens ghar-rilokazzjoni taghhom. L-ghajnuna tista' tingħata għal perjodu massimu ta' sentejn u ma tistax taqbeż l-10,000 ewro fis-sena. Din il-miżura ħa tiswa nofs miljun ewro

6.19	**Għajnuna għall-Artiġjanat** Il-Kunsill Malti għall-Artiġjanat u l-*Malta Enterprise* ħa jniedu proġett pilota bl-għan li jitrawmu artiġjana ġodda li jkunu jistgħu jiżviluppaw setturi ta' artiġjanat tradizzjonali li llum huma fir-riskju li jintilfu. Dan il-proġett hu mistenni li jiswa miljun ewro u sa jipprovdi assistenza lil artiġjana li joffru li jgħaddu l-għarfien tagħhom biex tiġi żviluppata skema ta' taħriġ minn istituzzjoni edukattivi. Ħa tingħata assistenza ukoll lil dawk li wara li jirċievu it-taħriġ ipoġġu dak li tgħallmu fil-prattika u jibdew negozju f'dak is-settur tal-artiġjanat li fuqu irċevew it-taħriġ.
6.20	**Aktar saħħa lin-Negozji biex ikomplu jinvestu** B'konformita' mal-programm tal-Gvern, il-*Malta Industrial Parks* approvat *policy* fejn sidien ta' negozji li għandhom propjeta' mikrija mill-istess MIP jistgħu japplikaw sabiex jingħataw titlu aktar b'saħħtu fuq l-istess propjeta'u jkunu f'pożizzjoni aħjar biex jinvestu u joħolqu aktar impjiegi.

6.21	**Il-Proġett ta' *Hub* Marittimu** Wara li kien iffirmat *Memorandum of Understanding* bejn il-*Privitisation Unit* u l-proponent favorit, issa qed jitfassal il-ftehim fuq il-Koncessjoni. Dan il-proġett huwa speċifikament immirat biex jagħti servizzi lill-industrija taż-żejt billi jipprovdi servizzi relatati mal-manutenzjoni u l-loġistika, fost ħafna servizzi oħrajn. Dan l-iżvilupp industrijali joffri opportunitajiet kbar għall-ħaddiema tas-sengħa u għall-apprentistat relatat mal-inġinerija.
6.22	**White Rocks Malta** Il-proġett tal-*White Rocks Malta* rrenda ħdax-il proponent li mill-istadju ta' Espressjoni ta' Interess ikkwalifikaw għall-istadju tar-Rikjesta għal Proposti. Dawn l-istess proponenti issa ser jiġu mistiedna mill-*Privitisation Unit* biex jiġbru d-dokument *tar-Request for Proposals* biex eventwalment jissottomettu l-proposti finali tagħhom, li jridu jinkludu bini ta' lukandi ta' Ħames Stilel u aktar, apparti minn faċilitajiet u kumditajiet oħra ta' livell għoli li jattiraw turisti ta' kwalita'. Il-Fakulta` tal-Arkitettura tal-Universita` ta' Malta ġiet assenjata r-rwol biex tipprovdi parir dwar diversi aspetti ambjentali tal-proġett, inkluża rakkommandazzjoni dwar x'inhu l-aħjar użu tal-art

	allokata għal dan il-proġett. Mill-art kollha allokata għal dan il-proġett, li l-iżvilupp tiegħu jrid jimxi mal-prinċipji ta' Natura 2000, huwa biss 30% tal-art, li ser tiġi żviluppata; il-bqija tal-art ser tkun dedikata għal ġonna, pajsaġġi ta' diversi tipi u li jippermettu lill-pubbliku in ġenerali jkollu aċċess għat-tgawdija ta' dawn l-ispazji miftuħa.

6.23	**Villaġġ ta' Snajja' f'Ta' Qali** Wara aktar minn 20 sena, fl-aħħar ser jibda x-xogħol fuq il-proġett tal-Villaġġ ta' Snajja' f'Ta' Qali. Dan wara li l-*Malta Industrial Parks* issottomettit l-applikazzjoni għall-fondi Ewropej għal dan il-proġett.
6.24	**Tliet *Hangars* ġodda fis-Safi Aviation Park** Se jkompli l-iżvilupp fl-infrastruttura għall-industrija tal-avjazzjoni permezz ta' bini ta' 3 *hangars* fis-Safi *Aviation Park* u ser jibda wkoll ix-xogħol minn kumpanija barrannija fuq il-bini ta' *hangar* ieħor li se jkun użat għall-*aircraft spray painting.*
6.25	**Upgrading taż-Żoni Industrijali** Filwaqt li ser titkompla l-ħidma biex il-*Malta Industrial Parks* tiġi f'qagħda aktar sostenibli, ser jissokta wkoll ix-xogħol ta' manutenzjoni u investiment fl-oqsma industrijali f'pajjiżna. Sa Lulju ta' din is-sena l-MIP diġa kienet investiet 'l fuq minn €2 miljun fl-oqsma industrijali, liema ammont sal-aħħar ta' din is-sena jista' jilħaq €3.5 miljuni. Se jibdew xogħolijiet fuq toroq li jwasslu għaż-żoni industrijali, fosthom fuq it-triq li twassal għal Mosta Industrial Estate li kienet ilha fi stat t'abbandun totali u spiċċat tintuża bħala miżbla.

6.26	**Att dwar in-Negozju tal-Familja** B'konformita mal-programm tal-Gvern l-istudju u l-proposti dwar l-introduzzjoni tal-leġiżlazzjoni għan-negozji tal-familja ġew konklużi din is-sena. Dawn il-proposti legali flimkien ma' inċentivi għall-governanza tan-negozju aħjar, kif ukoll inċentivi fiskali sabiex it-trasferiment tan-negozju bejn il-membri tal-familja jsir b'mod iktar sostennibli, ġew approvati mill-kabinett u fil-ġimgħat li ġejjin titnieda *white paper* għal konsultazzjoni pubblika qabel l-abbozz jiġi ppreżentat fil-Parlament.
6.27	**Att dwar l-Intrapriża Soċjali** Din is-sena flimkien mal-programm tal-Gvern sabiex jiġu indirizzati l-bżonnijiet li għandha s-soċjeta' tagħna u fl-istess waqt isir kontribut għat-tkabbir ekonomiku ġie finalizzat l-abbozz tal-liġi dwar l-intrapriżi soċjali. Wara li ġiet ippublikata whitepaper għal konsultazzjoni pubblika, jmiss issa li ssir ir-reviżżjoni tal-abbozz, abbażi tas-sottomissjonijiet li saru mill-pubbliku, biex fix-xhur li ġejjin jitressaq l-abbozz ta' liġi fil-Parlament.

6.28	***Life Sciences Park*** Il-*Life Sciences Park* f'San Ġwann, mistenni jilqa' l-ewwel kumpaniji sa l-aħħar ta' din is-sena. Fl-istess waqt li tkompla x-xogħol infrastrutturali fuq dan il-proġett, issuktat il-ħidma ta' promozzjoni ta' dawn il-faċilitajiet ma' investituri barranin u Maltin f'dan is-settur. Frott ta' din il-ħidma, il-*Malta Enterprise* qiegħda fil-proċess li tiffirma numru ta' kuntratti ma' kumpaniji biex jibdew joperaw minn dan il-kumpless.
6.29	**Digital Hub** Bl-istess mod, saret ħidma ta' promozzjoni ma' kumpaniji li joperaw fis-settur tal-*IT*, b'mod partikolari kumpaniji li l-prodotti tagħhom għandhom relevanza għas-settur tal-*'Life Sciences'* u tal-faċilitajiet fid-*Digital Hub*. Ġew attirati numru ta' proġetti b'investiment barrani li qegħdin fil-proċess li jinnegozjaw kuntratt sabiex jibdew joperaw mid-*Digital Hub*.
6.30	**Logistics Policy** Il-*Malta Enterprise* kompliet bil-ħidma tagħha biex tiżviluppa *Logistics Policy* b'mod ħolistiku bil-għan li nittrasformaw il-Malta f'*hub* loġistiku f'nofs il-Mediterran.. Sadanitant diġa tressqu numru ta' emendi neċessarji fil-liġi li tirregola il-promozzjoni ta' l-Intrapriża, ħalli b'hekk l-intrapriżi li joperaw f'dan is-settur ikunu jistgħu jikwalifikaw għal numru ta' nċentivi.

6.31	**Tiġdid fil-Liġi tal-Insolvenza** Twaqqaf grupp ta' ħidma biex tiġi riveduta l-liġi tal-insolvenza bil-għan li l-proċeduri konnessi mal-insolvenza jimxu b'mod aktar effiċjenti u transparenti. Proposti minn dan il-grupp huma mistennija fix-xahar li ġej u umbagħad ikun jista' jiba jissokta l-proċess biex tista' tiġi emendata l-liġi u l-istutuzzjonijiet konċernati jiġu attrezzati bir-riżorsi meħtieġa.
6.32	**Assistenza lis-*Start Ups*** Wara li din is-sena giet imnedija li skema tal-*BStart* immirata biex toffri ghajnuna lill-*start-ups*, fil-jiem li ġejjin il-Malta Enterprise se tniedi skema oħra ta' assistenza ghall-kumpaniji *start-ups* ġodda. L-assistenza ħa tingħata f'forma ta' għotja li titħallas lura lil korporazzjoni fuq perjodu ta' 10 snin. Din l-iskema ħa tipprovdi assistenza finanzjarja li tista tlaħħaq sa €200,000, pari passu mal-ekwità privata (*private equity*). Fil-każ ta' impriża innovattiva li qed tiżviluppa prodotti, proċessi jew servizzi ġodda u li huma ta' livell ogħla minn dak li qed jiġi offrut mill-industrija, l-assistenza tista tlaħħaq sa €500,000 u tingħata għax-xiri ta' apparat. Tista' tingħata wkoll assistenza lill-kumpaniji li jipprovaw jiġġeneraw fondi permezz ta' *crowdfunding*.

6.33	**Assistenza għall-Esportazzjoni bi Kreditu għal-Riskju mhux Kummerċjabbli (*Export Credit Guarantee scheme*)** Il-Gvern ħa jkun qed jaħdem biex jistabilixxi struttura ta' assigurazzjoni għall-esportazzjoni bi kreditu għal-riskju mhux kummerċjabbli. Din hija neċċessarja biex tgħin l-esportazzjoni f'żoni anqas żviluppati fejn ir-riskju huwa akbar.
6.34	**Malta Marittima** Ix-xogħol ta' promozzjoni li qed tagħmel il-kumpanija Malta Marittima lis-settur Malti se jkompli jissaħħaħ b'allokazzjoni akbar din is-sena minn naħa tal-Gvern li tlaħħaq it-€350,000.
6.35	**Mrieħel Masterplan** Għandha tinħoloq Fondazzjoni bejn il-Gvern u s-Settur Privat. L-għan tagħha hu li tmexxi pjan ta' ħidma li jtejjeb l-ambjent minn fejn joperaw l-imprendituri fiż-Żona Industrijali tal-Imrieħel. Dan se jseħħ fil-qafas ta' *Masterplan* li huwa maħsub li jbiddel id-dehra ta' dak li sal-lum magħruf bħala ż-Żona Industrijali tal-Imrieħel, minn waħda ta' telqa għal Hub ta' Negozju u Kummerċ organizzat li jattira u jħajjar investiment ġdid fiż-żona.

6.36	**Inċentivi għall-Investiment fir-Riċerka u l-Innovazzjoni** Biex tiġi faċilitata r-riċerka u l-innovazzjoni, il-Malta Enterprise se tgħin lill-intrapriżi li jimpjegaw persuni li għandhom dottorat jew qed jistudjaw għal dottorat fix-xjenza, teknoloġija informatika u inġinerija, billi jingħataw kreditu fiskali ta' mhux aktar minn €10,000 meta l-impjiegi ikunu miżmuma għal aktar minn 12-il xahar. Permezz tal-programmi mmexxija mill-MCST se nkomplu ninċentivaw ir-riċerka u l-innovazzjoni bi programm bħal *Fusion* li jikkumplimenta il-fondi tal-UE permezz tal-programm *Horizon 2020* u li l-komunità ta' riċerkaturi qed jirnexxielha tikseb anke jekk iffaċċjata minn kompetizzjoni ħarxa fis-settur.

6.37	**Fondi Ewropej għal-Intrapriżi *Start-Up* u dawk tal-Familja** Permezz ta' numru ta' skemi fiż-żmien li ġej ser nkunu qed naraw li ninvestu total ta' madwar €50 miljun li se jservu ta' *injection* għal dawk kollha li jixtieqU jinvestu jew ikabbru l-industrija tagħhom. Dawn il-€50 miljun ser ikunu forma ta' *grants*. Apparti minn dawn il-*grants* hemm ukoll 'il fuq minn €300 biljun ewro f'*loans* li jistghu jinkisbu taħt il-Pjan Għall-Investiment Fl-Ewropa. Dawn il-fondi ser ikunu mifruxa fuq numru ta' inizjattivi li ser jgħinu lill faxex differenti tal-industrija Maltija. Fost dawk li ser ikunu qed jibbenefikaw hemm ukoll *family-owned businesses* kif ukoll *start-ups*. Interventi li jirriflettu innovazzjoni ukoll ser ikunu qed jibbenefikaw minn skemi speċifiċi. Investiment ġenerali – inkluż xiri ta' *equipment* u makkinarju - mistenni jgawdi ukoll minn dawn l-iskemi li ser ikunu qed jitħabbru fix-xhur li ġejjin.
6.38	**Ir-Riforma tal-Pitkalija** Matul is-sena li ġejja ser nagħmlu wkoll investiment

	qawwi sabiex jinxtraw kaxxi tal-pitkalija li jkollhom ċippa elettronika ġo fihom sabiex dan jippermetti li ikun hemm traċċa ċara għand min tkun qiegħda l-kaxxa. Ser jinbeda wkoll il-proċess sabiex tinħareġ sejħa pubblika sabiex tkun tista' tressaq għall-strutturi u mekkaniżmi iżjed moderni permezz ukoll ta' sehem mill-privat. Dan il-proġett mistenni jieħu perjodu ta' ftit snin.

6.39	**Il-Biċċerija Pubblika** Mingħajr ma tiġi affettwata l-produzzjoni fil-Biċċerija, il-programm ta' tiġdid qed jissokta bir-restawr tal-istrutturi antiki li jiffurmaw il-kumpless l-antik tal-biċċerija, bil-bdil ta' soqfa tal-Asbestos u b'xogħol ieħor ta' insulazzjoni. Matul is-sena d-dieħla se jsir ukoll xogħol fuq sistemi li jiżguraw temperatura adegwata fuq il-linji tal-qatla kif ukoll it-tkomplija tar-rinnovament estensiv tal-linji tal-qatla infushom.
6.40	**Is-Sajd u l-Akwakultura** Sabiex l-operat fil-qasam tas-sajd ikun konformi mar-regolamenti tal-Unjoni Ewropea bdew jitwaħħlu sistemi għall-użin tal-ħut, meta dan jinħatt. Din l-istess sistema se tibda tintuża wkoll fil-pixkerija l-ġdida li mistennija tibda topera wara li jintemm l-istaġun tal-lampuki. Min-naħa l-oħra, x-xogħlijiet fis-sular ta' fuq tal-pixkerija l-ġdida se jkomplu matul l-2016 biex fost l-oħrajn ikun hemm impjant għall-ipproċessar tal-ħut. Fil-qasam tal-Akwakultura, qed isir xogħol ta' tħejjija biex tiġi żviluppata akkwakultura *offshore* bil-ħsieb li din tkun sostenibbli fil-futur. Żviluppi pożittivi oħra fis-settur tas-sajd jinkludu n-negozjati b'suċċess li kellha Malta fuq ftehim ġdid dwar il-kwota tat-tonn u li permezz tiegħu se jkun hemm żidiet fil-kwota. Negozjati oħra huma mmirati lejn standardizzazzjoni ta' regolamenti biex ikunu

	japplikaw l-istess għal sajjieda Ewropej u oħrajn minn pajjiżi Afrikani. Matul s-sena d-dieħla ser jitkompla wkoll il-proġett għall-mafqas tal-ħut (*marine hatchery*) bil-parteċipazzjoni tas-settur privat.

6.41	***Breakwater* għas-sajjieda f'Marsaxlokk** Kif kien imwiegħed fil-Manifest Elettorali, il-Gvern reġa' ta' bidu ghall-proċess li kien kważi abbandunat sabiex jinkisbu l-permessi meħtieġa għall-iżvilupp ta' *breakwater* ġdid għas-sajjieda f'Marsaxlokk, kif ukoll u għat-tiswija u titjieb ta' dak eżistenti. Marbuta ma' dan il-proġett saru dikussjonijiet twal mal-Kummissjoni tal-Unjoni Ewropea li wasslu ghal rikonoxximent mill-istess Kummissjaoni tal-ħtieġa ta' dan il-proġett. B'rizultat ta' dan il-Kummissjoni aċċettat li jkunu allokati madwar €8 milljuni taħt il-Fond Ewropew ghall-Marittimu u s-Sajd mis-somma globali għall-proġett kollu.

E. Ninvestu fl-Ambjent u Fis-Saħħa

7.1	**Ambjent** Matul l-2016 ser inkomplu nieħdu inizzjattivi speċifiċi f'dan il-qasam fosthom billi inkomplu nindukraw numru ta' siti ta' importanza naturali permezz ta' arranġamenti speċjali ma' numru ta' għaqdiet ambjentali. Ser jibdew jitwettqu wkoll numru ta' *management plans* fuq siti Natura 2000. Huwa mistenni wkoll li jibda x-xogħol sabiex tkun aġġornata u msaħħa l-politika ġdida ambjentali. Matul l-2016, l-iżvilupp ta' l-istrateġija u l-pjan ta' azzjoni għall-ekonomija l-ħadra (*Green Economy*) hatkun iffinalizżata u approvata mill-Kabinett sabiex wara jibda it-twetiq tagħha fuq numru ta' snin. Dan jinkludi lista ta' azzjonijiet li jippromwovu l-investiment, u tkabbir ekonomiku immirat lejn; l-edukazzjoni, l-impjiegi u s-sostenibbilta' tar-riżorsi fi ħdan bosta setturi ekonomiċi oħra li jinkludu l-iskart, l-ilma, l-enerġija, it-trasport, it-turiżmu, l-agrikoltura, il-kostruzzjoni u l-industrija. Sadanittant biex ikompli jittejjeb l-ambjent, fl-2016 se jitwettaq programm ta' monitoraġġ tal-ilma baħar bil-għan li l-ambjent tal-baħar jibda jgawdi minn protezzjoni akbar.

7.2	**Infrastruttura, Tindif u Tisbieħ Rurali** Qegħdin jiġu kkonċentrati diversi attivitajiet u proġetti fi bliet u rħula storiċi bħall-Belt kapitali, l-Imdina u t-Tlett Ibliet (Kottonera) sabiex ikomplu jikkumplimentaw il-pjan tal-Gvern ta' rijabilitazzjoni. Dawn ix-xogħlijiet ser jiġu ntensifikati u hemm proġetti estensivi ppjanati għall-Furjana u l-akkwati tal-Belt Valletta, li jinkludu il-bidu tar-restawr tal-funtana tat-Tritoni, kif ukoll il-Ġnien Botaniku tal-Argotti. Il-Gvern ser jibqa' mpenjat li jissaportja l-kampanja 'Għalfejn tħammeġ pajjiżek?' fejn il-konkorrenza baqgħet tiżdied, kif ukoll li jindirizza t-tindif ta' bajjiet, żoni turistiċi, żoni rikrejattivi, żoni rurali u urbani. Ikompli il-programm ta' tisbieħ ta' toroq, *central strips*, *roundabouts* u wesgħat pubbliċi, bħala parti mill-programm għat-tisbieħ ta pajjiżna. Il-Gvern qiegħed fil-proċess li jwaqqaf Pjan Nazzjonali Integrat għat-Tisbieħ u l-Protezzjoni tal-Widien. Issa jmiss li l-Gvern jinvesti fi programm serju u programmat, bis-sapport ta' tim speċjalizzat. Il-widien għandhom funzjoni idroloġika importanti, u għalhekk ser jintalbu fondi taħt il-Programm Operattiv 2014 – 2020. Se jibda il-proġett tal-Villaġġ tal-Karnival tal-Marsa li ser jara t-trasferiment tal-operat tad-Dipartiment tal-Manifattura u Servizzi għal Kordin.

7.3	**Rwol tas-settur turistiku fin-natura u l-bijodiversità** Hemm il-possibilità li jitwaqqfu netwerks li jġibu turisti ta' kwalità ogħla. F' dan il-kuntest, il-kapital naturali f' Malta huwa abbundanti u għalhekk hemm opportunitajiet biex jiżdied aktar il-valur ekonomiku miżjud permezz tal-isfruttar tas-suq fl-eko-turiżmu.
7.4	**Park Nazzjonali fin-Nofsinhar ta' Malta** Se jinbdew ukoll xogħlijiet biex ikun żviluppat park ġdid fin-nofsinhar ta' Malta. Dan se jsir fuq medda art fin-naħa ta' l-Għassa tal-Munxar u tul il-kosta bejn il-Ponta taz-Zonqor f'Wied il-Għajn u l-Blata l-Bajda fix-Xgħajra. Għal dan il-għan l-Uffiċċju tal-Prim Ministru waqqaf kumitat b'sehem mill-Ministeru tal-Ambjent u b'rappreżentanza ta' esperti oħra sabiex ifassal pjan ta' implimentazzjoni. Dan il-proġett huwa mistenni li jibda jitwettaq matul is-sena d-dieħla.
7.5	**Konsultazzjoni fuq il-Ħela tal-Ikel li Jintrema** Madwar l-Ewropa, qed iqum dibattitu qawwi rigward l-ammont ta' ikel li jintrema speċjalment minn stabbilimenti kbar bħal *supermarkets*. Numru ta' pajjiżi qegħdin idaħħlu liġijiet f'dan ir-rigward sabiex dan l-ikel jiġi użat bl-aħjar mod. Il-Gvern se jeżamina *best practices* u jniedi proċess ta' konsultazzjoni biex jara jekk hux neċessarju li jkun hemm leġiżlazzjoni, u jekk fil-każ, x'tip ta' leġiżlazzjoni tkun.

7.6	**It-Twaqqif tal-Awtorità għall-Ambjent u r-Riżorsi** Il-qasma strateġika fil-MEPA sabiex titwaqqaf l-Awtorita' għall-Ambjent u r-Riżorsi ser isseħħ hekk kif tinkiseb l-approvazzjoni parlamentari tal-liġijietli tressqu matul l-2015. Il-Gvern huwa impenjat li din l-Awtorita' jkollha r-riżorsi umani u finanzjarji meħtieġa sabiex din tkun verament f'posizzjoni b'saħħitha biex tara li l-ambjent f'Malta tassew ikun imħares bl-aħjar mod. L-Awtorita' ser ikollha baġit ta' €8 miljun għall-ewwel sena.
7.7	**It-Tibdil fil-Klima** Wara li fl-2015 iddaħlet il-liġi fuq l-azzjoni kontra t-tibdil fil-klima, matul l-2016 iridu jibdew jinbnew l-istrutturi li hemm mahsuba f'din l-istess liġi, il-*Climate Action Board* u l-*Climate Fund* sabiex naraw li l-pajjiz jibda jilqa' l-isfidi tad-tibdil fil-Klima inkluż l-obbligi internazzjonali fir-rigward. Sadanittant huwa mistenni ukoll li l-pajjiz jkollu l-ewwel *Low Carbon Development Strategy* u tkun addottata gwida nazzjonali dwar kif jistgħu jitnaqqsu l-emissjonijiet tal-gassijiet serra. Fl-istess ħin, b'rabta ma' dan il-qasam qed jiġu vvutati il-fondi neċessarji sabiex pajjiżna jsostni l-obbligi tiegħu ta' *international climate finance.* Dawn jinkludu għotja diretta u boroż ta' studju. Huwa l-hsieb ukoll li matul l-2016 ikun hemm deċiżjoni finali dwar il-liġi dwar it-tniġġiż mill-ħsejjeż kif impenjajna li nagħmlu fil-Baġit 2015.

7.8	***Dual Fuel*** Qegħdin nallokaw 100,000 ewro biex tiġi introdotta skema ġdida għall- vetturi kummerċjali u tal-ġarr tal-passiġġieri tat-tip N2, N3, M2 u M3, fejn se tingħata għotja ta' €700 għall-konverżjoni għall-Euro 5 jew Euro 6a. Din il-konverżjoni tinkorpora sistema' imsejħa 'Dual Diesel Fuel', li tutilizza d-diesel u LPG fl-istess ħin. L-spejjeż biex wieħed jikkonverti l-vettura tiegħu jammontaw għal madwar €3,000. Din l-iskema ser tapplika mill-1 ta' Jannar 2016.
7.9	***Scrappage Scheme*** Il- Gvern qed jerġa' jdaħħal l-iskema għall- iskrappjar ta' vetturi qodma u li jħammġu aktar. Permezz ta' din l-iskema l-Gvern ser jagħti għotja meta tkun skrappajta karozza li jkollha 10 snin jew aktar meta tinxtara waħda ġdida. Sabiex ninċentivaw l-użu ta' vetturi li huma żgħar u jniġġżu anqas, se tingħata għotja ta' €7,000 meta tinxtara vettura elettrika ġdida u tiġi skrappjata vettura antika, €4,000 meta tinxtara vettura elettrika iżda ebda vettura ma tiġi skrappjata, u €2,000 għal *electric quadricycle*. Fil-każ ta' vetturi tal-passiġġieri ser tingħata għotja ta' €2,000 għal vettura '*hybrid* 'b'emmissjonijiet tad-dijossidju tal-karbonju ta' bejn 50 - 65g/km, €3,000 għal vettura '*plug in hybrid electric*' b'emmissjonijiet tad-dijossidju tal-karbonju ta' bejn 1 - 50g/km, €900 meta tinxtara vettura b'emmissjonijiet tad-dijossidju tal-karbonju li ma jeċċedux il-100 g/km filwaqt li tingħata għotja ta' €700 meta tinxtara vettura b'emmissjonijiet tad-dijossidju tal-karbonju ta' bejn 101 g/km

	u 130 g/km. Għal dan il-għan, il-Gvern qed jalloka s-somma ta' €600,000 u huwa mistenni li madwar 600 vettura jibbenefikaw minn din l-iskema. Din l-iskema ser tapplika mill- 1 ta' Jannar 2016.

7.10	**Miżuri relatati ma vetturi elettriċi għan-negozju** Apparti mill-inċentivi li hemm biex wieħed jiskrappja vettura antika u jixtri waħda tal-elettriku li tħammeġ inqas, se ngħinu lil impurtaturi ta' karozzi ġodda sabiex jinvestu f' apparat u taħriġ meħtieġ biex issir il-manutenzjoni ta' vetturi li jaħdmu bl-elettriku. Din l-skema se tkun limitata u għaldaqstant tingħata fuq bażi *first come first served*. Flimkien wkoll ma din l-skema se nkunu qed ngħinu lil kumpaniji biex jiġu installati *'charging points'* għal vetturi elettriċi. L-allokazzjoni għal dawn l-skemi se tkun ta' €100,000. Dawn l-iskemi ser japplikaw mill-1 ta' Jannar 2016.
7.11	***Autogas*** L-iskema tal-autogas fejn tingħata għotja ta' 200 ewro għall-konverzjoni ta' vetturi tat-tip M1 jew N1 se tiġi estiża għas-sena 2016. L-allokazzjoni għal din l-iskema hi ta' 50,000 ewro. Din l-iskema ser tapplika mill-1 ta' Jannar 2016.
7.12	**Sistema' ta' cameras** Ser jiġu installati wkoll numru ta' cameras b'postijiet strateġiċi li jaħdmu b'sistema ta ANPR (li hija sistema li tagħraf il-pjanċi tal-vetturi), sabiex nikkontrollaw aħjar vetturi li għandhom iħallsu b' lura taxxa taċ-ċirkolazzjoni annwali kif ukoll vetturi bi pjanċi barranin. Għal dan il-proġett ser tkun allokata is-somm ta' €100,000.

7.13	**VRT** Sabiex inkomplu ninċentivaw l-użu ta' karozzi moderni u ġodda, vetturi tat-tip M1 jew N1 li jkollhom 160,000 kilometru u aktar se jiġu sottometti għal VRT kull sena flok kull sentejn. Din il-miżura tikkorisspondi mid-direttiva tal-VRT.
7.14	**Miżuri relatati ma' muturi żgħar** Fl-2016 se ninkoraġixxu aktar persuni biex jagħżlu muturi żgħar minflok karozzi, biex b' hekk tonqos il-pressjoni fuq it-traffiku, filwaqt li tittaffa l-problema tal-parkeġġjar. Għal dan il-għan se nnaqsu drastikament għal sena (fl-2016) il-liċenza taċ-ċirkolazzjoni għall-muturi żgħar ta' 125cc għal rata nominali ta' €10 fis-sena. Se nneħħu ukoll kull taxxa ta' reġistrazzjoni fuq muturi elettrici. Din il-miżura ser tapplika mill-1 ta' Jannar 2016. Apparti minn hekk sabiex iżjed nies inaqqsu l-użu tal-karozzi, muturi b'magni inqas minn 125cc jistgħu jiġu misjuqa minn kull min għandu 18-il sena u 'l fuq u hu fil-pussess ta' liċenzja ta' kategorija B. Filwaqt li nagħmlu dan, se nisħqu fuq il-bżonn ta' aktar dixxiplina u attenzjoni fis-sewqan. Dan għaliex nafu li jekk din il-miżura tkun suċċess, filwaqt li tgħin jittaffa pressjoni fuq traffiku, se jinbet fenomenu ġdid fit-toroq Maltin li kemm is-sewwieqa kollha kif ukoll il-*pedestrians* jridu jkunu aktar konxji tagħha. Għal dan il-għan, Transport Malta se timbarka fuq kampanja ffukata ta' sigurta' fit-toroq.

7.15	**Tnaqqis fit-taxxa tal-kumpaniji meta jixtru Vetturi Elettriċi** Bħalissa kumpanija li tinvesti f'vetturi elettriċi setgħet tibbenefika minn tnaqqis ekwivalenti għal 125% tal-spiża magħmula li tittieħed kontra d-dħul taxxabli ta' dik is-sena. Qegħdin nipproponu sabiex it-tnaqqis kontra id-dħul taxxabli jogħla għal 150% għal xiri ta vetturi mingħajr emissjonijiet tad-dijossidju tal-karbonju, ċioe' 0g/km. Vetturi *hybrid* b'emissjonijiet tad-dijossidju tal-karbonju sa 70g/km se jibbenefikaw minn tnaqqis ta' 125% kontra d-dħul taxxabli. Din tidħol fis-seħħ mill-1 ta' Jannar 2016.
7.16	**Green Public Procurement** Se titkompla wkoll il-ħidma fil-qasam tal-*green public procurement* bil-għan li, fl-amministrazzjoni pubblika, l-prodotti u s-servizzi li jinxtraw ikunu ta' standard ambjentali ogħla. Bħala parti minn din il-ħidma, qed tiġi ssimplifikata l-proċedura tal-*green public procurement* u s-sena d-dieħla mistenni jitkompla x-xoghol biex jitħabbar it-tieni pjan nazzjonali f'dan il-qasam.
7.17	**L-Immaniġġjar tal-Iskart** Il-ħidma fuq l-implimentazzjoni tal-pjan dwar l-immanniġġjar tal-iskart ser tissokta fl-2016. Wara li nħarġet sejħa għall-offerti matul l-2015, fl-2016 se titniehda kampanja

	edukattiva dwar l-iskart li ser tkun fuq medda ta' tliet snin. Filwaqt li sa tmiem din is-sena se jkun twettaq il-proġett pilota f'ħames lokalitajiet għat-tnedija tat-tielet borża, jiġifieri dik għall-iskart organiku, din l-inizjattiva mistennija tinfirex aktar matul l-2016. Bl-istess mod, b'konsultazzjoni sħiħa mal-għaqdiet kostitwiti u mas-settur, se jkun hemm inizjattivi ġodda sabiex l-iskart kummerċjali jibda jiġi irregolat b'mod effettiv. Tinbeda wkoll r-riforma fil-qasam tal-batteriji li jitmexxa mill-WasterServ u dan kif ipprovdut fil-pjan nazzjonali tal-immaniġġjar tal-iskart. Fil-ġimgħat li ġejjin ser tinħareġ is-sejħa għall-proposti dwar ġbir ta' skart minn fliexken tal-plastik u bottijiet tal-metall li jkun fihom likwidu għax-xorb u dan bil-għan li, matul l-ewwel nofs tas-sena d-dieħla tkun identifikata l-aħjar mod li tiddaħħal sistema sabiex dan it-tip ta' skart jinġabar. Sadanittant matul l-aħħar xhur ta' din is-sena ser ikun lest l-istudju dwar *waste-to-energy* u matul s-sena d-dieħla, wara li l-Gvern ikun ħa deċiżjoni jekk hux ser immorru għall-impjant li jiġġenera l-enerġija mill-iskart jew inkella għall-esportazzjoni tal-iskart jew kombinazzjoni tat-tnejn, ser jinbeda x-xogħol preparatorju fir-rigward.

7.18	**WasteServ** Is-sena d-dieħla l-WasterServ ser tibqa' għaddejja bil-ħidma sfiqa tagħha biex jittejjeb l-effiċjenza fl-impjanti tagħha. Sfida oħra għas-sena d-dieħla hija t-tneħħija tal-iskema tal-batteriji sabiex dawn jibdew jinġabru mill-privat. Il-WasteServ ser tkompli taħdem ukoll fit-twettiq tal-pjan nazzjonali għall-immaniġġjar tal-iskart. Fost-affarijiet se jinbeda proċess ta' riforma fis-Civic Amenity sites sabiex ikun analiżżat l-aħjar metodu li bih jista' jkun involut l-privat fit-tmexxija ta' dawn is-siti.
7.19	**Parks u Afforestazzjoni** Matul l-2015 inbdew xogħlijiet ta' tisbiħ *f'Kennedy Grove* u dawn mistennija jitlestew kollha sal-aħħar tas-sena. Inbeda wkoll ix-xogħol fuq park ġdid fil-foss ta' Ħaż-Żabbar fejn s'issa saru xogħlijiet ta' tindif u żbir. Dawn ix-xogħlijiet se jitkomplew ukoll matul l-2016 u b'rabta mal-iżvilupp ta' dan il-park inkiseb l-appoġġ finanzjarju ta' bank kummerċjali. Barra minn hekk, matul l-2015, il-proġett tat-tħaddir tal-komunitajiet ġie estiż f'ħames lokalitajiet oħra: erbgħa f'Malta u waħda f'Għawdex. B'hekk fuq medda ta' sentejn, in-numru ta' lokalitajiet li bbenefikaw minn din l-iskema żdied għal disgħa. Huwa maħsub li din l-inizzjattiva tinbidel fi proġett nazzjonali li jitwettaq fuq medda ta' snin sabiex jilħaq il-bliet u rħula Maltin u Għawdxin kollha. Fl-isfond ta' dan kollu qed jitlesta wkoll *operational review* fid-Direttorat tal-Parks u dan sabiex minbarra viżjoni ġdida dan

	ikollu riżorsi adekwati għall-operat u l-investimenti ġodda. Matul l-2016 se jinbeda wkoll proġett, li se jkun mmexxi mill-Ministeru għall-infrastruttura li permezz tiegħu, il-ġnien botaniku tal-Furjana kif ukoll il-ġonna tal-madwar jinbidlu f'ċentru ta' eċċellenza dwar siġar u pjanti uniċi kif ukoll ċentru ta' rikreazzjoni. Hemm il-ħsieb ukoll li ġaladarba dan l-istess ministeru ilesti il-proġett tar-restawr tas-salini dawn jgħaddu flimkien mal-art bassasa tal-madwar għand waħda mill-għaqdiet ambjentali sabiex issir wieħed mill-akbar santwarji tal-għasafar f'Malta.

7.20	**Dominju Pubbliku** Il-Gvern għaddej bl-eżami tal-abbozz imressaq mill-Oppozizzjoni dwar dominju pubbliku wara li kien ġie kkummissjonat studju li qatt ma sar xejn dwaru. Il-Gvern beħsiebu jressaq l-emendi tiegħu u jressaq l-abbozz għad-diskussjoni.
7.21	**Servizzi Veterinarji u Fitosanitarji** Bħala parti minn proċess ta' simplifikazzjoni ċerti taqsimiet tan-*National Livestock Database* se jibdew ikunu aċċessibbli għal uffiċjali f'Ministeri oħra filwaqt li se jkun hemm punt ta' riferenza għall-klijenti kollha biex it-talbiet li jidħlu jiġu referuti direttament lill-persuni kkonċernati. Koordinament simili bejn l-entitajiet rispettivi qed jiġi ppjanat ukoll fuq livell Ewropew fejn hemm il-ħsieb li jkun hemm aktar integrazzjoni permezz ta' sistema tal-informatika komuni. Id-Direttorat għas-Saħħa tal-Pjanti din is-sena beda jwettaq programm ta' stħarriġ dwar il-pesti tal-pjanti li hu ko-ffinanzjat mill-Unjoni Ewropea. Il-proġett jammonta għal spiża totali ta €170,267. L-għan ta' dan l-istħarriġ hu li l-preżenza ta' ċertu pesti tiġi identifikata fil-ħin sabiex tippermetti li tittieħed azzjoni immedjata għall-eradikazzjoni. Dan se jitkompla matul is-sena 2016.
7.22	**Trattament xieraq tal-annimali**

	Il-ħidma tal-Kummissarju ghat-Trattament Xieraq tal-Annimali se tissaħħaħ fis-snin li ġejjin hekk kif l-Uffiċċju tal-Kummissarju jitpoġġewlu għad-dispożizzjoni tiegħu riżorsi adegwati sabiex ikun jista' jopera b'mod awtonomu. Matul s-sena d-dieħla ser jitkompla wkoll xoghol fuq il-proġett għall-twaqqif ta' ċimiterju għal-annimali bil-parteċipazzjoni tas-settur privat.

7.23	**Rijabilitazzjoni ta' Marsaxlokk** Il-pjan ħolistiku marbut ma' dan il-proġett ser jinqasam f'diversi partijiet . L-ewwel parti se tkun iffukata fuq iċ-ċentru ta' Marsaxlokk, fejn il-ħsieb huwa li t-triq ta' Xatt is-Sajjieda tinbidel f'żona pedonali għall-familji. Dan għandu jwassal biex Xatt is-Sajjieda tinbidel f'żona isbaħ u iktar sikura. Barra minn hekk, se jsir ukoll investiment fil-madwar ta' Marsaxlokk, fejn se jitwettaq xogħol fuq il-konnessjoni tat-toroq f'diversi partijiet tar-raħal; bil-għan li jkun hemm titjib fil-fluss tat-traffiku.
7.24	**Rijabilitazzjoni tal-Qajjenza** Hekk kif l-Enemalta ħadet f'idejha dan is-sit, minnufih sar eżerċizzju ta' sorveljanza sabiex ikun żgurat li s-sit huwa sikur u assigurat totalment. Minn dakinhar, is-sit imsemmi sar sikur u ħieles minn kull periklu għal min jipprova jidħol fih. Attwalment, l-Enemalta qed tevalwa diversi għażliet rigward dan is-sit.

7.25	**Riġenerazzjoni Pace Grasso** Il-Gvern għaddej bi proċess ta' ppjanar u tħejjija għar-riġenerazzjoni tas-sit fejn hemm il-grawnd ta' Pace Grasso f'Raħal Ġdid. Wara li l-MEPA lestiet il-*master plan* għal din iż-żona, ġiet ippreżentata applikazzjoni għall-bini ta' ċentru tas-saħħa reġjonali (*Health Hub*) mill-Ministeru tas-Saħħa.. Il-Ministeru ghall-Familja u Solidarjeta' Socjali qiegħed iħejji l-pjani biex f'parti oħra ta' dan is-sit isir ċentru ta' servizzi għall-familji (*family resource centre*) kif wkoll faċilitajiet residenzjali fil-kommunita' għall-persuni b'diżabilità, (*priority centre*). Nofs is-sit fejn hemm il-grawnd Pace Grasso se jkun qiegħed jiġi kkonvertit fi spazji miftuħa għall-kommunita' b'faċilitajiet rekreattivi, kummerċjali u anke ta' parkeġġ.

7.26	**Proġetti ta' Tisbiħ** Bħala parti mix-xogħol sabiex isir titjib fl-ambjent urban ta' pajjiżna, il-Fondazzjoni għall-Iżvilupp taż-Żoni Turistiċi se tkun qed timbarka fuq żewġ proġetti ta' tisbieħ ta' pjazez fit-tramuntana u n-nofsinhar ta' Malta. Għal dan il-għan ser isir titjib estetiku permezz ta' rinnovazjoni ta' pavimentar, żieda ta' *street furniture* u qsari, kif ukoll installazzjoni ta' sistemi ta' dawl ambjentalment sostenibbli fil-pjazzez ta' Buġibba u Marsaskala. Il-Fondazzjoni għall-Iżvilupp taż-Żoni Turistiċi identifikat Ġnien l-Istazzjon ġewwa Birkirkara, illi huwa parti mill-patrimonju Malti, sabiex isiru proġetti ta' tisbiħ għal esperjenza isbaħ għal min iżur il-gżejjer tagħna. Dan se jinkludi xogħol infrastrutturali u ta' manutenzjoni, titjib fl-aċċess u f'faċilitajiet bħal bankijiet u sistema ta' dawl moderna. Il-proġett ser jinkludi wkoll wirja permanenti tal-istorja dwar il-ferrovija sabiex jibqa' mfakkar kif jixraq il-vapur tal-art ġewwa pajjiżna.
7.27	**Tisbiħ tal-Kosta** Bħalissa għaddejjin b'ħidma fuq proġett ta' bajja ġdida fix-Xemxija, fejn wara li jitlesta l-*Environment Impact Assessment*, il-MEPA tkompli bil-proċess t'evalwazzjoni sabiex joħorġu l-permessi meħtieġa kif ukoll jiġi identifikat is-sors tar-ramel għall-bajja.

7.28	**Ġestjoni ta' Bajjiet u Aċċessibiltà** Mis-sena d-dieħla, l-Awtorità Maltija għat-Turiżmu ser tkun tħares illi testendi l-mandat ta' ġestjoni f'iktar bajjiet u testendi l-istaġun ta' mmaniġjar tal-bajjiet *Blue Flag*, b'xahar, mill-1 ta' Ġunju sat-30 ta' Settembru. Is-servizzi ta' sigurta' fuq Kemmuna ser jibdew ukoll minn qabel, fil-15 ta' Mejju. L-Awtorità Maltija għat-Turiżmu qiegħda tħares ukoll lejn titjib fl-aċċess u faċilitajiet għal persuni b'diżabbiltà u l-anzjani f'għadd ta' bajjiet.
7.29	**Kemmuna** L-Awtorità Maltija għat-Turiżmu, flimkien m'aġenziji oħra bħal Ministeru t'Għawdex, Transport Malta, Lands, MEPA u oħrajn se tkompli tieħu ħsieb il-bajjiet tal-Blue Lagoon u Santa Marija, fejn ser jitwal l-istaġun tal-*lifeguards* sabiex nassiguraw li dan il-post ikun aktar sigur anke f'dawk il-ġranet li mhux meqjusin bħala *peak season*. L-intenzjoni tal-Awtorità, hija li tmur lil hinn mill-bajjiet u tipprepara viżjoni għal Kemmuna bħala '*Park*' holistiku u mhux il-bajjiet biss.

7.30	**Task Force għall-Belt Valletta** Twaqqfet *task force* li għandha l-iskop li tindirizza ċertu telqa ġewwa l-Belt Valletta u jsiru xogħolijiet li jgħollu l-livell ta' manutenzjoni. Dawn ix-xogħolijiet jinkludu xogħolijiet infrastrutturali, kif ukoll tibdil ta' diversi tabelli. Wara diversi laqgħat ġiet identifikata ż-żona ta' Marsamxett fejn se tibda ħidma ta' titjib bħal bankijiet, pavimentar u sinjali tat-toroq.
7.31	**Gallariji f'Bieb il-Belt** Se titnieda skema li biha jiġu rranġati l-aperturi u gallariji tal-bini li jagħti fuq il-Kavvalier ta' San Ġwann u Triq l-Ordinanza.
7.32	**Regolamentazzjoni tal-Bini u Infrastruttura Sostenibbli** L-Uffiċċju għar-Regolament tal-Bini tul l-2015 kompla jsaħħaħ, fost affarijiet oħra, l-infurzar tal-*Construction Site Management Regulations* bl-implimentazzjoni tal-Avviż Legali 295/2007 fejn id-dixxiplina fuq il-lantijiet tax-xogħol rat titjib. Il-mira għall-2016 hi li permezz tal-pubblikazzjoni ta' Avviż Legali ġdid, l-istess Uffiċċju jkun aktar effettiv fil-ġestjoni ta' tali obbligi filwaqt li l-istess eżerċizzju sar fejn jikkonċernaw Drittijiet ta' Terzi.

	Se jkompli l-impenn tal-Gvern sabiex din ir-regolamentazzjoni mhux biss tidħol fis-sistema infrastrutturali tagħna, talli se jiżdied l-infurzar sabiex jara li bini u kostruzzjoni jilħaq l-ogħla standards ta' effiċjenza. Il-Gvern se jkompli jimpenja ruħu li jara li jkun hemm kontroll xieraq fuq xogħlijiet ta bini f'żoni turistiċi matul il-*peak periods*.

7.33	**Monti tal-Belt** Waqt li konna mexjin bil-proċess ta' rilokazzjoni tal-monti tal-Belt, tajna każ il-fehmiet ta' dawk li esprimew rwieħhom. Smajna wkoll lil tal-monti infushom. Innotajna wkoll dak li qal Renzo Piano li tkellem favur monti fi Triq l-Ordinanza. Madankollu ma rnexxilnix nirriallokaw monti sħiħ f'nofs l-ispazju maħsub oriġinarjament u qegħdin nikkunsidraw soluzzjonijiet oħra. Ikunu liema jkunu dawn is-soluzzjonijiet, aħna resoluti li ndaħħlu sistema ġdida ta' *management* tal-monti, li tinforza dixxiplina u ndafa.
7.34	**Rilokazzjoni tal-Monti ta' Marsaxlokk** Il-Gvern qiegħed jassisti biex tinstab soluzzjoni ekwa u effettiva biex il-proġett ta' rijabilitazzjoni ta' Marsaxlokk jilħaq l-iskop tiegħu fl-interess tar-residenti u tal-kommunità kummerċjali li tinkludi wkoll numru kbir ta' bejjiegħa li ta' kull nhar ta' Ħadd jaqilgħu l-għixien tagħhom mis-suq l'ilu għexiren ta' snin jarma u li llum sar sinonimu ma' din il-lokalita'.

Saħħa

7.35	**Awtorita' Dwar il-Mediċini** Għas-sena d-dieħla ser jissaħħaħ it-taħriġ, l-opportunitajiet ta' sapport fl-istudju kif ukoll se jkun estiż it-*traineeship programme* sabiex is-settur ikompli jiżviluppa. Se nkomplu nibnu fuq ir-riżultati ta' dawn l-aħħar sentejn u nżidu l-opportunitajiet ta' sapport fl-istudju, li żdiedu minn 10% fl-2013 ghal 70% fl-2015. Se nsaħħu s-sistemi informatiċi sabiex l-imsieħba tal-Awtorita` jinqdew aħjar.

7.36	**Laboratorji** Il-proġett fejn jissaħħu l-laboratorji nazzjonali se jkompli. Dan għandu jwassal biex dawn mhux biss jirċievu l-akkreditazzjoni neċessarja iżda wkoll tiżdied iż-żamma tal-kwalità skont normi Ewropej. Għal dan il-għan, is-sena d-dieħla se jitwaqqaf *network* tal-laboratorji f'Malta bil-għan li jkun hemm koordinament aħjar bejn il-laboratorji differenti u jkun evitat l-irduppjar ta' servizzi u apparat fejn mhux meħtieg. Diġà twettqu numru ta' djalogi bejn entitajiet f'dan il qasam b'suċċess u hemm interess qawwi f'dan il-kunċett modern u innovattiv ta' *network* tal-laboratorji. Huwa ppjanat li jitwaqqfu laboratorji skond kif titlob l-arti tax-xjenza billi jinfetħu laboratorji sofistikati fit-taqsima tad-DNA u toksikologija kemm dik forensika u oqsma oħra relattati. Hu maħsub li matul is sena 2016 dawn il-laboratorji jkunu mmexxija fuq linji ta' *business* sostennibbli.
7.37	**National Health Systems Strategy** Il-ħidma fis-settur tas-saħħa se tkompli waqt is-sena 2016 bil-prijoritajiet ikunu dawk l-affarijiet li jaffetwaw il-ħajja ta' kuljum ta' diversi persuni u pazjenti u dawk kollha li jaħdmu fil-qasam tas-saħħa

7.38	**Listi ta' stennijja għall-Operazzjonijiet** Il-listi ta' stennijja għal-proċeduri u operazzjonijiet l-isptar qed jonqsu sew u x-xogħol se jkompli fl-2016 biex dawn ikomplu jonqsu. Fl-MRI rajna tnaqqis fl-istennija minn sena u nofs fl-2013 għal tlett xhur. Fil-Każ tal-Katarretti, minn stennija ta' 3 snin fl-2013, l-istennijja naqset għal sitt xhur. Naqqasna ukoll id-dewmin għal *sleep studies,* EMG, echocardiograms, bone density scans u angiograms. Permezz ta' ftehim mal-privat qegħdin innaqqsu ukoll il-*waiting lists* għall-operazzjonijiet tal-ENT, tal-vini u *day case surgeries* oħra. Din is-sena se nsaħħu din l-inizjattiva billi nnaqqsu l-listi ta' stennija fuq il-*Hip and Knee replacements*. Din l-inizjattiva tassigura kwalità ta' ħajja aħjar għal ħafna nies u se tiġi implimentata bħala PPP.
7.39	**Sodod** Il-blokka l-ġdida f'Mater Dei se jkollha 68 sodda ġdida u din dalwaqt se tibda tintuża. Dan huwa importanti iżda mhux biżżejjed. Għaldaqstant il-Gvern kommess li jniedi proġett ġdid biex jinbnew aktar sulari u din il-blokka toffri 300 sodda. Il-pjanijiet qegħdin f'stat avvanzat. Fl-2016 se nkomplu ndaħħlu sistemi ġodda ta' *bed management* f'Mater Dei biex nużaw bl-aktar mod effiċjenti l-ispazju li għandna ġo dan l-isptar. Apparti minn hekk ġewwa l-isptar San Luqa se jigi żviluppat Karen Grech fi sptar ta' 320 sodda għall-anzjani. Se jigi

	żvillupat ukoll sptar ġdid għar-rijabilitazjoni li joffri faċilitajiet li ma jeżistux Malta bħalissa. 80 sodda tar-rijabilitazzjoni se jkunu dedikati għall-Gvern. Se jiġi żviluppat ukoll centru ġdid tad-dermatoloġija b' 12 il-sodda *inpatient*. Barra dan kollu se jkun qed jinħoloq ukoll sptar għat-turisti mediċi gewwa is-sit ta' San Luqa. Dan il-proġett mistenni joħloq 1000 impjieg ġdid. Fiż-żmien li ġej se jkun hemm aktar konsultazjoni mal-istakeholders kollha fuq dawn l-iżviluppi tant importanti.

7.40	**Mediċini Out of Stock** Il-ħidma fuq il-problema tal-mediċini *out of stock* għelibniha u se nkomplu naħdmu biex il-138,000 persuna li jikkwalifikaw għall-iskema tal-*Pharmacy of Your Choice* igawdu mill-fatt li meta jmorru għand l-ispiżerija tagħhom isibu dak li għandom bżonn. Il-ħidma mal-operaturi tal-POYC se tkompli biex indaħħlu *service level agreements* kif ukoll biex invaraw proġett pilota għal mediċini biex jitwasslu d-dar tal-pazjenti.
7.41	**Emerġenza** Diġà rajna nuqqas minn 13-il siegħa għal 4 siegħat f'90% mill-każijiet. Se jkompli x-xogħol biex jitnaqqas il-ħin ta' stennija fid-dipartiment tal-*Accidents and Emergency*. Is-sena d-dieħla se nkunu ukoll qegħdin noffru servizz dedikat ta' *Pediatric Emergency* li se joffri ambjent kif jistħoq lit-tfal.
7.42	**Tqassim tal-mediċini fl-Isptar** Qed naħdmu wkoll biex inbiddlu l-proċess ta' kif jitqassmu l-mediċini fl-isptar. Dan għandu jwassal biex il-pajjiż jiffranka l-flus għax titnaqqas il-ħela u tiżdied l-effiċjenza. B'dan il-mod anke r-riżorsi umani jistgħu jintużaw ferm aħjar milli qed jintużaw illum.

7.43	**Kura Primarja** Matul din is-sena ġew introdotti aktar servizzi ta' kura primarja bħal kliniċi speċjalizzati. Fl-aħħar nett, din is-sena ġew estiżi l-etajiet ta' persuni li jikkwalifikaw għall-*breast screening* fejn dawk in-nisa minn ħamsin sena 'l fuq issa se jkunu jissejħu għall-breast screening.
7.44	**Kirkop Health Centre** Il-Gvern flimkien mal-Privat se jkun qed jaħdem biex il-binja f'Ħal Kirkop li bħalissa qed isservi bħala berġa tas-Saħħa, tinbidel f'ċentru modern u li jibda joffri firxa wiesa ta' servizzi għall-pazjenti. Mental Health Services Se jiġi appuntat Bord tad-Diretturi dedikat għal *Mental Health Services* biex is-servizz jitjieb. Apparti minn hekk, se jiġi mniehed pjan sħiħ għall-isptar ta' Mount Carmel biex is-servizz t'hemmek jitjieb sew.
7.45	**Kwalita'** Din is-sena rajna l-konklużjoni ta' wieħed mill-akbar investimenti fis-settur tas-saħħa f'dawn l-aħħar snin. Iċ-Ċentru għall-Onkoloġija Sir Anthony Mamo, li sar b'investiment mill-Fond għall-iZvilupp Reġjonali Ewropew, għadu kemm laqa' fih il-pazjenti li fl-aħħar qegħdin jagħmlu

	użu mis-sodod ta' dan iċ-Ċentru f'kumdita' akbar u mdawrin b'tagħmir avvanzat li żgur ser iwassal għall-kura aħjar fil-qasam tal-kanċer. Il-Gvern qed jaħdem ukoll biex jiżdiedu l-istrumenti leġislattivi sabiex jipproteġu liċ-ċittadin. Dawn jinkludu ċ-*Charter of Patient Rights* u l-liġi dwar id-Donazzjoni ta' Organi.

7.46	**Aċċess** Għaddejjin negozjati mat-tobba tal-familja privati sabiex jikber l-irwol tagħhom fis-settur tas-saħħa u anke mall-Kunsilli Lokali sabiex jieħdu l-amministrazzjoni tal-Bereġ f'idejhom. Qed issir applikazzjoni għall-Fond Ewropew Reġjonali għall-iZvilupp sabiex jinbena Ċentru Reġjonali tas-Saħħa f'Raħal Ġdid li se jwassal servizzi li normalment insibuhom fl-iSptar jew fl-*Outpatients*, eqreb lejn il-komunita' ta' madwar il-Port il-Kbir
7.47	**IVF** Se titkompla d-diskussjoni dwar il-liġi tal-IVF li qed tiġbed interess wiesgħa. Apparti minn dan, sejrin ukoll inżidu l-aċċess għal IVF għal diversi gruppi ta' persuni oħra, mhux biss koppji.
7.48	**Dijabete** Sa l-aħħar tas-sena se nkunu daħħalna fuq il-formularju tal-Gvern mediċini ġodda għad-dijabete, marda li tolqot madwar 10% tal-popolazzjoni tagħna.

7.49	**Kanċer tal-Għonq tal-Utru (*Cervical Cancer)*** Wara li saru l-preparamenti loġistiċi, bdew noħorgu l-istedini għas-cervical screening sabiex inaqqsu r-risku ta' kanċer tal-għonq tal-utru fin-nisa Maltin u Ghawdxin.
7.50	**Mard Rari** Se tkompli l-ħidma biex tiġi varata sistema sabiex mediċini li għandom prezz għoli ħafna u li jintużaw biss minn pazjenti li għandom mard iktar rari jkunu jistgħu jiġu provduti bil-mediċina meħtieġa. Dan waqt li nżommu s-sistema tas-saħħa sostenibbli. L-awtoritajiet se jkomplu jaħdmu ma msieħba fl-industrija kemm f'Malta kif ukoll fl-Ewropa.
7.51	**Aktar Miżuri** Inizjattivi ġodda fis-settur tas-saħħa għas-sena li ġejja jinkludu l-*Mobile Sexual Health Unit*, policy dwar id-Diabete, Pjan Nazzjonali dwar il-Kanċer, riċerka fuq l-Obesita', ħidma fuq Charter tad-drittijiet tal-Pazjenti u liġi dwar id-donazzjoni tal-organi. Kif imwiegħed fil-manifest elettorali, qed isiru ukoll -preparamenti biex jiddaħlu servizzi għal persuni *transgender* li jħossu l-bżonn li jinbidel is-sess tagħhom biex dan jiġi konformi mal-ġeneru tagħhom.

F. Nirriformaw u Ninvestu f'Setturi ta' Prijorità

8.1	**Traffiku** Il-kwistjoni tat-traffiku hija fuq l-aġenda tal-Gvern. Mis-sena 2000 lil hawn, it-traffiku f' pajjiżna prattikament irdoppja. F'dawn is-sentejn u nofs, ġew reġistrati medja ta' 40 vettura ġdida kuljum. Filwaqt li t-traffiku minn dejjem jiżdied, kien hemm affarijiet fl-aħħar żminijiet li żiduh, fosthom l-ammont akbar ta' nies jaħdmu, proġetti ġodda mill-privat u xogħlijiet ġodda ta' toroq.

8.2	**Proġetti Infrastrutturali** Il-Gvern qed jaħdem fuq pjan li permezz tiegħu jipprijoritizza l-proġetti infrastrutturali. Il-proġett ta' Triq il-Kosta kien wieħed minn dawk li l-aktar mexa qrib l-iskeda. Xorta għad fadal xi jsir biex intejbu l-immaniġġjar tal-proġetti li qabel ftit li xejn kien jeżisti. Konxjament, il-Gvern iddeċieda li ma jkunx hemm aktar minn proġett maġġuri wieħed kull darba, sabiex l-inkonvenjent ikun limitat. Il-proġett għas-sena d-dieħla huwa dak tal-*Junction* tal-Kappara. Dan ikun segwit mit-triq tal-Marsa. Ovjament, se jkun hemm inkonvenjent bix-xogħlijiet tal-Kappara, u se jkun hemm bżonn xogħol estensiv għal rotot alternattivi. Iżda nafu li fl-aħħar dan il-proġett se jħalli effett tajjeb u se jħaffef it-traffiku, minkejja li matul ix-xogħol li se jdum 24 xahar se joħloq problemi. Transport Malta se tipprova tilħaq bilanċ bejn li tara li l-kuntratturi jħaffu x-xogħlijiet billi jaħdmu anki bil-lejl, u li ma jinħoloqx inkonvenjent żejjed għar-residenti.
8.3	**Toroq Ġodda** Transport Malta se tinvesti €13–il miljun f' bini u irranġar ta' toroq matul is-sena d-dieħla fosthom Vjal ix-xarolla, iż-Żurrieq u xogħolijiet oħra fi Triq Patri Pelagju u Triq Anthony Aquilina f' Ħaż-Żebbuġ.

8.4	**Sħubija mall-Privat fil-qasam tat-Toroq** Nemmnu li s-settur privat, bil-potenzjal kbir tiegħu, jista' jikkontribwixxi aktar fl-iżvilupp tal-infrastruttura tat-toroq f'pajjiżna. Transport Malta qed taħdem ma' 'Projects Malta' fuq tfassil ta' *Public Private Partnerships* differenti kif ukoll fuq tnedija ta' programm ambizzjuż għal dan il-qasam fix-xhur li ġejjin.
8.5	***Tidal System u Smart Traffic Management System*** F'għadd ta' toroq se nintroduċu b'esperiment it-*tidal system*, jiġifieri li minn kull 4 *lanes*, 3 jkunu użati għad-direzzjoni fejn l-aktar ikun hemm traffiku skont il-ħin tal-ġurnata. Ninsabu fl-aħħar stadju tal-aġġudikazzjoni tal-*iSmart Traffic Management System*, li permezz ta' *cameras* se timmoniterja t-traffiku, tibgħat messaġġi lis-sewwieqa, u tgħin biex tiġi kontrollata aħjar is-sitwazzjoni.
8.6	**Żwiemel u Trakkijiet fit-Toroq** Intemmet il-konsultazzjoni dwar l-użu ta' trakkijiet u żwiemel fit-toroq u dalwaqt jittieħdu d-deċiżjonijiet.

8.7	**Trasport Pubbliku** Is-sistema tat-trasport pubbliku hija *work-in-progress* u għadna m'aħniex sodisfatti minkejja l-progress sinifikanti fuq is-sistema ta' qabel. Se nkunu qed nistennew li n-*network* il-ġdid kollu jidħol fis-seħħ u se nesiġu mal-operatur li nkomplu naraw titjib fil-frekwenza u puntwalità.
8.8	***Tax rebate* lil ġenituri li jibgħatu t-tfal bit-trasport tal-iskola** Se tibqa' fis-seħħ it-*tax rebate* mogħtija lil ġenituri li jibgħatu t-tfal tagħhom bit-trasport provdut mill-iskejjel tal-Knisja u oħrajn indipendenti. Se nkunu qed neżaminaw modi oħra kif fiż-żmien li ġej ninkoraġġixxu l-użu ta' dan il-metodu ta' transport.

8.9	**Kreditu tat-taxxa għal azjendi li joffru trasport b'xejn lil ħaddiema tagħhom** Transport Malta se tieħu ħsieb biex flimkien mal-Malta Enterprise, se tidħol f'taħditiet mal-korpi kostitwiti, *trade unions* u assoċjazzjonijiet taż-żoni industrijali, biex indaħħlu sistema ta' inċentivi għal dawk il-postijiet tax-xogħol li joffru trasport lill-ħaddiema tagħhom, li jingħaqdu flimkien biex joffru dan it-trasport, jew li jinċentivaw lill-ħaddiema tagħhom biex jużaw it-trasport pubbliku.

8.10	**Mezzi ta' Trasport ġodda madwar il-Portijiet** Permezz tal-proġett *Connections*, li diġa ħarġet sejħa għalih, se naraw li t-trasport bil-baħar minn u lejn il-Belt Valletta, minn Tas-Sliema u min-Naħa ta' Isfel tal-pajjiż isir aktar aċċessibbli. Qed neżaminaw ukoll kif ikun aktar komdu li nies li jaslu x-xatt ikunu jistgħu jitilgħu fiċ-ċentru tal-Belt b'mod aktar komdu. B'mod strateġiku, il-Gvern qed jeżamina metodi alternattivi ta' trasport, fosthom permezz ta' *tunnels* taħt l-art, kif ukoll *people movers* fuq l-art. Transport Malta se timbarka fuq proċess ta' konsultazzjoni wiesa' mas-sewwieqa u dawk kollha li jużaw it-toroq b'mod regolari, sabiex tisma' ideat dwar kif jista' jitħaffef it-traffiku, kif ukoll biex jiġu identifikati aħjar toroq u ċirkustanzi li qed joħolqu aktar konġestjonijiet.
8.11	**Dixxiplina Fis-Sewqan** Hemm bżonn li nżidu d-dixxiplina fit-toroq. Affarijiet bħal sewqan taħt l-effett tal-alkoħol, li jwassal għal periklu ta' mewt għas-sewwieqa, passiġġiera u persuni oħra, ma jistax ikun ittollerat. Il-Pulizija tinsab f'taħditiet biex iġġib apparat ġdid ta' *breathalysers* li jagħti *reading* u *printout* dak il-ħin, biex hekk tiġi evitata il-burokrazija li kien ikun hemm fil-passat. Se tiġi emendata l-liġi sabiex tagħmel tajjeb għas-sistemi l-ġodda li se jiġu użati filwaqt li se jiżdiedu l-multi għal

	min jinqabad isuq taħt l-effett tal-alkoħol. L-użu tal-*mobile phone* waqt is-sewqan huwa wieħed mir-raġunijiet ewlenin ta' inċidenti. Se jiżdiedu l-multi għal dawk is-sewwieqa li jkunu qed jitkellmu bil-*handset* jew inkella jibagħtu messaġġi waqt li jsuqu. Se nkunu qed indaħħlu wkoll fis-seħħ regolamenti ġodda li permezz tagħhom ikunu jistgħu jinqabdu dawk il-persuni li jdaħħlu Malta karozzi bi pjanċi barranin bla ma jirreġistrawhom.

8.12	**Parking** Il-Gvern se jniedi proġett pilota biex flimkien mal-Kunsilli Lokali jidentifika żoni fejn ikunu jistgħu jinbnew parkeġġi, preferibbilment taħt l-art. L-għan ikun li dawn il-proġetti jsiru forma ta' *Public Private Partnership*. L-ewwel żewġ lokalitajiet identifikati huma l-Mosta u Wied il-Għajn, żewġ postijiet fejn hemm nuqqas ta' postijiet ta' parkeġġ.
8.13	***Car Sharing* u l- Pjan Nazzjonali għaċ-Ċikliżmu** Qed isir xogħol għat-tħejjija ta' *car sharing* u *car pooling policy* li tispjega l-vantaġġi li se jkun jista' jgawdi minnhom min jaħdem flimkien biex juża karozza waħda. Għal dan il-għan, Transport Malta għenet fl-iżvilupp ta' App li se tiġi mnedija dalwaqt. Sadanittant, se nibdew naħdmu fuq Pjan Nazzjonali għaċ-Ċikliżmu.

Turiżmu

8.14	**Airmalta** Se nibqgħu naħdmu sabiex nilħqu l-objettivi tal-pjan ta ristrutturar. Din is sena lestejna numru ta' innizjattivi prinċipali li kienu tħallew fuq l-ixkaffa. Fost l-oħrajn, gew riveduti kuntratti bħal dak tal-ikel u l-IT. Irridu niżguraw li wara dan il-perijodu, il-linja tal-ajru nazzjonali ikollha ukoll pjan ta' tkabbir fil *medium u long term*, li jkun sostenibbli u li jassikura opportunitajiet gĦall-haddiema f' realtà ta' kumpanija li qed topera fl-aktar suq kompetittiv ta' kull Żmien.

8.15	**Riforma fil-leġiżlazzjoni fuq it-Turiżmu** Se nkomplu naħdmu fuq ir-riforma fil-legiżlazzjoni għall-operaturi fit-turiżmu sabiex innaqqsu l-burokrazija u norganizzaw aħjar il-liġijiet. Permezz ta' dan, se nkunu qed nissimplifikaw il-liċenzjar, nżidu l-infurzar u nżidu t-tipologiji fl-istabbilimenti b'introduzzjoni ta' kategoriji ġodda bħal *Boutique Hotels*. Minn din ir-riforma, ser jibbenefikaw madwar 6,000 operatur fl-industrija tat-turiżmu. Dan filwaqt illi nkomplu nikkoperaw ma' aġenziji bħall-MEPA u d-Diviżjoni tal-Propjeta' sabiex jiġu mnedija politiki oħrajn ta' nteress komuni, bħal dik tal-Imwejjed u s-Siġġijiet.
8.16	**Il-Korporazzjoni għar-Riġenerazzjoni tal-Bajja ta' San Ġorġ** Huwa ċar li għas-snin li ġejjin se jkun hemm konċentrazzjoni ta' proġetti ta' kwalita` għolja fl-inħawi tal-Bajja ta' San Ġorġ f' San Ġiljan. Filwaqt li aħna favur li jsiru dawn il-proġetti, li se jgħollu 'l fuq il-kwalita' tal-prodott ta' pajjiżna, ma nistgħux nippermettu li din iż-żona tant importanti tispiċċa żona ta' kostruzzjoni miftuħa għal ħafna żmien. Għaldaqstant hemm bżonn ta' koordinament sħiħ bejn il-proġetti, biex ikun hemm sinerġiji u jiġi mnaqqas l-inkonvenjent. Hemm bżonn ukoll li jkun hemm punt

	wieħed ta' kuntatt li jikkoordina l-awtoritajiet u l-aġenziji tal-Gvern biex titnaqqas il-burokrazija u x-xogħol jitlesta aktar malajr. B'hekk tittejjeb l-infrastruttura b'mod li x-xogħlijiet ifixklu mill-inqas lin-negozji u residenti eżistenti. Ser jitwaqqaf is-*St George's Bay Regeneration Corporation*, bil-għan li bi sħubija mas-settur privat interessat, tagħmel dan ix-xogħol ta' kordinament. Għall-ewwel żmien tagħha, din il-korporazzjoni se topera taħt il-GHRC.

8.17	**Kalendarju tal-Avvenimenti** Għaddejja ħidma kollettiva ma' diversi entitajiet biex il-kalendarju tal-avvenimenti jingħaqad u jkun aktar konsolidat bil-għan illi l-Awtorità Maltija għat-Turiżmu tkun tista' tippromwovih barra minn Malta waqt fieri internazzjonali ma' operaturi fis-settur.
8.18	**Ċentru tal-Mediterran għall-Konferenzi.** Għas-sena kurrenti u t-tlett snin li ġejjin, il-Gvern qed jaħdem fuq proġett kapitali bil-għan li jippreserva l-edifiċju, itejjeb is-servizz u jiġi ġġenerat dħul ġdid għaċ-Ċentru tal-Mediterran għall-Konferenzi. Fost affarijiet oħra, se tissaħħah l-aċċessibbiltà permezz ta' nstallazzjoni ta' żewġ lifts għall-pubbliku, ser jiġu konvertiti spazji vojta u li bħalissa mhux qed jiġu utilizzati bħall-bejt tas-Sacra Infermeria, titjib fir-*Republic Hall*, restawr tal-Kappella Perellos, immodernizzar ta' facilitajiet, kif ukoll proġett ambizzjuż sabiex is-swali jkunu *soundproof*. Qed naħdmu wkoll fuq servizz ta' *shuttle bus* illi ser tkun qed twassal viżitaturi minn spazji ta' parkeġġ madwar il-Belt Valletta sal-MCC. Għat-twettiq ta' wħud mill-proġetti msemmija, ser inkunu qed napplikaw għal fondi tal-Unjoni Ewropea.

Enerġija

8.19	**Roħs fil-kontijiet** Inkomplu nimxu fuq il-pjan li mhux biss qed iwassal biex l-Enemalta terġa' tqum fuq saqajha iżda li permezz tiegħu raħħasna l-kontijiet b'mod responsabbli. Qegħdin ukoll f'diskussjonijiet mal-imsieħba soċjali, biex kif ipproponew uħud minnhom stess naħdmu fuq inċentivi oħra f'forma ta' miżuri għal enerġija effiċjenti biex b'hekk inkomplu ngħinu aktar lin-negozji.
8.20	**Titjib fil-qagħda finanzjarja tal-Enemalta** Taħt din l-amministrazzjoni rajna titjib fl-*outlook* tal-Enemalta u titjib fl-*istand alone credit rating* tagħha. B'din il-ħidma kontinwa u skrutinizzata, l-Enemalta qed ssir sostenibbli u m'għandiex għalfejn tibqa tiddependi fuq tariffi għoljin jew appoġġ mill-Gvern Ċentrali kif kien jiġri qabel biex issostni l-ħidma tagħha. Il-mira hi li sa l-2017, il-kumpanija Enemalta tkun tista tibda tagħmel il-profitt.
8.21	**Ħidma bi sħab mas-*Shanghai Electric Power*** L-Enemalta qed tmexxi wkoll 'il quddiem ħidma mal-imsieħba strateġiċi tagħha *Shanghai Electric Power* biex

	jibda l-operat taż-żewġ kumpaniji bi sħab, u li se jwasslu biex il-Kumpanija tibda tinvesti fi proġetti ġodda internazzjonali fil-qasam tal-enerġija sostenibbli u fil-manutenzjoni tal-impjanti tal-elettriku (*energy service centre*). Dawn l-investimenti se ikomplu jsaħħu l-qagħda finanzjarja tal-Kumpanija, waqt li joffru opportunitajiet ġodda għall-ħaddiema Maltin.

8.22	**Qalba ghall-Gas f'Delimara** Is-sena d-dieħla, pajjiżna se jkollu *power station* ġdida li taħdem bil-gas, *power station* tal-ogħla livell f'termini ta' effiċjenza u fit-tnaqqis tal-emmissjonijiet. Dan il-Proġett qed igawdi minn tifħir mill-aġenziji ta' kreditu u anke mill-Kummissjoni Ewropea. Wara ħafna snin ma jsir xejn, bdiet tiġi ndirizzata il-*country specific recommendation* li ta' kull sena kienet tohroġ fuq Malta għal dan il-għan. Il-proġett ta' Delimara ffinanzjat mil-ElectroGas, miexi b'ritmu tajjeb. Għaddejja wkoll il-ħidma mill-SEP biex issir il-qalba għall-gass ta' Delimara 3.
8.23	**Ġlieda kontra s-serq** Matul is-sena d-dieħla l-Enemalta se tkompli bil-kampanja li bdiet fl-2014 sabiex jitwassal il-messaġġ li Enemalta PLC mhux se tittollera serq tal-elettriku. L-indikazzjonijiet juru li wara t-tnaqqis rekord ta' 33% fin-*non-technical losses* fl-2014, l-2015 ser tkun sena oħra b'riżultati tajbin ħafna f'dak li jidħol tnaqqis ta' elettriku mitluf minħabba serq jew illegalitajiet oħrajn.
8.24	**Għeluq tal-Power Station tal-Marsa** Wara 62 sena, għalaqna l-Power Station tal-Marsa. Dan qed iwassal għall-arja u ambjent aħjar għar-residenti tal-madwar. Matul l-2016 se jkomplu x-xogħlijiet fit-twaqqiegħ tal-Power Station tal-Marsa. Se jitlestew

	ukoll il-pjanijiet tat-twaqqiegħ tal-aktar impjant antik fil- Power Station ta' Delimara, biex ikunu jistgħu jibdew ix-xogħlijiet, fosthom it-twaqqiegħ taċ-ċumnija l-kbira.

8.25	**Investiment fid-distribuzzjoni** L-Enemalta qed tiffoka parti kbira mill-ħidma tagħha biex issaħħaħ id-distribuzzjoni tal-elettriku bil-bini jew l-estensjoni ta' diversi ċentri ta' distribuzzjoni fosthom fil-Marsa, Manoel Island, St. Andrew's, Santa Venera, ix-Xewkija u fil-Mellieħa. Dan l-investiment hu essenzjali biex ikollna serħan il-moħħ fis-sistema li twassal l-elettriku mingħand l-Enemalta għad-djar u n-negozji tagħna, biex nassiguraw inqas power cuts u ħinijiet iqsar mingħajr dawl. L-importanza ta' dan qed tkompli tikber minħabba t-tkabbir ekonomiku . Matul is-sena d-dieħla, l-Enemalta se tkun qed iżżid il-konnessjonijiet bejn partijiet differenti tas-sistema u ddaħħal ukoll apparat ġdid li permezz tagħhom *substations* ewlenin f'kull lokalità f'Malta u Għawdex jibdew jiġu mħaddma mill-*control room* ċentrali tal-Kumpanija. B'hekk ikun hemm aktar kontroll fuq dawn il-ħoloq importanti tas-sistema tad-distribuzzjoni u tkun tista' ssir ħidma aktar immedjata f' każ ta' emerġenzi li jistgħu jolqtu s-sistema tad-distribuzzjoni.
8.26	**Iffinalizzar tal-*Interconnector*** Beda l-proċess sabiex kapaċità addizzjonali fil-*fibre optic link* tal-Interconnector bejn Malta u Sqallija tintuża mis-settur privat.
8.27	**Stabbilita` fil-prezzijiet** Se nkomplu naħdmu għal stabbilita' fil-prezz tal-gass.

	Il-prezz eżistenti se jinżamm stabbli sal-aħħar ta' April li ġej. Dan huwa l-orħos prezz fl-aħħar 4 snin. Ifisser ukoll li dan il-prezz ser ikun inżamm stabbli għal 9 xhur sħaħ inkluż fix-xhur kesħin tax-xitwa. L-istess politika ta' stabbilita' tapplika ukoll għall-prezzijiet tal-fjuwils. Minkejja li se jiżdied id-dazju, il-prezzjiet tal-fjuwil ser jonqsu minn Jannar li ġej. Dan il-Gvern qed ifittex stabbilita' minflok tibdil fil-prezz minn xahar għal xahar, kif qed jipproponi ħaddiehor bil-konsumaturi jkollhom iġorru ż-żidiet kull darba li dan jiżdied.

8.28	**ARMS Ltd** Matul is-sena d-dieħla hu ppjanat li jsir sforz kollettiv biex jiġu sfruttati aħjar metodi differenti ta' pagamenti mill-pubbliku fosthom Pagamenti *Online* – banek u portal, fil-Maltapost, fil-Kunsilli Lokali, b'ċekkijiet u b'*direct Debits* fejn jinqata' l-ammont direttament mill-kont tal-bank b'roħs ta' 2% jew €3.
8.29	**Inċentivi** Matul l-2015, ġew imħabbra numru ta' skemi favur l-installazzjoni ta' sistemi ta' pannelli solari. Din l-iskema se tibqa' fis-seħħ sal-aħħar ta' Jannar tas-sena d-dieħla. Bis-saħħa ta' dawn il-miżuri huwa mistenni li jkunu allokati madwar 20 *megawatt* ta' pannelli matul din is-sena.
8.30	***Feed-In Tariffs*** Fix-xhur li ġejjin se tkompli ħidma kontinwa sabiex jibqgħu jiġu offruti *feed-in-tariffs* attraenti imma sostenibbli. Se nestendu l-*feed-in-tariffs* ukoll għal pannelli li jkunu integrati fl-istruttura tal-bini.
8.31	***Solar Farms*** Għaddejjin u se jkomplu t-taħditiet, bejn il-Gvern u għaqdiet tan-negozju biex dawn jiżviluppaw u jmexxu flimkien numru ta'*solar farms*.

	Bħalissa qed isir xogħol sabiex tiġi introdotta skema ġdida sabiex sistemi ta' pannelli ta' daqs akbar minn 1 *megawatt* jingħataw inċentivi fil-qafas regolatorju tal-Unjoni Ewropea li daħal fis-seħħ fl-2014 u li permezz tiegħu t-tariffa tingħata b'sistema tal-aħjar offerta.

8.32	**Miri tal-enerġija rinovabbli** Malta żammet ir-ritmu li qabdet fl-2013 biex tkun tista' tilħaq il-mira ta' 10% f'enerġija li tiġġedded sal-2020, u fil-fatt sal-aħħar tal-2015 hu mistenni li din tkun diġà qorbot il-5%. L-awdituri tal-enerġija li ngħataw taħriġ speċifiku issa ġew preparati sabiex jagħmlu *energy audits* ta' livell f'kull settur. Għalhekk issa jmiss li l-għarfien akkwistat mill-*audits* tal-intrapriżi kbar ikun trasferit lill-intrapriżi żgħar u medji, u dan se jsir bi pjan tul is-sena d-dieħla.
8.33	***Solar Farms* Komunitarji** Il-Gvern kommess ukoll illi jwettaq il-wegħda elettorali tiegħu u joffri l-opportunità lil dawk il-familji illi ma jistgħux jinstallaw pannelli fotovoltajiċi fuq il-bjut tar-residenzi tagħhom sabiex ikunu jistgħu xorta waħda ikollhom aċċess għall-enerġija ġġenerata mix-xemx. Dan ser jsir permezz ta' proġett fejn se jiġu identifikati xi artijiet fejn jistgħu jiġu installati numru sostanzjali ta' pannelli fotovoltajiċi illi jkunu jistgħu jinxtraw minn dawn il-familji. B'hekk l-enerġija illi tkun iġġenerata tkun tista' tiġi riflessa fil-kontijiet tad-dawl u l-ilma individwali ta' dawn l-istess familji sabiex huma wkoll ikunu jistgħu igawdu minn tnaqqis fl-ispiża tal-enerġija tagħhom.

8.34	**Kampanja favur l-Effiċjenza tal-Enerġija u l-Konservazzjoni tal-Ilma** Nedejna wkoll, kif imwiegħed, kampanja permezz ta' proġett pilota biex tinħoloq kuxjenza fuq l-effiċjenza tal-enerġija u l-konservazzjoni tal-ilma fir-residenzi. Għal dan il-għan intbagħtu fuljetti fi 15-il elf dar fil-lokalitajiet tal-Mosta, Ħal Qormi, Raħal Ġdid u Ħal Tarxien sabiex, fuq bażi volontarja u bla ebda ħlas, uffiċjali mħarrġa apposta jżuru d-djar tagħhom u jtuhom pariri siewja fuq kif jistgħu jagħmlu użu aktar effiċjenti fil-konsum tal-elettriku u l-ilma u anki jqajmu kuxjenza fuq sorsi ta' enerġija li tiġġedded. Il-ħsieb hu illi s-sena d-dieħla dan il-proġett jiġi estiż mal-kumplament tal-pajjiż kollu.
8.35	**Fondi u Inizjattivi** B'sodisfazzjon kbir inħabbar li din is-sena irnexxielna wkoll nikkonkludu b'suċċess ftehim mal-Unjoni Ewropea sabiex, għall-perjodu 2014-2020, ġiet allokata s-somma ta' xejn inqas minn €58 miljun f'fondi Ewropej intiżi għall-enerġija li tiġġedded u inċentivi oħra favur effiċjenza akbar fl-użu tal-enerġija. Bħalissa qed isir xogħol biex, flimkien mal-Malta Enterprise, jiġu mfassla programmi fejn l-intrapriżi ż-żgħar u medji jkunu jistgħu jgawdu minn benefiċċji finanzjarji meta jinvestu f'apparat u jimplimentaw miżuri intiżi sabiex itejbu l-effiċjenza fl-użu tal-enerġija.

8.36	**Proġetti mill-UE biex nifhmu aħjar il-konsum tal-enerġija tagħna bil-għan li jitnaqqas l-istess konsum** Matul din is-sena kompla xogħol siewi b'numru ta' proġetti li kienu intiżi sabiex titjieb l-effiċjenza fl-użu tal-enerġija. Dawn il-proġetti li jlaħħqu 'il fuq minn €4.5 miljun qed ikunu ko-finanzjati minn fondi tal-Unjoni Ewropea u nbdew kollha minn dan il-Gvern fl-2013 bħala parti minn sforz kollettiv sabiex ma jintilfux fondi bla meħtieġ taħt il-programm operattiv 2007-2013. Fil-fatt dawn issa waslu fl-aħħar fażi ta' l-implimentazzjoni tagħhom, tant li xi wħud minnhom qegħdin fil-fażi finali biex ikunu konklużi. Matul l-2016 se jkunu qed jiġu kkoordinati applikazzjonijiet ġodda minn din it-taqsima għal proġetti ġodda f'dan il-qasam iffinanzjati mill-Unjoni Ewropea.

8.37	**Studji għal *Pipeline* tal-Gas** L-istudju għal implementazzjoni tal-proġett tal-pipeline tal-gass issa daħal f’fażi oħra u diġà beda ix-xogħol biex jiġi identifikat kuritur ta’ 1.2 kilometru fil-qiegħ tal-baħar minn fejn ikun jista’ jgħaddi il-*pipeline* u jiġu identifikati l-impatti ambjentali, kemm fuq in-naħa ta’ Malta kif ukoll fuq in-naħa tal-Italja. Għal dan il-għan irnexxielna niksbu €400,000 f’fondi Ewropej taħt il-*Connecting Europe Facility* għat-twettiq ta’ dan l-istudju wara applikazzjoni li ġiet sottomessa fl-aħħar t'April. Matul din is-sena se nkunu qed naħdmu fuq dan l-istudju.

Ilma

8.38	**Korporazzjoni tal-Ilma - Proġetti infrastrutturali** Għas-sena li ġejja il-Korporazzjoni tal-Ilma għandha l-ħsieb tapplika għall-fondi mill-Unjoni Ewropea biex issaħħah l-infrastruttura tagħha tad-distribuzzjoni kemm tal-ilma u kif ukoll tad-drenaġġ. Għal dan il-għan, diġa ġew identifikati xi proġetti kapitali. Dawn jinkludu t-tħaffir ta' gallerija mir-Reverse Osmosis ta' Pembroke sal-ġibjun ta' Ta' Qali u kif ukoll bini ta' ġibjun intiż biex jiggarantixxi ħażna adegwata tal-ilma tax-xorb. Permezz ta' fondi mill-Unjoni Ewropea mill-programm 2014-2020, il-Korporazzjoni sejra tkompli tinvesti fil-gżira Għawdxija u għandha l-ħsieb tapplika sabiex tibni *Reverse Osmosis* biex titnaqqas id-dipendenza tal-ilma mill-impjant taċ-Ċirkewwa filwaqt li titjieb il-kwalita' tal-ilma.

8.39	**Ilma Ġdid** Fost il-proġetti li l-Korporazzjoni wettqet b'suċċess matul is-sena kurrenti hemm dak sabiex jiġi msaffi l-ilma trattat mid-drenaġġ u b'hekk ikun ipprovdut bħala sors alternattiv ta' ilma għall-bdiewa u l-industrija. Din ir-riżorsa ġdida tal-ilma alternattiv sejra tnaqqas b'mod sinifikanti l-iżbilanċ bejn id-domanda u l-provvista' nazzjonali għall-ilma u se tippermetti lil Malta tikseb il-*good status objectives* mitluba mill-*Water Framework Directive*. Dan il-proġett, laħħaq l-ispiża kapitali ta' kważi €19-il miljun.
8.40	**Titjib fir-*Reverse Osmosis*** Huwa mistenni li matul is-sena 2016, il-Korporazzjoni tkompli bl-investiment ta' aktar minn €2 miljun fit-titjib tal-impjanti tar-*Reverse Osmosis*. B'dan l-investiment, maħsub li jħalli *return on investment* fuq medda ta' erba' snin, il-Korporazzjoni se tkun qed tnaqqas sinifikament id-dipendenza tagħha minn fuq l-elettriku, u għalhekk tilħaq il-miri tagħha, kemm finanzjarji u kif ukoll ambjentali.

8.41	**Leakage detection** Għas-sena li ġejja, il-Korporazzjoni se tkun qed tagħmel xogħol ta' studju fil-Marokk u Tunes b'finanzjament ġej ukoll mill-Bank Dinji. Matul is-sena kurrenti, il-Korporazzjoni investiet fir-riżorsi umani biex issa għandha tim ta' ħaddiema dedikat biex jagħmel spezzjonijiet għal tfittxija ta' serq tal-ilma.
8.42	**Pjan Nazzjonali għall-Immaniġġjar tal-Ilma** Sar *review* tal-Pjan Nazzjonali għall-Immaniġġjar tal-Ilma mill-*Global Water Partnership – Mediterranean* (organizzazzjoni internazzjonali fl-immaniġġjar tas-settur tal-ilma), biex ikun aċċertat li l-pjan propost isegwi l-prinċipji ta' *Integrated Water Resource Management*.

8.43	**Pjan integrat għall-Konservazzjoni tal-Widien** B'koordinazzjoni mal-Ministeru għat-Trasport u l-Infrastruttura, qed jiġi żviluppat pjan għall-konservazzjoni u żvilupp tal-widien ta' pajjiżna. Huwa ppjanat li l-ewwel xogħlijiet ta' konservazzjoni jinżammu f'Wied il-Qlejjgħa u Wied Għajn Riħana, taħt programm kofinanzjat mill-Unjoni Ewropea taħt il-Fondi Strutturali 2014-2020. Dan il-pjan se jara li dawn il-widien mhux biss jitnaddfu iżda jiġu żviluppati f'ċentri ta' rikreazzjoni li jagħtu informazzjoni dwar il-karatteristiċi naturali tal-ambjent rurali ta' pajjiżna.
8.44	**Rijabilitazzjoni tal-ġibjuni pubbliċi ta' pajjiżna** Miżura oħra importanti li se tkun indirizzata matul is-sena li ġejja tinvolvi ir-rijabilitazzjoni tal-ġibjuni pubbliċi ta' pajjiżna – infrastruttura pubblika li sfortunatament fil-parti l-kbira tagħha mhix qed tintuża. Għal dan il-għan is-SEWCU qed taħdem mal-Ministeru għat-Trasport u l-Infrastruttura sabiex jiġi identifikat l-istat ta' din l-infrastruttura sabiex eventwalment jiġi mniedi programm ta' rijabilitazzjoni b'kofinanzjament mill-Unjoni Ewropea taħt il-Fond Strutturali 2014-2020. L-użu ta' dawn il-ġibjuni pubbliċi għandu jwassal għall-użu aħjar tal-ilma tax-xita, titnaqqas id-dipendenza fuq l-ilma tal-pjan u jitnaqqsu wkoll il-perikli relatati mal-għargħar.

8.45	**Ċentru Nazzjonali dwar il-Konservazzjoni tal-Ilma** Huwa ppjanat li matul l-2016 jiġi mniedi Ċentru Nazzjonali dwar il-Konservazzjoni tal-Ilma fir-Rabat (Malta). Dan iċ-Ċentru se joffri esperjenza multimedjatika dwar l-importanza tal-ilma u l-bżonn ta' użu aħjar ta' dan ir-riżors. Barra minn hekk iċ-Ċentru se jinkludi wkoll spazji miftuħa li jinkludu faċilitajiet bħal *hands-on science area* bl-iskop li joffri wkoll servizz ta' rikreazzjoni għall-familji. L-iżvilupp ta' dan iċ-ċentru huwa ko-finanzjat mill-fond tal-*European Economic Area*.

G. Għawdex: Inkomplu Noħolqu l-Ġid

9.1	**Studenti Għawdxin f'Malta** L-*allowance* li jingħataw l-istudenti Għawdxin f'Malta se tiżdied bi €300 għal kull student fis-sena. Din il-miżura tidħol fis-seħħ mis-sena d-dieħla.
9.2	**Estenzjoni tal-Kampus tal-Università f'Għawdex** Se jibda xogħol fil-Kampus tal-Università ġewwa Għawdex biex tinbena *wing* ġdida li fiha se tospita studenti li jkunu qegħdin jistudjaw għal dottorati speċjalizzati u xogħol ta' riċerka.
9.3	**Studju għall-Kostruzzjoni ta' Mitjar rurali f'Għawdex** Sar progress sinifikanti fl-istudji fuq dan l-investiment potenzjali li jagħti aċċess alternattiv ma' Malta.
9.4	**Tender għal Terminal tal-Cruise Liners u Yacht Marina f'Għawdex** Għaddejjin negozjati mal-konsorzju li ssottometta l-proposti tiegħu.
9.5	**Mina bejn Malta u Għawdex**

	Matul din is-sena sar pass importanti 'l quddiem rigward l-għażliet li għandna quddiemna dwar il-mod li bih nistgħu ngħaqqdu Malta u Għawdex permezz ta' *permanent link*. Transport Malta u l-Gozo Business Chamber flimkien ikkummisjonaw studju, fejn ġew analizzati xenarji u metodi differenti. L-istudju jidentifika li fl-eventwalità li jsir proġett, l-aħjar għażla li tagħmel sens ekonomiku u finanzjarju tkun dik ta' s*ub-seabed tunnel*. Jirriżulta wkoll li dan il-proġett jista' jsir anke bl-involviment dirett tas-settur privat. Il-pass li jmiss huwa li jsiru l-istudji ġeoloġiċi neċessarji li għandhom jitfgħu aktar dawl fuq il-vijabbilità teknika tal-metodu identifikat. Huwa ppjanat li matul din is-sena nkomplu nżidu fir-ritmu bil-ghan li nkunu f'pożizzjoni li nieħdu d-deċiżjonijiet finali.

9.6	**Baga għall-*cruise liners* fix-Xlendi** B'kollaborazzjoni bejn il-Ministeru għat-Trasport u l-Infrastruttura u l-Ministeru għal Għawdex, qegħdin isiru studji dwar il-baga ġdida li kien hemm bżonn flok dik eżistenti fix-Xlendi. Dawn waslu fi stadju avvanzat. Dawn l-istudji jinkludu kunsiderazzjoni bir-reqqa tal-preservazzjoni tal-ambjent naturali u ta' fdalijiet arkeoloġiċi li jinstabu f'qiegħ il-baħar.
9.7	**Turiżmu f'Għawdex** Għall-ewwel darba saret kampanja qawwija ta' riklamar f'siti diġitali bħal *Trip Advisor* u *Travel Zoo* sabiex jiġu attirati niċeċ fit-turiżmu bħal dak tal-għaddasa, tiġijiet, attivitajiet reliġjużi u apprezzament aħjar tal-ambjent naturali tal-gżira.

9.8	**Skemi ta' xogħol u taħriġ f'Għawdex** Flimkien mal-ETC saru diversi skemi sabiex isir taħriġ għal dawk li jirreġistraw għax-xogħol u għal dawk inattivi. Dan kien jinkludi *on the job training* kif ukoll żewġ skemi oħra għal dawk li jaħdmu fis-settur tal-ospitalità biex matul ix-xitwa jingħataw taħriġ fil-qasam tagħhom. Saru diversi korsijiet fosthom tal-kompjuter lill-pubbliku inġenerali. Hemm pjanijiet biex jinħarġu skemi oħra biex iħajru iktar xogħol f'Għawdex.
9.9	***Digital Hub* f'Għawdex** Għadu kif ġie ffinalizzat l-istudju dwar il-fattibilità teknika u finanzjarja dwar l-implimentazzjoni ta' *digital hub* f'Għawdex. Flimkien mal-Malta Enterprise qed naħdmu biex nattiraw investiment f'dan il-qasam.
9.10	***Creativity Hub* f'Għawdex** L-applikazzjoni għal fondi Ewropej biex jiġi żviluppat is-sit li qabel kien okkupat mill-*Malta Dairy Products* ġiet sottomessa f'Settembru 2015. L-għan hu li dan il-post isir ċentru għal kumpanija ġodda li joffru servizzi innovattivi u kreattivi, bħal pereżempju l-industrija tal-films.

9.11	**SME park f'Għawdex** Iż-żona industrijali fix-Xewkija għandha potenzjal li tiġi estiża. Saret applikazzjoni għall-fondi Ewropej biex jinbena park għal entitajiet żgħar fejn dawn ikunu jistgħu joffru x-xogħol tagħhom f'ambjent addattat.
9.12	**Ftuħ ta' uffiċini li jipprovdu servizzi ġodda għall-Għawdxin** Matul din l-aħħar sena nfetħu diversi uffiċini li jagħtu servizz ġdid lill-Għawdxin. Dawn jinkludu l-ftuħ mill-ġdid ta' uffiċċju rappreżentattiv tal-MEUSAC f'Għawdex, l-uffiċċji ġodda tal-*Probation* u tal-*Parole*, tas-Simplifikazzjoni u t-Tnaqqis tal-Burokrazija, tal-*e-residence* u tal-istatistika reġjonali. It-Taqsima Ħidma Soċjali ġiet trasferita fil-bini l-ġdid Gozo Child Care Development Centre. Twaqqfu l-Gozo Sports Board u l-Gozo Youth Council biex jaqdu aħjar lil dawn iż-żewġ setturi.
9.13	**Xogħlijiet madwar Għawdex** Saru xogħlijiet ta' tisbiħ fuq il-*promenade* tal-Qbajjar, u għaddej xogħol f'Marsalforn u x-Xlendi; saru wkoll xogħlijiet utli għas-sajjieda fil-menqa ta' Marsalforn u f'diversi siti għall-għaddasa bħax-Xatt l-Aħmar u l-Blata tal-Fessej; xogħlijiet fil-pjazez ewlenin u t-toroq f'diversi lokalitajiet bħar-Rabat, Nadur, Xewkija, Għajnsielem, u x-Xagħra inkluż 10km ta' toroq minn

	Ħondoq ir-Rummien sa Ta' Ċenċ. Ġiet irrestawrata l-faċċata tal-Banca Giuratale li tinstab fil-Pjazza Indipendenza fir-Rabat, Għawdex. Saret l-ewwel fażi ta' tisbiħ tal-Wied ta' Marsalforn u issa qed nistennew il-permessi għat-tieni fażi. Twaħħlu diversi pannelli fotovoltajċi fil-qasam tad-djar magħruf bħala Taċ-Ċawla. Sejjer jitqiegħed *parquet* ġdid fil-Gozo Gymnasium, u jitkompla x-xogħol tat-tkabbir taċ-Ċimiterju tar-Rabat. Hemm pjanijiet ta' tisbiħ ta' iktar toroq u pjazez f'Għawdex; kisi bit-tarmak ta' għadd ta' toroq madwar Għawdex.

9.14	**Restawr taċ-Ċittadella** Ir-restawr estensiv taċ-Ċittadella li sewa €14-il miljun wasal fit-tmiem tiegħu tant li hu maħsub li x-xogħol jitlesta sal-aħħar ta' din is-sena. Barra r-restawr ta' dan il-ġojjell f'nofs il-gżira, sejjer jittejjeb l-aċċess għall-post u jingħataw servizzi ġodda bħall-*interpretation centre*.
9.15	**Bini ġdid għall-Qorti ta' Għawdex** Wara konsultazzjoni mal-MEPA, saru pjanti ġodda li jakkomodaw aħjar dan l-iżvilupp.
9.16	***Hub* Mediku f'Għawdex** L-investiment mistenni f'dan il-qasam fis-sena 2016 se jagħti bidu għal servizzi mediċi ġodda li jwasslu għall-proġett tal-*medical hub* f'Għawdex.
9.17	**Djar għall-anzjani f'Għawdex** Din is-sena beda l-iskavar tal-post u fl-2016 tibda l-kostruzzjoni tad-dar. Il-post huwa maħsub li jakkomoda wkoll koppji tant li se jipprovdi 70 kamra li takkomoda 140 anzjan. Dan apparti estensjoni speċjali għal dawk li jsofru mid-demenzja.

9.18	**Rifużjoni ta' paga għal impjegati ġodda f'Għawdex** Se nagħtu iktar inċentivi biex jinħolqu impiegi ġodda mas-settur privat f'Għawdex billi għal kull impjegat li jiġi offrut kuntratt ta' tliet snin jew iżjed, jingħata rifużjoni ta' 20% tal-paga medja ta' impjegat sa massimu ta' €5,000.
9.19	**Proġetti oħra** Proġetti oħra li jtejbu l-ħajja tal-Għawdxin fis-snin li ġejjin jinkludu pixxina , riġenerazzjoni ta' Pjazza San Franġisk li tinkludi aċċess ġdid għall-parkeġġ ewlieni tal-Belt Victoria. Il-Ministeru għal Għawdex se jkompli fuq programm intensiv ta' tisbiħ tal-widien u bini mill-ġdid ta' ħitan tas-sejjieħ f'diversi lokalitajiet. Noħolqu iktar xogħol f'Għawdex billi nġibu iktar xogħol ta' *backoffice* minn Malta għal Għawdex. Fost dawn hemm it-taqsima tas-salarji tad-Dipartiment tal-Pulizija. Se nagħtu iktar inċentivi biex jinħolqu impiegi ġodda f'Għawdex u investiment barrani li jkompli jsaħħaħ u jiddeversifika l-ekonomija Għawdxija. Se jsiru applikazzjonijiet biex jiġu rrestawrati postijiet storiċi f'Għawdex fosthom l-akwedott li kien iwassal l-ilma minn Santa Luċija sar-Rabat, il-mitħna tax-Xewkija u l-Għar ta' Kalipso. Hemm pjanijiet għal mużew ta' Għawdex u se jiġu akkwistati oġġetti ta' arti għal dan il-mużew.

H. Nippromovu l-Isports u l-Kultura

10.1	**Il-Pixxina Nazzjonali** Wara li sar ħafna xogħol din is-sena, se jkompli x-xogħol ta' modernizzar fuq il-pixxina nazzjonali f'Tal-Qroqq fosthom il-bdil tad-*deck* tal-pixxina, kif ukoll *retrofitting* ta' inġenji biex il-pixxina ssir aktar *energy friendly* u tiġi ffrankata hafna enerġija. Se jigi rrijabilitat ukoll ġibjun sabiex ikun jista' jiġbor fih ilma sabiex jerġa jiġi użat fl-istess pixxina.
10.2	**Proġetti Kapitali fil-Qasam tal-Isports** Se jitfasslu pjanijiet ta' xogħol ieħor fuq pixxini f'Marsascala, fil-Kottonera, f'Ħad Dingli u f'Pembroke. Se tinbidel l-art tal-*gym* tal-kumpless tal-Kottonera u se ssir estensjoni tas-sala tal-Ġinnastika. Fil-kumpless ta' Ħal Kirkop se jsir xogħol fuq is-*shallow pool*, u se jsir xogħol fuq il-kumpless sportiv tal-Marsa. Se jsir ukoll xogħol fil-korsa tat-tigrijiet taż-żwiemel li hemm bżonn sabiex tiġi elevata fuq livell internazzjonali.

10.3	**Inizjattivi Sportivi Ġodda** Bl-iskop li jissaħħaħ iktar il-kuntatt bejn l-Federazzjonijiet Sportivi u l-Kunsill Malti Għall-Isports u jiżdied in-numru ta′ lezzjonijiet lit-tfal, il-Gvern se jiftaħ akkademji ġodda għall-baskitbol, għall-*volleyball* u għall-ġinnastika. Il-Gvern qed ifittex li jkun hawn ukoll faċilita′ għall-*Judo* u li jiġu żviluppati numru ta′ *jogging tracks* madwar Malta. Se tkompli ukoll il-ħidma fuq il-possibilita′ li jkollna *shooting range* ta' livell internazzjonali.
10.4	**Faċilitajiet Sportivi fil-*Youth Village*** Flimkien ma' Agenzija Żgħazagħ se nkunu qed inħarsu li fil-*Youth Village* jinbnew faċilitajiet sportivi sabiex ikunu jistgħu jintużaw kemm mill-istudenti tal-ALP u tal-Youth.inc u żgħażagħ oħra flimkien ma' għaqdiet sportivi.
10.5	**White Paper dwar il-Professjonalizzazzjoni tal-Isport** Fiż-żmien li ġej ser tkun qed tiġi mnehdija *White Paper* għad-diskussjoni mal-għaqdiet sportivi dwar kif dawn jistgħu jattiraw investiment fil-faċilitajiet tagħhom biex b′hekk l-isport Malti jitmexxa fuq bażi finanzjarja aktar soda u aktar sostenibbli.

Kultura

10.6	**Fondi Ewropej għal Investiment fi Proġetti Kapitali Kulturali** Is-sena d-dieħla se nikkonċentraw fuq il-konklużjoni tal-proġett tal-Ipoġew u se nkunu qed naħdmu fuq inizjattivi ġodda taħt il-programm ta' fondi ERDF 2014-2020. Inizjattiva ċentrali hi l-applikazzjoni sabiex b'effett mis-sena 2016, l-Arkivju Notarili fil-Belt Valletta jiġi riabilitat u mmodernizzat kif xieraq.
10.7	**Valletta 2018 – Kapitali Kulturali Ewropea** Għaddejjin il-preparamenti sabiex jitfassal programm xieraq li għandu jwassalna sa u għal meta l-Belt Valletta tkun il-Kapitali Kulturali Ewropea. Apparti minn dan, hemm numru ta' applikazzjonijiet għal Fondi Ewropej biex jgħinu fl-ispiża kapitali tal-Gvern fuq bosta proġetti importanti li ser iħallu marka fuq ix-xena kulturali ta' pajjiżna lil hinn mill-2018 meta l-Belt Valletta ser tkun il-Kapitali Ewropea tal-Kultura. Fost l-applikazzjonijiet li tressqu, insibu dik tal-Valletta *Design Cluster*, il-proġett MUŻA, il-*Grand Salon for Costume, Fashion and Film* u l-*Malta International Contemporary Art Space*. Barra minn hekk se naraw is-settur privat jinvesti fir-riġenerazzjoni tas-Suq fil-Belt.
10.8	**Fortifikazzjonijiet** Se nkomplu x-xogħol estensiv li qed isir fil-

	fortifikazzjonijiet li għandna madwar Malta. Sal-2016 se nkunu tajna lura lill-poplu Malti u Għawdxi żewg fortijiet imprezzabbli, Il-Forti Sant Iermu u l-Forti Sant Anġlu. F'din is-sena se nkunu żidna wkoll faċilitajiet ġodda fil-Katakombi ta' San Pawl, qegħedna tinda protettiva fuq it-tempji ta' Ħal Tarxien u wettaqna programm ta' restawr li jagħmel id-differenza.

10.9	**Naħa T'isfel tal-Forti Sant Iermu** Wara li ntemmu x-xogħlijiet ta' restawr u rigenerazzjoni tal-parti ta' fuq tal-Forti Sant Iermu, żdiedet il-ħtiega li l-parti ta' isfel ta' dan il-forti tigi riġenerata wkoll. Nemmnu li din hija opportunita' għas-settur privat li jagħmel investiment ta' kwalita' għolja li jirrispetta l-valur storiku tal-post filwaqt li jagħmel minn dan il-post attrazzjoni hajja. Għalhekk, il-Gvern se jippubblika *Request for Proposals* ghar-riġenerazzjoni tal-parti ta' isfel tal-Forti Sant Iermu. Dan il-proċess għandu jwassal biex filwaqt li jsir xogħol ta' restawr tal-bini maestuż ta' din il-parti tal-Forti kif wkoll l-ispazji kollha li fiha, il-forti jingħata ħajja ġdida permezz ta' attivitajiet ġodda li jkunu immexxija mis-settur privat.
10.10	**Summit Dinji dwar l-Arti u l-Kultura** Matul is-sena d-dieħla, il-Kunsill Malti għall-Arti se jkun qed jospita is-seba' Summit Dinji dwar l-Arti u l-Kultura b'400 delegat minn 80 pajjiż madwar id-dinja. Dan ix-xogħol se jsir bi sħab mal-*International Federation of Arts Councils and Culture Agency (IFACCA).*

10.11	**Parteċipazzjoni ta' Malta fil-Biennale ta' Venezja** Kif imwiegħed ukoll fil-Manifest Elettorali se nirsistu biex nerġgħu naraw lil Malta tipparteċipa fil-Biennale ta' Venezja tal-2017. Għalhekk se nallokaw vot ġid b'investiment inizjali li din is-sena jlaħħaq €100,000 u bi spiża totali ta' €350,000 mifruxa fuq sentejn.
10.12	***Partnerships* ġodda ma' organizzazzjonijiet attivi fil-qasam tal-Kultura** Permezz ta' ristrutturar u allokazzjoni akbar għal fondi eżistenti fi ħdan il-Kunsill Malti għall-Arti, se jinħoloq fond kompetittiv ta' €500,000 li jipprovdi kofinanzjament fuq perjodu ta' tliet snin lill-imsieħba ewlenin f'dan il-pjan.
10.13	**Twaqqif ta' Teatru Malta** Kif sentejn ilu ħabbarna t-twaqqif ta' ŻfinMalta, issa se nagħmlu investiment inizjali biex titwaqqaf struttura professjonali għat-teatru bl-għan li jinħoloq xogħol teatrali kontemporanju b'relevanza għas-soċjetà u b'viżjoni ta' innovazzjoni kreattiva u eċċellenza artistika li tinkludi wkoll esperimentazzjoni fi stili, drammaturġija, teknoloġija u kitba, fost oħrajn. Dan se jseħħ permezz ta' produzzjonijiet u koproduzzjonijiet ma' artisti u kumpaniji teatrali Maltin u barranin.

I. Sigurtà Nazzjonali

11.1	**Servizz ta' Detenzjoni** Is-Servizz ta' Detenzjoni ra l-iffirmar tal-ewwel ftehim settorjali bejn il-GWU u l-Gvern. Għas-sena 2016 huwa mistenni li tissaħħaħ is-sigurtà permezz ta' CCTV kif ukoll installazzjoni ta' sistema kompluta ta' komunikazzjoni bir-radju.
11.2	**Id-Dipartiment tal-Protezzjoni Ċivili** Id-Dipartiment dalwaqt jibda juża tliet vetturi ġodda oħra *all terrain* li inxtraw b'valur ta' €130,000. Il-forza ssaħħet ukoll bix-xiri ta' numru kbir ta' apparat fosthom *radios* diġitali (€233,000), tliet USAR rigs (€69,000), sistema diġitali ġdida ta' telefonija, 125 libsa tat-tifi tan-nar (€51,000) u nbeda l-proċess biex jinxtraw 65 oħra, sitt iklieb għat-tfittxija u salvataġġ, *drone* biex jintuża f'każijiet ta' xi splużjoni ta' kmamar tan-nar u inċidenti simili, 250 elmu (€43,000), apparat ġdid għall-użu mill-Hazmat, ġew installati pannelli fotovoltajiċi fl-istazzjon tax-Xemxija. Għas-sena 2016 se tkompli tiġi msaħħa l-flotta ta' vetturi. Diġà ġew ordnati 6 *light fire engines* u *high capacity foam carrier* u dawn huma mistennija jaslu Malta fil-bidu tas-sena li ġejja. Il-valur huwa ta' €1.2 miljun. Sar ukoll ftehim mal-Ministeru għall-Finanzi biex matul is-sena li ġejja jiġu ordnati wkoll 12-il vettura oħra

	ġdida bi spiża ta' €2.5 miljun. Bħalissa qed jiġu ppreparati l-i*specifications* tat-*tender.* Huwa maħsub ukoll li matul is-sena li ġejja d-DPĊ jibda' jaħdem fuq kwartieri akbar u aktar moderni ġewwa Ħal Far, fil-viċinanzi tal-istazzjoni tat-tifi tan-nar. Id-DPĊ applika wkoll għal fondi Ewropej taħt il-programm ISF fejn ġie propost proġett biex tissaħħaħ it-taqsima tal-Hazmat. Il-valur huwa stmat mas-€700,000. Huwa maħsub li matul is-sena 2016 inkomplu ntejbu s-servizz ta' voluntiera.

11.3	**Investiment fil-Forzi Armati ta' Malta (Tagħmir u Riżorsi Umani)** Għas-sena 2016 hemm diversi proġetti li se jitlestew jew jinbdew fosthom ix-xiri tat-tielet *helicopter* ġdid b'valur ta' €13.94 miljun fejn il-kuntratt diġà ġie ffirmat (fit-30 ta' Ġunju 2015), ix-xiri tat-tielet ajruplan ġdid valutat €15-il miljun, jinbdew xogħlijiet strutturali fil-bażi tal-Armata f'Pembroke bi skop li takkomoda l-iskola tat-taħriġ militari b'valur ta' €200,000. Hemm ukoll investiment ta' €2.5 miljun f'tagħmir militari ġdid bħala parti mill-immodernizzar tal-Forza. Barra minn hekk, hemm ukoll numru ta' proġetti kapitali kosponsorjati mill-ISF 2014-2020 li l-proċess tagħhom se jibda fl-2016 stmati li jiswew €75 miljun fuq ħames snin. Dawn jinkludu fosthom ix-xiri ta' *offshore patrol vessel* ġdida għas-somma ta' madwar €38 miljun, *upgrade* lill-P 61 għal valur ta' madwar €7 miljun u xiri ta' *robot* u vann għall-EOD stmati li jiswew mal-miljun u nofs ewro. Biex titnaqqas il-burokrazija, l-FAM qiegħda f'diskussjonijiet mal-*Management Efficiency Unit* fi ħdan l-UPM sabiex titlesta sistema kompjuterizzata ġdida kif jinżammu d-dokumenti dwar il-ħażna ta' munizzjon u uniformijiet kif ukoll programm ieħor li permezz tiegħu jinżamm rendikont preċiż u aktar effiċjenti tat-tiswijiet tal-vetturi tal-FAM. Finalment, għal 2016 hemm proġettati €500,000 għal taħriġ ta' suldati u uffiċjali kemm Malta u anke barra

	minn xtutna kif ukoll hemm €400,000 li se jintefqu sabiex l-FAM tibgħat suldati u uffiċjali f'missjonijiet barra l-pajjiż. Matul l-2016 se nżidu l-*allowance* li jieħdu l-membri tal-Forzi Armati ta' Malta. Din iż-żieda se tkun id-doppju ta' dak li qed jieħdu fil-preżent. Wara li tgħaddi l-liġi mill-Parlament, li diġà tinsab fuq l-Aġenda Parlamentari, matul l-2016 issir sejħa ghar-Riżervisti fi ħdan il-Forzi Armati. Matul l-2016 il-FAM għandha l-ħsieb li tingaġġa 100 rekluta u 10 uffiċjali kadetti ġodda.

11.4	**Taqsima ta' Kontra r-Reati Ekonomici tal-Pulizija** Qed isir tisħiħ fit-Taqsima ta' Kontra r-Reati Ekonomiċi tal-Pulizija f'dak li huma riżorsi umani fejn l-Iskwadra telghet minn sitt Spetturi għal għaxar Spetturi. Qed jiżdiedu n-nies fl-*Investigations Teams* tagħhom ukoll. Għas-sena 2016 huwa maħsub illi din l-Iskwadra tkun imsaħħa billi jiżdiedu nies professjonali oħra magħha bħal *accountants* u professjonisti oħra. Jekk dawn ir-riżorsi ma jinsabux mill-Korp tal-Pulizija jiġu ingaġġati minn barra l-Korp. Se jkun hemm tisħiħ ukoll fl-għoddod użati minn din l-Iskwadra fejn jirrigwardaw mezzi analitiċi.
11.5	**It-Tisħiħ tad-Dipartiment tal- *Probation u l-Parole*** Għas-sena 2016 hemm il-pjan li jiġi mniedi proġett fit-Teknoloġija tal-Informatika msejjaħ l-*Offender Management System* u dan sabiex l-utenti ta' dan is-servizz (ħabs, *probation* u *parole,* qrati) ikollhom *networking* aktar effiċjenti. Tkompla t-taħriġ estiż fuq l-impjegati kollha bil-għan li jitjieb is-servizz liċ-ċittadin. Sar ukoll proġett pilota bl-isem *Anger Management* immirat lejn il-klijenti li jagħmlu użu mis-servizzi tad-DPP. Se jkompli jissaħħaħ is-servizz tal-*Victim Offender Mediation* u matul l-2016 se jiġi varat il-proċess ta' Medjazzjoni. Se jitkompla t-taħriġ lill-psikologi f'kollaborazzjoni man-*National Offenders Management System* fl-Ingilterra fi programmi immirati lejn ir-rijabilitazzjoni.

11.6	**Korp tal-Pulizija** Din is-sena se ssir l-akkreditazzjoni tal-Laboratorju Forensiku. Issaħħet it-taqsima tat-Teknoloġija tal-Informatika sabiex jissaħħaħ il-programm tal-infurzar tal-fruntieri bix-xiri ta' *finger print scanners, passport scanners* u *webcams* u dan anke fid-dawl biex isiru kontrolli neċessarji mas-sistema Schengen. Permezz ta' fondi Ewropej sar investiment fis-sistema *Advance Passenger Information* (API) fejn permezz ta' din is-sistema wieħed ikun jista' jiċċekkja passiġġieri ġejjin minn barra ż-Żona Schengen. Se jkompli jsir investiment sostanzjali f'xiri ta' kompjuters ġodda filwaqt li jinxtara wkoll aktar apparat lill-pulizija bħal *bullet proof vests*. Sabiex jissaħħu r-riżorsi umani huwa ttamat li matul l-2016 jiġu ingaġġati rekluti ġodda. Matul is-sena d-dieħla s-sezzjoni tal-Immigrazzjoni flimkien man-*National Schengen Information Systems Unit* se tniedi proġett sabiex iwassal għall-implimentazzjoni ta' magni ġodda għall-*automated border control* bħala parti mill-proġett tal-*iSmart Borders* tal-UE. Dan il-proġett stmat li jiswa miljun ewro. Il-Korp applika għal diversi proġetti kofinanzjati mill-UE għas-snin 2014-2020 taħt il-programmi tal-ISF u l-AMIF. Dawn jinkludu, fost oħrajn, €1 miljun għal spejjeż relatati ma' ripatrijazzjoni ta' immigranti li ma jkunux eliġibbli għal *status* ta' refuġjat, kwart ta' miljun ewro f'taħriġ ma' pajjiżi terzi, €400,000 għal xiri ta' apparat għall-Korp, nofs miljun ewro sabiex l-entitajiet

	ta' *law enforcement* ikollhom aċċess għal *databases* tal-Europol u Interpol, tisħiħ tas-*Cyber Crime Unit* b'valur ta' €1.4 miljun, estenzjoni tal-*Operations Room* fi ħdan il-bini tal-NS-SIS stmat li jiswa mal-€200,000, xiri ta' vann għal użu ta' sorveljanza b'valur ta' €90,000, it-twaqqif ta' *command and control room* li huwa proġettat li jiġi jiswa €2.5 miljun u €800,000 oħra għall-estensjoni tal-*automated case management system.*

11.7	**Akkademja tal-Pulizija** Matul is-sena 2016 se tidħol fis-seħħ proposta oħra fejn se titjieb il-preżenza tal-pulizija f'żoni turistiċi. Dan se jsir wara taħriġ li numru ta' pulizija se jingħataw f'dan ir-rigward. Se ssir ħidma biex numru ta' għases madwar Malta u Għawdex jingħataw *face lift* xierqa ħalli ċ-ċittadini jingħataw servizz aħjar u l-pulizija jkunu f'pożizzjoni aħjar li jagħtu dan is-servizz.
11.8	**Identity Malta** Għas-sena 2016, l-Aġenzija għandha bosta proġetti li se tkun qed tniedi fosthom ix-xiri ta' pjanti *online* mid-Dipartiment tar-Reġistrazzjoni tal-Artijiet u dan bi ftehim mal-MEPA. Qed tiġi żviluppata sistema ġdida għar-riċerki tal-artijiet, kuntratti u dokumenti legali oħra fi ħdan id-Dipartiment tar-Reġistru Pubbliku u tal-Artijiet. L-ewwel fażi mistennija li tkun lesta tard din is-sena filwaqt li t-tieni fażi tkun lesta lejn l-aħħar tal-2016. Is-*software* prinċipali tar-residenza tal-persuni barranin se jiġi mtejjeb sabiex il-proċessi jitjiebu filwaqt li jiżdiedu l-pulizija u l-ETC bħala *stakeholders* ewlenin fil-proċess. Investiment ieħor li se jsir mill-Aġenzija jirrigwarda l-proċess tas-*Single Permit* fejn il-permess tar-residenza u xogħol jinħareġ fl-istess dokument skont id-direttivi tal-UE. Se jsir investiment ġdid fil-passaporti fejn se jinxtraw magni ġodda għall-personalizzazzjoni, cioè, id-dettalji tal-persuna kif ukoll

	il-programmazzjoni tad-dettalji bijometriċi fiċ-ċippa tal-passaport.
11.9	**Il-Faċilità Korrettiva ta' Kordin** Il-Ministeru baqa' bl-impenn li jassisti għaqdiet non-governattivi b'għajnuniet finanzjarji fosthom il-*Prison Fellowship* u l-Fondazzjoni RISE. Ħarġet it-*tender* għat-tkabbir tal-Faċilità Korrettiva għaż-Żgħażagħ ġewwa l-Imtaħleb, liema proġett huwa kofinanzjat minn fondi Norveġiżi għall-ammont ta' miljun ewro. Huwa mistenni sat-tielet kwart tas-sena d-dieħla l-proġett ikun komplut. Marbut ma' dawn il-fondi hemm element ta' taħriġ minn uffiċjali ta' Faċilitajiet Korrettivi Norveġiżi lill-uffiċjali Maltin dwar sistemi ta' tmexxija ta' faċilitajiet taż-żgħażagħ. Għas-sena 2016, hemm maħsuba diversi proġetti kapitali sabiex tiġi mmodernizzata l-faċilità ta' Kordin.

J. Noħolqu Soċjetà Ġusta, Ugwali u Inklussiva

12.1	**Riforma fis-Sistema Ġudizzjarja** Il-Gvern wiegħed riforma ħolistika fil-qasam tal-Ġustizzja u qiegħed iwettaqha. Iddaħħlu diġà sistemi u drittijiet ġodda li mmarkaw differenza sostanzjali. Fl-istess waqt, iddaħħlu u se jkomplu jiddaħħlu elenku sħiħ ta' sistemi ġodda kemm teknoloġiċi u kemm proċedurali fil-kamp ċivili li jkissru l-burokrazija u d-dewmien żejjed. Żdied l-ispazju fiżiku fil-Qrati bil-ftuħ tal-Binja tal-Ġudikanti. Din kienet deċiżjoni li taħseb mhux biss għall-preżent imma anke għall-futur u tagħti opportunità biex jiżdiedu r-riżorsi umani fil-Qrati tagħna. Se tkompli l-ħidma biex jitwettqu iktar rakkomandazzjonijiet magħmula mill-Kummissjoni għar-Riforma Ħolistika fil-Qasam tal-Ġustizzja fir-rapport finali tagħha. Matul is-sena d-dieħla se niffukaw fuq erba' binarji: L-ewwel nett irridu nkomplu ndaħħlu drittijiet ġodda fil-kamp kriminali biex jitkattru l-garanziji u s-salvagwardji tal-persuni. Għal dan il-għan matul is-sena d-dieħla, se ntejbu u nirriformaw id-dritt tal-avukat waqt l-arrest u se nibdew proġett pilota fejn il-prosekuzzjonijiet jitmexxew minn Avukat u mhux minn membru tal-Korp tal-Pulizija li ħafna drabi jkun

hu stess li investiga r-reat.

It-tieni nett, fil-kamp ċivili, se nibdew inizjattivi bla preċedent biex indaħħlu f'Malta l-kultura li diġà hija predominanti fuq livell Ewropew illi wieħed jirrikorri għall-medjazzjoni qabel ma jgħaddi biex jiftaħ kawżi fil-Qrati tagħna. Nemmnu li l-medjazzjoni hija għodda li jekk imħaddma tajjeb tagħti soluzzjonijiet tajba, iktar mgħaġġla u b'ħafna inqas spejjeż liċ-ċittadini tagħna. Matul is-sena d-dieħla se mmexxu 'l quddiem pakkett ta' emendi li jtejbu u jimmodernizzaw dan is-settur u se nqajmu kuxjenza dwar il-benefiċċji tal-użu tal-medjazzjoni fuq bażi nazzjonali.

It-tielet nett, fil-kamp kummerċjali, se nagħtu prijorità lil żewġ oqsma li fis-settur legali fl-aħħar ġenerazzjonijiet ta' snin waqgħu lura- il-kamp tal-falliment (*bankruptcy proceedings*) u l-kamp tal-infurzar tal-kuntratti. Ir-raba' nett se nżidu u ninvestu fir-riżorsi umani fil-Qrati tagħna, mhux l-inqas bl-assenjazzjoni ta' avukati *full time* mal-ġudikanti tagħna fil-kamp Ċivili. Il-proċess diġà beda din is-sena u se jitkompla s-sena d-dieħla. Dawn l-avukati se jkunu magħżula mill-Ġudikanti stess, kif wara kollox isir illum fil-każ ta' uffiċjali oħra tal-Qorti bħall-avukat tat-tfal, u se jassistu lill-Ġudikant fir-riċerka u fil-preparazzjoni tas-sentenzi fuq il-mudell tal-Ġuristi fil-kontinent. Fl-istess waqt, se ntejbu l-programmi ta' taħriġ għall-Ġudikanti u l-i*staff* tal-Qorti anke bl-għajnuna ta' fondi Ewropej.

	Se tingħata attenzjoni speċjali fil-Qrati fejn il-Gvern jemmen li għandu jkun hemm titjib fir-rata ta' ħeffa tal-kawżi. Fl-istess waqt, id-Dipartiment tal-Ġustizzja se jkompli x-xogħol li beda din is-sena bit-titjib tas-servizzi li jipprovdi l-Gvern tal-għajnuna legali bil-għan li iktar nies fil-bżonn ikunu jistgħu jgawdu minn dan il-benefiċċju.

12.2	***Whistleblowers' Act* u Liġi tal-Finanzjament tal-Partiti** Iktar kmieni din is-sena, il-Gvern implimenta żewġ liġijiet kruċjali għal governanza aħjar f'pajjiżna - il-*Whistleblowers' Act* u l-Liġi tal-Finanzjament tal-Partiti. Se jissaħħaħ il-*Whistleblowers' Unit* li joffri assistenza lil persuni li jixtiequ jressqu informazzjoni taħt il-kappa tal-Att dwar il-Protezzjoni ta' Informatur anki billi jinstab post wieħed ċentrali, xieraq u aċċessibbli minn fejn dan il-Unit jista' jopera li jkun magħmul minn nies imħarrġin u istruwiti li jiggwidaw aħjar lil kull min jersaq 'il quddiem bl-informazzjoni. Il-Liġi tal-Finanzjament tal-Partiti se tidħol fis-seħħ mill-1 ta' Jannar li ġej. B'hekk se tiżdied it-trasparenza f'dan il-qasam mill-partiti u mill-kandidati għall-elezzjonijiet. Il-Gvern se jara li fix-xhur li ġejjin jimplimenta, wara konsultazzjoni, ir-regolamenti neċessarji ghat-tħaddim aħjar ta' din il-liġi.

12.3	**Gvern Lokali** Din is-sena twaqqfet formalment l-Aġenzija l-ġdida li tirregola l-operat tal-Infurzar Lokali, il-*Local Enforcement System Agency* (LESASa qabel l-aħħar ta' din is-sena b'mod gradwali din l-Aġenzija se tkun assumiet il-funzjoni regolatorja ta' dan is-settur. Nemmnu li l-Aġenzija se tagħmel id-differenza fil-ħajja taċ-ċittadini ta' pajjiżna li għal snin twal kienu ilhom ibatu minn prattiċi li għamlu ħsara kbira lill-kredibbilità tal-qasam tal-infurzar lokali. Dawn l-eċċessi se jinqatgħu, waqt li nassiguraw is-sostennibbilità tas-sistema b'aċċenn iktar fuq l-edukazzjoni, it-taħriġ u l-aspetti komunitarji. Se nidħlu fi proċess ta' konsultazzjoni sabiex nagħtu responsabbilitajiet ġodda ta' koordinament lill-Kumitati Reġjonali sabiex jassistu lill-Kunsilli Lokali ħalli jkunu jistgħu joffru servizz ta' aktar kwalità lir-residenti tagħhom u b'hekk jissaħħew il-Kunsilli Lokali tagħna. Il-ħidma fil-qasam tal-Gvern Lokali ma tiqafx fl-infurzar lokali biss. Il-proġett imniedi sabiex il-Kunsilli Lokali jittrażmettu *Live* l-laqgħat tagħhom se jiġi jifforma parti mill-obbligi tal-Kunsilli Lokali fil-liġi tagħna. Se nkunu qegħdin ukoll inwettqu proġett pilota sabiex persuni fost il-pubbliku jkollhom l-opportunità li jkunu f'bordijiet tal-għażla ta' kuntratti maġġuri tal-Kunsilli Lokali tagħhom dan ukoll sabiex titħares it-trasparenza, speċjalment fejn għandu

	x'jaqsam l-infieq u l-ispejjeż tal-Kunsill Lokali. Se nsaħħu l-impenn tagħna favur l-arti u l-kultura sabiex l-artisti lokali jkollhom opportunitajiet aħjar u nimpenjaw lill-Kunsilli Lokali fi proġetti mmirati f'taħriġ lil dawk il-persuni li jixtiequ jsaħħu l-kapaċitajiet tagħhom. Il-proġett *Għaqal id-Dar* se jkun mifrux ma' aktar Kunsilli Lokali kemm f'Malta kif ukoll f'Għawdex u se nkomplu nagħtu prijorità l-ġbir tal-iskart u b'koordinament mal-Ministeru għall-Ambjent inkomplu nsaħħu l-proġett pilota tal-ġbir tal-borża organika.

12.4	**Kunsill Lokali Valletta** Wieħed jista' jgħid li fil-bliet kapitali kważi kollha tad-dinja, is-sede tal-Kunsill Lokali tal-Belt ikun f'post prominenti. Il-Belt Valletta hija eċċezzjoni, b' Kunsill li jinsab pjuttost imwarrab u f'binja li ma tagħtix ġieħ biżżejjed lil din l-istituzzjoni. Dan minkejja li għal diversi snin, il-Kunsill tal-Belt għamel talbiet għal rilokazzjoni. Għalhekk, il-Gvern iddeċieda li joffri lill-Kunsill Lokali tal-Belt Valletta li jiġi rilokat fi Pjazza Reġina fil-binja li kienet tal-eks Café Premiere. B' hekk, din il-binja mistennija tkun ta' servizz għall-Beltin kollha u tagħti prestiġju lill-Kunsill Lokali hekk kif il-Belt Kapitali qed tħejji biex issir il-Belt Kapitali Ewropea fl-2018.

12.5	**Sigurtà Soċjali** Nifhmu li hemm min ġenwinament jinsab fil-bżonn u ma jistax joħroġ jaħdem, minħabba mard, diżabbilità u problemi ta' saħħa mentali. Lil dawn l-individwi u l-familji tagħhom irridu naraw li ma jaqgħux f'riskju ta' faqar. Għalhekk, mis-sena d-dieħla, għal fini ta' għajnuna soċjali, id-dħul tat-tfal ta' meta jkunu jaħdmu, ma jibqax jiġi kkunsidrat għat-test tal-mezzi tal-kap tal-familja. B'dan il-mod, ma jitnaqqasx €16.30c fil-ġimgħa, għal kull wild li jaħdem u jgħix fid-dar. Pereżempju, familja ta' 4 persuni, minflok €92.72c fil-ġimgħa, tibda tieħu €125.32c, jekk iż-żewġt itfal ikunu jaħdmu. Din il-miżura se tiswa €1.5 miljuni u tolqot 'l fuq minn 2,000 familja.

12.6	**Proġett Soċjetà Ġusta** Se jitkompla il-progett Soċjeta Ġusta fejn il-Gvern ħa impenn ambizzjuz ħafna - dak ta' għaxart idjar zgħar fil-komunita' biex inserrħu moħħ il-genituri ta' persuni b'diżabilita' ghal meta dawn jigu nieqsa. Tlestiet l-ewwel dar fis-Siggiewi li diga qed tilqa fiha l-ewwel grupp ta' residenti. Dar oħra f'Għawdex qed titlesta, filwaqt li dawk ta' Haż-Żabbar u Pembroke għaddejjin bil-proċess tal-MEPA. Qed jiġi konkluż proċess dwar dar ohra wara li ħarget espressjoni ta' interess, filwaqt li qed issir diskussjoni ma' NGOs dwar żewgt idjar ohra.
12.7	**Estenzjoni tal-Għajnuna Medika** Fost il-persuni singoli li jgħixu mal-ġenituri, jista’ jkun hemm min ma jistax jaħdem minħabba mard mentali jew mard terminali. Biex dawn il-persuni wkoll ma jispiċċawx ta’ piż fuq il-ġenituri tagħhom, fejn wieħed jew waħda minnhom tkun bil-pensjoni, se jkunu qed jingħataw id-dritt li jibbenefikaw mill-Għajnuna Medika.

12.8	**Żieda Drug Addicts' Allowance** Miżura oħra tolqot dawk il-persuni li jidħlu għal programm biex jaqtgħu l-vizzju tad-drogi. Lil dawn, se jingħata l-benefiċċju, magħruf bħala *Drug Addict Allowance*, irrispettivament mid-dħul tagħhom jew tal-familji tagħhom. Barra minn hekk, dan il-benefiċċju se jiżdied minn €23.29 għal €30 fil-ġimgħa.
12.9	**Restrizzjonijiet fuq l-ivjaġġar għal min jirċievi l-benefiċċji soċjali** Se nwarrbu r-restrizzjonijiet li hemm fuq vjaġġar għal dawk li jirċievu benefiċċji soċjali. Għalhekk, persuni bl-għajnuna soċjali, ikunu jistgħu jmorru f'pajjiżi tal-Unjoni Ewropea, għal mhux iżjed minn tmint ijiem f'sena kalendarja mingħajr ma jitilfu d-dritt għall-benefiċċju. Persuni li jirċievu Pensjoni tal-Età mhux Kontributorja u li għandhom qraba fl-Awstralja, *New Zealand* u l-Kanada, ikunu jistgħu jżurhom għal mhux iżjed minn tliet xhur mingħajr ma jitilfu l-pensjoni. Għal dawk il-benefiċjarji li jkunu jridu jsiefru lejn pajjiż barra mill-EU, il-mawra tagħhom tista' tkun mhux aktar minn xahar.

12.10	**Persuni b'Diżabilità** Il-Gvern se jkompli jaħdem sabiex itejjeb il-ħajja tal-persuni b'diżabilità. Il-Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Diżabilità (il-KNPD) se twaqqaf *call centre* sabiex ittejjeb is-servizzi tagħha lill-persuni b'diżabilità u l-familji tagħhom. Permezz tal-iskema *Sharing Lives*, se jingħata sostenn lill-familji li jridu jżommu magħhom żgħażagħ u adulti b'diżabilità. Fuq kollox, is-sapport lill-persuni b'diżabilità se jkompli jissaħħaħ permezz tal-*Empowerment Programme* li permezz tiegħu tissaħħaħ l-ghajnuna lill-persuni b'diżabilità li jixtiequ jgħixu ħajja indipendenti kif ukoll jingħata servizz aħjar ta' *respite*.

12.11	**Hub għal persuni b'Diżabilità** Il-Gvern ilu jaħdem fuq kunċett li jinħoloq hub attrezzat u addattat għall-persuni b'diżabilità, post fejn dawn il-persuni b'abbiltajiet differenti jiltaqgħu u jintegraw ma' persuni b'abbiltajiet differenti minn tagħhom biex b'hekk tiġi promossa l-inklużjoni u jkollhom aċċess ghal diversi servizzi u faċilitajiet minn post wieħed u allura f'iktar kumdità. Il-hub mhux se jkun istituzzjoni, iżda minflok se jippromwovi l-inklużjoni u l-parteċipazzjoni kommunitarja. Il-kumpless se jikkonsisti minn diversi faċilitajiet u servizzi li se jkunu speċifikament iddisinjati għall-persuni b'diżabilità. Apparti minn servizzi residenzjali li se jiġu offruti f'parti mill-kumpless, dan il-kumpless se jinkludi fih ukoll servizz ta' *hostel* , spazju kummerċjali, *gym* bil-faċilitajiet kollha li jinkludu pixxina biex jingħataw servizzi ta' terapija u rijabilitazzjoni, ċentru ta' matul il-jum u parkeġġ taħt l-art. Dawn se jkunu parzjalment amministrati minn persuni b'diżabiltà nfushom fejn se jiġi mħaddem il-kunċett ta' intrapriża soċjali u b'hekk se nkunu qed immexxu *empowerment programme* għall-persuni b'diżabilità biex jakkwistaw diversi ħiliet inklużi dawk imprenditorjali biex jinkoraġġixxu iktar persuni b'diżabilità jidħlu fid-dinja tax-xogħol u jakkwistaw iktar indipendenza. Parti mill-proġett se jitħaddem mal-*Malta Guide Dogs Foundation* fejn ukoll se jitħaddem programm li se

	jolqot persuni neqsin mid-dawl u mis-smiegħ, persuni awtistiċi u persuni bid-dijabete u allura l-firxa ta' persuni li jistgħu jibbenefikaw minn dawn il-post huwa sostanzjali. Apparti miż-żieda ta' akkomodazzjoni għal din il-faxxa tas-soċjetà, dan il-proġett għandu jkun l-aktar eżempju ċar ta' aċċessibbilità, inklużjoni, taħriġ u żvilupp ta' persuni b'diversi livelli ta' diżabilità u se jingħataw numru ta' servizzi oħra li jindirizzaw il-bżonnijiet ta' diżabiltajiet differenti. Dan il-proġett se jservi bħala prototip biex nintroduċu l-kunċett ta' servizzi ħolistiċi u integrati fuq mudell ta' *one stop shop*.

12.12	**Djar tal-Anzjani f'Birkirkara** Il-Gvern se joħroġ Talba Għal Proposti biex tinbena djar tax-anzjani ġewwa Birkirkara. Dan il-proġett se jkun iffinanzjat fuq bażi ta' PPP mal-privat. Kif ikun lest dan il-proġett hemm ħsieb li jiċċaqalqu xi uffiċċji tad-Dipartiment tas-Saħħa fih.
12.13	**Kunsill Konsultattiv għan-Nofsinhar ta' Malta** Il-proġett tal-Università Amerikana f'Malta f'Bacir Numru 1 f'Bormla u fiż-Żonqor f'Wied il-Ghajn se jagħtu spinta qawwija ekonomika lil dawn l-akwati u jgħinu għal riġenerazzjoni taż-żoni. L-istrateġija tal-Gvern fil-qasam ambjentali wkoll ġiet riflessa fin-Nofsinhar ta' Malta fosthom bl-istudji ambjentali li se jsiru f`Wied Blandun. Għaldaqstant il-proġetti u l-inizjattivi għas-sena li ġejja se jkunu wkoll ibbażati sabiex inkabbru l-ekonomija f'din iż-żona tal-pajjiż b'rispett sħiħ lejn l-ambjent.
12.14	**Żieda fil-Fond għal-NGOs** Se nagħmlu strutturar aħjar fil-fondi li jingħataw lill-għaqdiet mhux governattivi li jaħdmu fil-qasam tal-ħarsien soċjali. Mis-sena d-dieħla, dawn l-għaqdiet se jkunu qed jintalbu biex, bħalma diġà hemm ħafna oħrajn li għamlu hekk, jidħlu *f'Public Social Partnerships* mal-Ministeru responsabbli mill-

	Solidarjetà Soċjali biex ikun hemm qbil bil-quddiem dwar il-miri u l-oġġettivi li tali servizzi għandhom jilħqu. B'dan il-mod, dawn l-għaqdiet ikollhom anqas burokrazija biex jieħdu l-fondi ghax ma jkollhomx bżonn japplikaw kull sena għalihom waqt li se jkollhom ukoll aktar serħan il-moħħ għax il-fondi ikunu garantiti għat-tul tal-ftehim li jilħqu mal-Ministeru responsabbli mill-Ħarsien Soċjali. Fl-istess ħin dawk l-għaqdiet non-governattivi li huma iżgħar, u li mhux neċessarjament jaħdmu fil-qasam soċjali, se jkollhom aktar opportunità biex jibbenefikaw mill-fondi mogħtija taħt il-Fond tal-Għaqdiet Voluntarji taħt il-Ministeru responsabbli mid-Djalogu Soċjali.

12.15	**Żieda fl-għajnuna lil-*Coeliacs*** Fid-dawl tal-impenn tal-Gvern sabiex filwaqt li titnaqqas il-burokrazija, titjieb il-kwalità u l-aċċess għas-servizzi tas-saħħa b'xejn, il-Ministeru għall-Enerġija u s-Saħħa nieda l-Iskema ta' għoti ta' *Voucher* ta' valur monetarju ta' €30 lill-pazjenti li jbatu mill-kundizzjoni kronika tas-*Coeliac Disease*. Filwaqt li pazjenti *Coeliac* li għandhom 'l fuq minn 60 sena u dawk li għandhom dħul baxx skont ir-Reġistru tas-Servizzi Soċjali jieħdu valur ta' €50. Bħala *Gvern Li Jisma'* u li huwa dejjem *qrib il-poplu* ġie deċiż li l-*Voucher* tat-€30 jiżdied għal wieħed ta' €45. Il-valur tal-*vouchers* huwa suppliment finanzjarju biex jagħmel tajjeb għad-differenza bejn prodotti tal-ikel ipproċessati bil-glutina, għal dawk il-prodotti tal-ikel ipproċessati mingħajr glutina – jiġifieri prodotti li ma fihomx dqiq magħmul mill-qamħ, xgħir u ħafur. Permezz ta' din l-Iskema il-Gvern qed jkun sensittiv għat-talba ta' dawn il-pazjenti għax issa l-għażla tal-prodotti u tad-ditti hija waħda ferm aktar wiesgħa.

12.16	**Xogħlijiet ta' Tisbiħ u Manutenzjoni fil-*Housing Estates*** Apparti mill-programm ta' tiswijiet li għaddej kontinwament f'postijiet mikrija, l-Awtorità tad-Djar bi ħsiebha tkompli bil-programm ta' proġetti ikbar li jkopru kemm tiswija kif ukoll manutenzjoni u tisbiħ fi blokkok residenzjali f'diversi *Housing Estates*. Il-programm tas-sena d-dieħla jinkludi proġetti fi tliet lokalitajiet fosthom blokk ta' 48 *unit* fil-Ħamrun fejn hu ppjanat li jsiru xogħlijiet ta' tiswija u tibdil ta' soqfa u kontrabjut waqt li se jsir ukoll *upgrading* sħiħ tal-partijiet komuni estensivi tal-blokka. Dan jinkludi tibdil ta' servizzi ta' dawl, ilma u drenaġġ, tibdil ta' madum u aperturi kif ukoll tindif u tibjid fil-partijiet komuni. It-tieni proġett se jkopri xogħlijiet ta' manutenzjoni fuq faċċati u bjut f'diversi blokki fil-*Housing Estate* Ta' Ġiorni. F'Pembroke wkoll, wara li din is-sena ttranġat is-sistema ta' dawl fil-*landscaping* madwar 7 blokki fi Triq Pietro Darmenia bi spiża ta' €40,000, huwa ppjanat li s-sena d-dieħla jsiru xogħlijiet ta' manutenzjoni tal-faċċati kif ukoll tiswijiet u manutenzjoni fil-pavimentar u s-sistema ta' *rain water culverts* sabiex tissolva l-problema ta' dħul ta' ilma li iggravat matul is-snin. Dawn il-proġetti ta' tisbiħ u manutenzjoni mistennija jlaħħqu spiża ta' €800,000.

12.17	**Bini ta' *Housing Estates* Ġodda** L-Awtorità tad-Djar qed taħdem fuq pjan kif tista' tilqa' għad-domanda kontinwa għall-Akkomodazzjoni Soċjali. Fil-preżent l-Awtorità għandha mal-2,900 applikazzjoni pendenti. Għal dan il-għan, l-Awtorità tad-Djar se tidħol għal proġett ta' €50 miljun biex b'hekk tkun f'pożizzjoni li żżid l-istokk tagħha għal skopijiet ta' akkomodazzjoni soċjali. Dan il-proġett jinkludi bini fuq art li huwa kopert bil-permessi maħruġa mill-MEPA, kif ukoll ix-xiri mill-privat ta' proprjetà li tinsab dilapitata.
12.18	***Community Work Scheme* u *Document Management*** Kif ġie mwiegħed is-sena l-oħra, il-persuni kollha fil-*Community Work Scheme* se jiġu ingaġġati ma' kumpanija privata biex jingħataw id-dinjità li tixirqilhom. Issa li l-operatur intgħażel, beda l-proċess biex il-persuni kollha jiġu impjegati. Fix-xhur li ġejjin, se titwettaq din il-wegħda li permezz tagħha għexieren ta' persuni se jinħarġu mill-prekarjat. Se ssir ħidma mal-privat biex f'Għawdex jinħolqu opportunitajiet ta' xogħol għall-persuni b'diżabilità. Issa li l-operatur ġie magħżul, se jibda b'mod gradwali jagħmel l-intervisti mal-persuni b'diżabilità biex jiġu offruti impjieg.

12.19	**Persuni b' Diżabilità fid-Dinja tax-Xoghol** Din is-sena tajna bidu għal waħda mill-akbar riformi soċjali ta' kull żmien fil-qasam tax-xogħol u persuni b' diżabilità, jiġifieri l-implimentazzjoni tal-liġi li teħtieġ li kumpaniji mdaqqsa u kbar josservaw il-liġi u jimpjegaw persentaġġ ta' persuni b' diżabilità. Ir-riżultati diġà qed jidhru. Filwaqt li qabel il-Korporazzjoni għax-Xogħol u t- Taħriġ (l-ETC) kien jirnexxilha ssib xogħol għal anqas minn 100 persuna b'diżabilità fis-sena, issa qed jirnexxilha ssib xogħol għal 24 persuna b'diżabilità fix-xahar. Dan huwa riżultat ta' Ekonomija b' Saħħitha, u Gvern li determinat li jaħdem b' kuxjenza soċjali. Din is-sena, il-kontribuzzjoni mill-kumpaniji li jimpjegaw aktar minn 20 ħaddiem u li ma josservawx il-liġi hija ta' €800 għal kull ħaddiem b'diżabilità li ma jimpjegawx. Kif diġà mħabbar, din se tiżdied għal €1,600 għas-sena d-dieħla.

	Dawn il-flus se jintużaw fi ħdan il-Fondazzjoni Lino Spiteri biex nagħtu taħriġ u nsibu xogħol lil persuni b'diżabilità, kif ukoll li nimpjegaw aktar *job coaches* biex jgħinu lil min iħaddem u lil persuni b'diżabilità fuq il-post tax-xogħol. Biex inħeġġu aktar *employers* jimpjegaw persuni b'diżabilità, se nġeddu l-inċentivi li l-Gvern iħallas il-bolla għal dawn l-impjegati, filwaqt li dawk li jħaddmu jingħataw 25% tal-paga lura flimkien ma' sussidju ta' €125 fil-ġimgħa għal tliet snin għal kull impjegat ġdid.

12.20	**Kunsill Malti għall-Iżvilupp Ekonomiku u Soċjali** Il-Gvern jemmen li l-MCESD għandu jkun katalista effettiv bejn l-imsieħba soċjali u l-Gvern bl-iskop li wara li tkun saret konsultazzjoni fi ħdan dan il-Kunsill, rakkomandazzjonijiet konkreti fuq materji soċjoekonomiċi jgħaddu għand il-Gvern għall-konsiderazzjoni tiegħu qabel ma jittieħdu ċertu deċiżjonijiet jew jitħabbru riformi. Kif imwiegħed fil-programm elettorali, il-Gvern huwa kommess li dan il-Kunsill jissaħħaħ. Fil-bidu ta' din is-sena, il-Ministru għad-Djalogu Soċjali, Affarijiet tal-Konsumatur u Libertajiet Ċivili ħatret *working group* bil-għan li jitressqu proposti u rakkomandazzjonijiet għar-ristrutturar tal-MCESD biex ikun jista' jaħdem aħjar. Wara li l-Gvern itemm l-evalwazzjoni ta' dawn il-proposti, huwa ppjanat li kmieni s-sena d-dieħla titħabbar riforma fl-MCESD. Dan għandu jwassal biex tissaħħaħ il-komunikazzjoni bejn il-partijiet soċjali kollha fi ħdan is-soċjetà Maltija u l-istrutturi ta' dan il-Kunsill kif ukoll titwaqqaf sistema fejn kull entità fis-soċjetà Maltija tkun tista' verament ssemma' leħinha.
12.21	**It-Twaqqif ta' Kummissjoni għal Drittijiet tal-Bniedem u l-Ugwaljanza** Matul l-2014 il-Gvern ikkummissjona żewġ abbozzi ta' liġijiet. Wieħed sabiex jirriformula l-liġi preżenti tal-ugwaljanza sabiex jestendi dan il-prinċipju fl-oqsma kollha tal-ħajja u l-ieħor sabiex jirriformula l-Kummissjoni Nazzjonali għall-Promozzjoni tal-

	Ugwaljanza f'Istitut Nazzjonali tad-Drittijiet tal-Bniedem li tkun kompletament indipendenti mill-Gvern u li tkun tirrispondi direttament lill-Parlament. Dawn l-abbozzi se jkunu qed jitmexxew 'il quddiem fil-ġimgħat li ġejjin biex is-sena d-dieħla jitwaqqaf dan l-Istitut Nazzjonali. Fl-istess waqt, il-Gvern qed jaħdem sabiex ikollu struttura ġdida li tiżgura l-ugwaljanza u d-drittijiet fil-ħidma tiegħu. Fil-fatt, għaddejjin l-aħħar tħejjijiet sabiex jitwaqqaf Direttorat għad-Drittijiet tal-Bniedem u l-Integrazzjoni fi ħdan il-Ministeru għad-Djalogu Soċjali, Affarijiet tal-Konsumatur u Libertajiet Ċivili.

12.22	**Is-Settur Volontarju** Għas-sena li ġejja, il-Gvern se jkompli jsaħħaħ l-inizjattivi li ttieħdu f'dawn l-aħħar sentejn, fosthom l-iskema ta' stipendji għal żgħażagħ li jwettqu ħidma volontarja u l-ftuħ ta' żewġ Ċentri tal-Volontarjat, kif ukoll l-iskemi ta' għoti ta' fondi u programmi ta' taħriġ. Is-sena d-dieħla se niftħu t-tielet Ċentru tal-Volontarjat fin-Nofsinhar ta' Malta sabiex b'hekk inkunu wettaqna bis-sħiħ wegħda elettorali oħra favur dan is-settur. Għas-sena d-dieħla qegħdin nallokaw €335,000 biex ngħinu lis-Settur Voluntarju.
12.23	**Kummissjoni dwar il-Vjolenza Domestika** Ilha tinħass il-ħtieġa li tissaħħaħ il-funzjoni tal-Kummissjoni għal Vjolenza Domestika. Għal dan il-għan, għas-sena d-dieħla, il-Gvern se jżid il-vot ta' din il-Kummissjoni għal €70,000, kważi d-doppju tas-sena 2014. Dan se jgħin biex il-Kummissjoni tkun tista' verament tkabbar il-ħidma tagħha f'dan il-qasam biex tassigura li l-obbligi ta' Malta li joħorġu mill-Konvenzjoni ta' Istanbul jiġu mwettqa.